SAYI: 8 ŞUBAT 1988 1000 TL (KDV'Lİ)

SOSYALİZME AÇILIM

TOPLUMSAL KURTULUŞ

TEORİK-PRATİK SOSYALİST DERGİ

Aziz Nesin:
"Evet! İsmail Beşikçi'ye Ajan Dediğimi Kabul Ediyorum!"

ÖZAL PERİNÇEK PARTİSİNİ DESTEKLİYOR

Nisan Tezleri'nin Yalnızlığı ve Politika Sanatı
Yalçın Küçük

12 Eylül Yazıcıları ve Server Tanilli
İlhan Akalın

"GÖRMÜYORUM, O HALDE YOKTUR"

ONDA YÜREK MANGAL GİBİ

yeti'den Katarina Witt'in harika buz dansı haber veriliyor. Katarina, Fransızların gönlünü fethetmiş ve Mart ayında tekrar gelecekmiş; ancak nedeni anlaşılmamakla birlikte Cumhuriyet'in içine bir kaygı düşüyor. Ya Katarina gelmezse? Arka sayfanın boyalı yazısı şöyle bitiyor: "En zoru da onu bir daha sahnede görememek olacak. Ama yine de hiçbir perde ona karşı koyamaz, demirden bile olsa.." İşte böyle oluyor ve Cumhuriyet Gazetesi hala "demir perde" edebiyatı ile uğraşıyor.

Eğer Cumhuriyet Gazetesi'nde hala "demir perde" edebiyatı varsa, hala bir yerlere güvence vermek için olmalı, Başkan Mao'-nun eski çocukları kritik sayfaların başına getirilirse, hangisi boyalı ve hangisi boyasız anlaşılmaz oluyor.

Elele ve Cumhuriyet'ten küpürler yayınlıyoruz ve okuyucularımızdan, hangisi "Elele" ve hangisi "Cumhuriyet" bulmacasını çözmelerini istiyoruz. Çözenlere ödül vermiyoruz.

Fransa'da, Fransız usulü bir Katarina Witt

Buzları eriten gösteri

Cumhuriyet Gazetesi fıkra yazarlarının pek çok kullandıkları bir niteleme var: "Boyalı Basın". Elele, bir boyalı basındır ve Ocak 1988 sayısında "Onda Yürek Mangal Gibi" başlıklı uzun röportaja şöyle başlıyor: "Ülkemizde bazı sesler duyuluyor artık.. Kendi tarzlarında, kendi olanaklarını zorlayarak... Her geçen gün bu seslere yenilerinin eklendiği de bir gerçek. Bu sesler, bazı kişi ve yayın organlarınca yok sayılsalar da, inandıkları yolda devamdalar." Aydın belgesini köşke taşıyan; Ekin-Bilar'ı kuran, yedi yıl aradan sonra 1 Mayıs Kutlaması'nı düzenleyenler arasında yer alan, evini açlık grevine açan, grevlerde şarkı söyleyen, 555 K ile 27 Mayıs'a sahip çıkan Bilgesu Erenus, Cumhuriyet Gazetesi'nde yok sayılıyor.

Boyasız Cumhuriyet Gazetesi'nin Dergisi'nin boyalı sayfalarında ise "Buzları Eriten Gösteri" var. Demokratik Alman Cumhuri-

içindekiler

Aziz Nesin, 8 yıl sonra itiraf etti:

"Evet! Beşikçi'ye ajan dediğimi kabul ediyorum!"

duvar yazıtları... 3

SORCULAYAN TÜRKİYE
SARI HOCA'NIN PORTRESİ
VE YENİDEN YAZILMA İHTİYACINDAKİ TARİH

Bilgesu ERENUS

TBKP DEMOKRASİ LEGALİZM

KAPİTALİZMİN GENEL BUNALIMI-I

Boris PONOMARYOV

İHANET BELGELERİNE KARŞI ÇOĞALIYORUZ...

Zihni T. ANADOL

Sahibi: Dönem Yayıncılık AŞ Y.K. Başkanı **Bilgesu Erenus**
Genel Yayın Yönetmeni **İlhan Akalın**
Yazişleri Müdürü **Orhan Gökdemir**
Müessese Müdürü **Hasan Akgüç**

MERKEZ: Konur Sokak 73/9 Ankara Tel 1259378 ● **BASKI:** Maya Matbaacılık Yayıncılık Ltd. Şti. Tel 1252595
DİZGİ: Gül ve Gül Ltd Şti Tel 1259378 ● **DAĞITIM:** Hürriyet Holding Aş
ABONE KOŞULLARI: **Yurtiçi** Yıllık 10000 TL, Posta Çeki NO 28155
Yurt dışı Yıllık 50 DM, Dönem Yayıncılık AŞ Döviz Tevdiat Hesap No 1380 İŞ Bankası Akay Şubesi
(Yurtdışı abone ederi İŞ Bankası ya da muhabir banka şubeleri aracılığıyla gönderilmelidir)

21.1.1988

bu sayımız...

Görevi geçen sayı devreldiğım yoldaşım Erhan Tezgör, dergimizin ikinci sayısında şöyle yazmış: "Kadromuzun dışından yazı istiyoruz ve bize gönderiliyor. Buradaki ilkemiz şudur: Hiçbir değişiklik yapmadan yayımlıyoruz. Yalnızca, hukukçularımızın incelemesi gerektiğinde, hukuki inceleme yaptırıyoruz."

Bu uygulamamız sürüyor. Bu sayımızda hukukçu dostlarımıza yine çok görev düştü. Hüsnü Öndül, Aykut Başçıl ve Kazım Çağlar'a teşekkürlerimizi sunuyor, titizlik ve özverilerini sizlere de aktararak, sevinç ve hoşnutluğumuzu sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Dergi mutfağımızda son pişen aş, bu yazı oluyor. Bu yazının yazılmasından hemen önce çektiğimiz büyük sıkıntıları sizlere aktarmak ve paylaşmak istiyorum. Bu sıkıntımız özellikle son iki sayıda had safhaya ulaştı.

Dergiyi hazırlarken, elimize ulaşan yazıları inceliyor, yer alması gerekli konulara ilişkin siparişler veriyoruz. Sonra tüm yazılar dizgiye giriyor. Dizgiden çıkan yazılar bir taraftan tashih edilirken, diğer taraftan mizanpaj yapılarak sayfalar belirginleşiyor. Sıkıntımız, bu işlemlerin tamamlanmasından sonra başlıyor. Tamamlanan işlemleri sıralıyor ve topluyorsunuz, yüz sayfayı aşan dergi çıkıyor karşınıza. Hangi yazıları erteleyip, dergiyi tespit edilen sayfaya bağlayacaksınız?

Her ertelenen yazıdan sonra içimizde burukluk duyuyoruz. Burukluk yerini giderek acıya terkediyor.

Acıyı hafifletmek için önceden tespit edilmiş sayfa sayısını artırmayı düşünüyorsunuz. Hemen hesap yapıyorsunuz. Maliyet hesabı sonunda acı, hüzüne dönüşüyor; 1000 lira fiyatla 64 sayfalık derginin sizlere ulaştırılması zorlaşıyor.

Sevinçlerimizle sıkıntılarımızı sizlerle paylaşmaya devam etmek istiyoruz.

Bu sayımızda, ilk olarak, Yalçın Küçük arkadaşımızın incelemesine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bir "yeni parti" düşüncesinin ortaya çıkışını ve Lenin'in düşünsel gelişimindeki bazı köşetaşlarını belirlemeye çalışan bir yazı bu. Yalçın Küçük, pek çok çalışmasında olduğu gibi, burada da, yeni sözler söylüyor. Bu yazı, izleyecek çalışmalarla, birtakım yeni açılımları doğurabilecektir.

"İsmail Beşikçi Türklerin Onurudur". Dergimizin kapağında böyle söylüyor ve bazı sayfalarımızı direncini ve dürüstlüğünü hiç yitirmemiş bu değerli dostumuza ayırıyoruz.

Haluk Yurtsever, artık okuyucularımızın iyi bildiği sağlam ve tutarlı yaklaşımıyla, içinde bulunduğumuz yeni durumun ve ortaya koyduğu görevlerin bir çözümlemesini yapıyor. Yazısını 18 Ocak'ta tamamlayıp bize ulaştırmış.

Behram Arda, doğulu bir okuyucumuz. Şeyh Sait olayı ile ilgili değişik kaynaklara dayandırdığı yorumunu dikkate değer bir tartışma yazısı olarak sunuyoruz.

Açık devrimci parti konusundaki düşüncelerimizi geliştirmeye ve yazmaya devam edeceğiz. Bu arada, okuyucularımızdan da bu konuda katkılar bekliyoruz. Bu sayımızda, Ali Can Tamer tartışmaya katılıyor.

Okuyucularımıza, burjuva basınında bulamadıkları haber ve bilgileri, imkanlarımız ölçüsünde, sunmaya önem verdiğimizi daha önce de belirtmiştik. Bu kez de, dergimize Diyarbakır Özel Askeri Cezaevi'nden gönderilen bir basın açıklamasının bazı bölümlerini, değerli hukukçu Hüsnü Öndül'ün sunuş yazısıyla birlikte yayımlıyoruz.

Koşulları ne olursa olsun, cezaevleri, yaşamaya ve mücadele etmeye tutkun insanlar için üretken olmayı engelleyemiyor. Metris'ten yazı gönderen idam mahkumu Şamil Tuncay Beştoy'un serinkanlı ve titiz incelemesi, bunun bir örneği olarak sayfalarımızda yer alıyor.

Zihni Anadol'un birbirini izleyen yazıları, gitgide daha çok ilgi çekmeye ve özellikle genç okuyucularımız tarafından öğretici de bulunmaya başladı. Bu yazıların da süreceğini umuyoruz.

Rasih Nuri Bey'in geçen ay duyurduğumuz yazısına bu sayımızda yer verdik.

Ponomaryov'dan yaptığımız çevirinin ikinci bölümünü gelecek sayıda okuyabileceksiniz. Ayrıca, ilginç bulacağınızı umduğumuz birkaç çeviriye de önümüzdeki sayılarda yer vereceğiz.

Bir de, dergimizin son üç sayısındaki kapaklardan söz etmek istiyorum. Bu tür kapakların sevildiğini görüyoruz; bir süre daha devam ettirmeyi düşünüyoruz. Bu konudaki katkılarınızı da beklediğimizi belirtmeliyim.

Son üç sayımızın kapaklarını hazırlarken yararlandığımız ressamlar şunlardı: Altıncı sayıdaki kapağımız, Konstantin Yuon'un 1921 yılında yaptığı bir tablodan alınmış ayrıntı idi; yedinci sayıda, Boris Kustadiyev'in 1920 tarihli bir tablosundan yararlandık; bu sayımızda ise Aleksey Gritsay'ın 1978 tarihini taşıyan tablosundan aldığımız bir ayrıntıyı kullandık. Üçü de Sovyet ressamları.

Yeni sayımızda buluşmak dileği ile...

İlhan Selçuk

YALÇIN KÜÇÜK "İSMAİL BEŞİKÇİ BİZ TÜRKLERİN ONURUDUR"

Kasım 1987 tarihinde Ankara'da Talip Sinemasında yapılan Akif Kurtuluş'un şiir okuduğu, Bilgesu Erenus'un konser vererek katıldığı ve hukukçu Hüsnü Öndül'ün yönettiği Ali Fidan, Metin Çulhaoğlu ile Yalçın Küçük'ün konuştukları "Seçim ve Sosyalizm" panelinde, bir ara Yalçın Küçük, "solculukta onur da onursuzluk da ortaktır, İsmail Beşikçi'nin onurlu yaşamından bana da pay düşer, İsmail Beşikçi biz Türkler'in onurudur ve şimdi burada aramızda" deyince, sinemanın alt ve üst salonunu dolduranlar birdenbire ayağa fırladılar ve dakikalarca İsmail Beşikçi'ye sevgi gösterisinde bulundular. Beşikçi'nin ayağa kalkarak salonu selamlaması, coşkunun artmasına ve sürmesine neden oldu.

İsveç'te yayımlanan Kurdistan Press'in 16 İlon-Eylül 1987 tarihli sayısında Y.Küçük'le yapılan İsmail Beşikçi ile ilgili bir mülakat yayımlandı. Aktarıyoruz.

rezanî • aborî • civakî

☐ "Beşikçi, yolu açan, öncülük eden bir tip. Genç yaşta başlattığı çalışmalara saygım var. Çıktığı için de seviniyorum"

☐ "Türkiye'de kim tepki gösterecek? Demokrat denilen kesim Kemalisttir! En hassas oldukları konu, Kürt sorunu!"

☐ "Tepki göstermeme, Kemalizmin, ayrıca şovenizmin, Türk aydınlarının bazı damarlarını dondurmasından ileri geliyor."

«Demokrat çağını doldurdu!»

Kurdistan Press, mülakatı, "demokrat çağını doldurdu" başlığı ile verdi.

K.P.: İsmail Beşikçi ve çalışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

Y.K.: Türkiye de Kürt Sorununun politik bir sorun olarak ele alınmasında öncülük, hatasıyla sevabıyla I.TİP'e aittir. TİP, Doğu Mitingleri'nin Kürt yurtlarında gerçekleşmesini sağladı.

İsmail, bu dönemin çocuğudur. Yaptığı, akademik-bilimsel çevrede sorunu incelemek ve yazmaktır. Bunu da mümkün olan en yargısız şekilde yazdı. Ondan önce de yazanlar olmuş, ama bilimsel değil, şöven yaklaşımlar olmuş.

İsmail, doğuştan Türk olduğu halde bu şövenizm çemberini kırmıştır. O, bu işe Erzurum Üniversitesi'nin sınırlı imkanları çerçevesinde, namuslu, medresede yetişen bir profesörün kürsüsünde mümkün olan nesnellikle yaklaşan, hepimizin sevdiği, saydığı, çilelerine üzüldüğümüz bir arkadaşımızdır. İsmail'in çalışmaları Kürt halkı üzerine yaptığı araştırmalarla sınırlı değil. Beşikçi kişisel olarak da son derece yumuşak, sessiz ama inandığı yerde mücadele eden, karşısında kendisine uygun görülen cezaları bir derviş aldırmazlığıyla göğüsleyen bir arkadaşımızdır.

K.P.: Dünya kamuoyun tepkisine ve yoğun ilgisine karşın Türk kamuoyunun sessizliği, ilgisizliği hakkında düşünceleriniz nelerdir?

Y.K.: Beşikçi türünden bir arkadaşımızın (bu eylemci de olabilir), Türkiye gerçeğinde sadece yazdıkları için, düşünceleri için acımasızca bir yazgıyla başbaşa bırakılması düşünen, insansever taraftarları isyana sürükler, bu normal.

Türkiye'de bu isyan yeteri kadar yüksek sesle dile getirilip duyulmadıysa, bu Kemalizmin, ayrıca şövenizmin Türk aydınlarının bazı damarlarını dondurmasından ileri geliyor. Yine, Türkiye'de çok sayıda insanımız bir çokları gibi Beşikçi'nin yaşamak zorunda bırakıldığı

durumdan acı duymuştur.

K.P.: İsmail Beşikçi, "Kürt Sorununa yaklaşım, demokratik olmanın ölçütlerinden biridir" diyor. Siz nasıl düşünüyorsunuz?

Y.K.: Buna çok yatkın değilim. "Kürt hareketi demokrattır" dese katılırım. Durum demokrasi, demokrat nitelemesiyle açıklanamaz. Demokrat, çağını doldurmuştur. Devrimci, demokrat olmak dışındadır. Sosyalist olunur, devrimci olunur derim.

Kısaca, eğer insanlarımız başka bir konuda ilgilerini gösteriyorlarsa ve İsmail Beşikçi'ye ilgi göstermiyorlarsa, bu demokrat olmamalarından değil, aksine demokrat olmalarından geliyor. Çünkü, tutarsız ve ürkektirler. Toplumun demokrat diye adlandırılan kesimi Barış Davası'na yoğun ilgi gösterirken (ona da mutlaka gösterilmeli) ancak, Beşikçi'nin durumunda sessiz kalabiliyor.

Kendisi, kendisi için özgürlük kampanyaları istemedi. Bu onun derviş, efendi kişiliğinden gelir.

Sınıflı toplumlarda yöneticiler çok yüklenirler. Baskı, toplumu sahip çıkmaktan uzaklaştırır. Türkiye'de kim tepki gösterecek?

Demokrat denilen kesim Kemalisttir. Kürt konusu da onların en hassas olduğu durumdur.

Sosyalist Parti tartışmalarında "Kürt Sorunu olmadan olmaz" dedim. Ama Beşikçi gibi değil. Beşikçi, yolu açan öncülük eden bir tip. Genç yaşta başlattığı çalışmalarına saygım var. Çıktığı için de çok seviniyorum.

K.P.: Türkiye Yazarlar Sendikası'nn Son Genel Kurulu'nda Beşikçi ile ilgili ne yapıldı?

Y.K.: Genel Kurul yapılırken İsmail Beşikçi hala cezaevindeydi. Aslan Başer Kafaoğlu ile Bilgesu Erenus, İsmail Beşikçi'ye Türkiye Yazarlar Sendikası'nın dayanışmasını belirten bir telgraf çekilmesini önerdiler. Önergelerini yazılı olarak verdiler. Hiç bir işlem yapılmadı. Telgraf da çekilmedi. ■

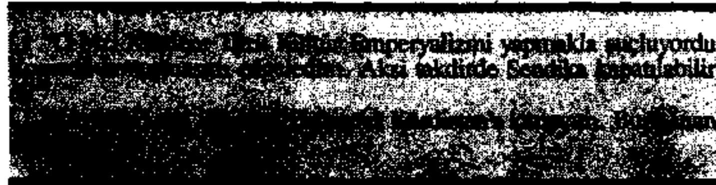
Aziz Nesin ve bazı arkadaşlarının İsveç'e yaptıkları gezinin yankıları, İsveç'te yayınlanan Kurdistan Press'te yayımlandı. Kurdistan Press'in 13 Sermawez-Kasım 1987 sayısından aktarıyoruz:

KURDISTAN PRESS

adres • navnisan: Box 70 80, 172 07 Sbb.- Sweden

Aziz Nesin, 8 yıl sonra itiraf etti:

"Evet! Beşikçi'ye ajan dediğimi kabul ediyorum!"

Türk yazar, politikacı ve aydınları geçtiğimiz hafta içinde, İsveç Türk İşçi Dernekleri Federasyonu'nun kuruluşunun onuncu yılı nedeniyle düzenlediği toplantılarda çeşitli konular üzerine konuşmalar yaptılar.

"Türkiye'de İnsan Hakları" üzerine Nevzat Helvacı, "Türkiye'de Sendikacılık ve Çalışma Yaşamı" üzerine Prof. Dr. Alpaslan Işıklı, "Türkiye'nin Ekonomisi ve İşçi Dövizlerinin Ekonomide Yeri" konusunda Prof. Dr. Kor-kut Borotav, "Türkiye'nin Dış politikası" üzerine Dr. Haluk Gerger, "Türkiye'de Basın ve Sansür" üzerine Varlık Özmenek, "Demokrasi, Göç ve Avrupa'da İkinci Kuşak Göçmenler" üzerine Dr. Gürbüz Vasaf, "Türkiye'de Kültür, Sanat ve Göçmen Edebiyatı" konusunda ise, Tahsin Saraç ve Aziz Nesin konferanslar verdiler.

"Türkiye'de İnsan Hakları" konulu konferansta konuşan İnsan Hakları Derneği Başkanı Nevzat Helvacı ile ANK muhabiri arasında geçen konuşma ilgi çekiciydi. Esasen ANK, konuşmacıların tümü ile röportajlar yapmayı planlamıştı. Ancak, alınan olağanüstü önlemler ve kafalarda taşınan kuşkular nedeni ile bunu gerçekleştiremedi. Nevzat Helvacı ile de ancak toplantı arasında diyalog kurma olanağı bulunabildi. Doğal

olarak N. Helvacı'ya Kürt halkının durumunu sorduk.

"Sayın Nevzat Helvacı, Türkiye'de yaşayan Kürtlerin insan hakları üzerine görüşleriniz var mı?

N. Helvacı: "Siz bunları bana sorarsanız, ben oraya (Türkiye'ye) gittiğimde başım derde girer..."

-Evet girebilir.

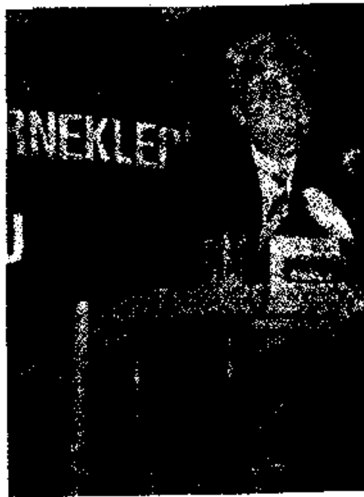
-Bak, 140. madde diye bir madde var. Oku bak neler diyor...

-Evet biliyorum. İsmail Beşikçi bu maddeden yargılandı ve 'ceza aldı... Türkiye'de gerçek anlamda bir demokrasinin sağlanması halinde Kürt halkının konumu ne olacak?

-Gerçek anlamda demokrasi kurduğumuz zaman, öyle bir sorun olmayacak. Gerçek anlamda demokrasi kurduğumuz zaman bu konuları rahatlıkla tartışacağız.

N. Helvacı ile ANK muhabirin diyaloğu, toplantıyı yöneten divan üyelerini bir hayli tedirgin etmişti. Değişik biçimlerde müdahale ederek, sorularını bir izleyici olarak, yazılı sunmasını istiyorlardı. Bununla beraber N. Helvacı ile kısa bir süre daha sohbet etme imkanı bulunabildi.

İnsan Hakları Derneği Başkanı sözlerini şöyle sürdürdü. "Bak kardeşim ben sana bir şey söyleyeyim: Bak, ben bu konu hakkında

Helvacı: "Ben oraya gittiğimde başım derde girer..."

düşüncelerimi sana söyleyecek durumda mıyım? Değil miyim? Şimdi söyleyecek bir konumda değilim. Ben buradan Türkiye'ye gideceğim.

-Anlıyorum.. Yalnız, soru sormamı istiyor musunuz, istemiyor musunuz?

-Yok!.. Sorarsanız doğru bir cevap alamazsınız.

-Teşekkür ederim.

Nevzat Helvacı'nın konuşması bittikten sonra, Kürdistan sorunu üzerine bir çok soru yöneltildi. Fakat, N.Helvacı, bu soruları yanıtlayamayacağını, bir kısım sorular hakkında ise bilgi sahibi olmadığını, cevaplarsa yanlış bilgi vermiş olacağını beyan ederek, Kürt sorunu ile ilgili soruları yanıtlamamayı tercih etti!

Ortalama günde bir konferansın düzenlendiği hafta içinde, bu konferansları izleyenlerin büyük bir çoğunluğunun politik mülteciler olduğu gözlemlendi. Bu konferansların bir kısmını Türk Elçisi ile Elçilik yetkilileri de izledi.

8 Kasım günü bu konferanslar dizisinin sonuncusu yine Stockholm'de "Türkiye'de Kültür, Sanat ve Göçmen Edebiyatı" üzerine Tahsin Saraç ve Aziz Nesin tarafından verildi. Konferansa kalabalık bir izleyici kitlesi katıldı.

Konferansın ilk bölümünde genel olarak edebiyat üzerine görüşlerini belirten Tahsin Saraç özellikle dil sorununa değindi.

Konferansın ikinci bölümü izleyicilerin soruları ve bunlara verilen cevapları kapsayordu. Soruları yöneltenler daha çok Kürt izleyiciler oldu. Tahsin Saraç'a bir izleyicinin yönelttiği: "...Siz bir Kürt olarak Türk dilinin gelişmesi için çaba sarfediyorsunuz. Kürt dilinin de gelişmesi üzerine görüşünüz nedir?" şeklinde bir soru üzerine, T.Saraç şöyle bir yanıt verdi: "Ben Muş doğumluyum... Muş'ta çok Türkmen ve Çerkez vardır. Bizim aile Türkmen'dir. Hatta, bunun dışında Bingöllüler de Türkmen'dir... Ben Kürt değilim. Ve Kürtçe'yi sokakta öğrendim. Aradan uzun yıllar geçtiğinden dolayı Kürtçeyi unuttum. Şu an bir kaç cümle Kürtçe biliyorum. Fakat, salonda N.'ye de söyledim, herhalde 15 gün yanında kalırsam tekrar Kürtçeyi hatırlarım... Ben Türk'üm Türk olduğum için de Türkçe'nin gelişmesi için çalışmam doğal bir şeydir... Selçukluların ilk Anadolu'ya gelişlerinde, Erciş, Ahlat civarına yerleşen Türkler vardır... Bizimkiler de oradan gelmedir..."

Daha sonra Aziz Nesin'e yöneltilen sorular okundu. Aziz Nesin'e yöneltilen iki soru, Aziz Nesin'in bu konferansa katılış amacına yönelikti. Ayrıca Aziz Nesin'e Cunta Sekreteri Haydar Saltık'tan yaptığı görev bakımından bir farkı olup olmadığı soruldu. Salonda bulunan Kürt izleyicilerin genel kanısı bu iki sorunun daha çok Aziz Nesin'e Kürt sorunu üzerine yöneltilebilecek soruları anlamsız hale getirmek için sorulduğu yönündeydi.. Soru sahiplerinin de, Aziz Nesin'in davet etmesine rağmen ortaya çıkmamaları, Aziz Nesin'e 'haklılık' kazandırırken, Kürt sorunu hakkında gelebilecek ciddi soruların da anlamsız hale getirilmesine yol açtı. Zaten, Divan'da bulunanların açıklamasına göre de, bizzat Aziz Nesin tarafından en başta okunması istenmişti.

Başka bir Kürt izleyicinin Aziz Nesin'e bir soru yöneltmesi ve Aziz Nesin'in soruya verdiği cevap, soruyu soran Kürt'ün Aziz Nesin'le sözlü tartışmaya girmesiyle, konferansı oldukça hareketlendirdi. Bir hayli ilginç olması açısından geçen diyalogu, kasetten çözülmüş haliyle yayımlıyoruz:

"Sayın Aziz Nesin, 1979 Yılında Türkiye Yazarlar Sendikası Kongresi'nde, Türk bilim adamlarının onuru ve sembolü haline gelen İsmail Beşikçi için 'Senin saçların sarı gözlerin mavi, İngilizler senin gibi adamları çok severler' demiştiniz.

İsmail Beşikçi'nin 'İngiliz Ajanı'

Nesin: *"Ben bağımsız Kürdistan'dan yana değilim"*

olduğu kanaatini hala koruyor musunuz.?

Bir Kürt."

Aziz Nesin: "Bu soruyu açıklamakta yarar var. Bu çünkü sık sık soruluyor. Söyliyeyim. Efendim, İsmail Beşikçi hapishanedeyken, Türkiye Yazarlar Sendikası birkaç yazarı, cezaevinde bulunan birkaç yazarı onur üyesi yaptı. Kendilerine mektup yazdık. Dedik ki; bu savaşımınızdan dolayı sizi yazar olarak, Türkiye Yazarlar Sendikasına Onur Üyesi yapıyoruz dedik. Bunlardan bir tanesi İsmail Beşikçi idi. Sonradan İsmail Beşikçi yine cezaevindeyken, Taksim'de Belediye Galerisi var, resim galerisi orda kitap sergisi açtık. İsmail Beşikçi'nin kitaplarını bir tepe yaptık, kalın zincirlerle çevirdik, kocaman kilitler koyduk, İsmail Beşikçi'nin resmini oraya koyduk.

Sonra İsmail Beşikçi cezaevinden çıktı. Yazarlar Sendikası'nın kongresine gelmiş. Ben bilmiyordum. Gördüm orda. Yani şimdi anlatacağım:

Konuşuyoruz, bizim tabii şeyimizi, kongrelerimizi Türkiye'de elbet bilirsiniz, sendikaların öbür toplantıların kongrelerini hükümetin komiseri izler. Ve teybe alır. Biz o yüzden çok defa mahkemelere gitmişizdir. 4,5 sene sürmüştür. Son Türkiye Yazarlar Sendikası davası bu teypler yüzünden. E, birdenbire kürsüye çıktı bu arkadaş, ilk kez o zaman gördüm. 'Türkiye Yazarlar Sendikası', aynen söylüyorum, çünkü gayet açık, 'Türkiye Yazarlar Sendikası Kürdistan'a kültür emperyalizmi götürüyor' dedi. Ve yalnız bu kadar kalmadı. Başladı propaganda yapmaya.

Bundan önce de bir parti, TİP sadece bu Kürt sorunu yüzünden kapatılmıştı. Benim görevim sendikayı kapattırmak değildir. Bir gerçek de söylenir. Bu gerçek de söylenir, ama söylemenin bir yeri ve zamanı vardır. Hemen indirdim ben Sendika Genel Başkanı olarak, sendikayı savunacağım. Şimdi ben buradan çıktığımda, burda sizle konuşurken, buranın adabına, buranın usulüne, genel kurallarına aykırı sözler söyleyemem. Sendika'nın Kongresi'nde, Genel Kongresi'nde, bir yazar bir sendikanın üyesi Onur Üyesi yapılmış, kendisine böyle şey yapılmış, bunu söylememesi gerekir.

Kaldı ki, söylediği doğru değildi. Çünkü, o dostunu düşmanını bilmiyordu. Biz hiç bir zaman Kürt halkının karşısında olmadık. Hiç bir zaman Kürtçenin karşısında olmadık. Kendisini destekleyen, tabi kendisini değil, Kürtleri destekleyen insanlara karşı, hizi kültür emperyalisti olarak söyledi.

İndirdik. Sonra bu söylediğiniz sözü ben söyledim. Tahsin de tanıktır. Ankara'da kızdığım için, inanarak söylemedim. 'Sen'dedim 'yahu sen biz savunuruz. Türküz bikere sen mavi gözlü, sapsarı saçlısın sen, ben senden kuşkulanıyorum' dedim. 'Sen belki de ajansın' dedim.

Tabii bunu ben onu biraz aşağılamak için, Sanatseverler'de söyledim. Ben bunu her kesin içinde söyledim. Tabii inanarak söylemedim. Kesinlikle inanarak söylemedim...

Sendikamızın 2 ay önceki kongresinde İsmail Beşikçi hapishaneden çıkmamıştı, gereken yardımların kendisine yapılması kararını aldık. Lütfen rica ederim açık ve doğru olalım. Biz İsmail Beşikçi'nin karşısında değiliz. Kürt, Kürtçenin, Kürt halkının karşısında değiliz... Ama doğru olmak, namuslu olmak gerekir. İşte açık açık olayı anlattım size. Siz tasvip ediyor musunuz? TYS'nın Kongresinde kendisini Onur Üyesi yaptığımız, böyle sergi açtığımız bir insan, kürsüye çıkacak da, orda Kürt propagandası yapacak, sendikayı kapattıracak. Ve bize diyecek ki, siz TYS olarak kültür emperyalizmi yapıyorsunuz. Bu güzel bir şey midir? Bakın ben ona söylediğimi söylüyorum; sen dedim, 'olsa olsa İngiliz Ajanı olabilirsin' dedim.

O da bana cevap verdi, tabii üzülerek, tabi; 'belki öyleyimdir' dedi. O da kibarlık gösterdi ayrıca."

Aziz Nesin'in bu açıklamalarından sonra, izleyiciler içinde biri şu konuşmayı yaptı:

-Bu soruyu ben sordum. Açık yüreklilikle ve doğru konuşmalısınız. İsmail Beşikçi'yi Türkiye Yazarlar Sendikası Onur Üyeliğine öneren siz değilsiniz. Onu öneren, Yalçın Küçük ve Aslan Başer Kafaoğlu'dur. Siz de buna karşı çıktınız, reddettiniz.

Taksim Sanat Galerisinde, İsmail Beşikçi'nin kitaplarını zincirleyip, sergileme yürekliliğini gösteren siz değilsiniz. Onu yapanlar Komal Yayınevi'nin sorumlularıdır. Onlar da bugün cezaevlerinde yatmaktadırlar. Siz de o yürek var mıydı? Komal Yayınevi'nin kitaplarını zincirleyip, Taksim'de bilmem nerede sergileyip önünde durmak... Böyle bir yürek yoktur sizde. Bunlara sahiplenemezsiniz...

İzleyicinin konuşması Divan üyelerini şiddetli biçimde rahatsız etti. Konuşması engellenmek istendi. Salondan dışarı çıkarılması için müdahaleler oldu. Ancak, izleyici konuşmasını sürdürmek istiyordu. Şöyle devam etti:

"Ayrıca siz hangi şekilde Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını açıkça savundunuz?

(divan konuşmayı kesmek istiyor)

Demokrasi mücadelesi veriyorsanız, bırakın bu işi demokratikçe tartışalım. Sayın Aziz Nesin, açık yüreklilikle şunu söylüyor musunuz? Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkını kabul ediyorum. Bağımsız demokratik bir Kürdistan'ın kurulmasından yanayım, bunu diyor musunuz? Bunu Türk sosyalistleri diyebilir. Bu onların görevidir... Ya siz...

Siz bunu yalandan söylemediniz sayın Aziz Nesin. Türkkaya Ataöv de bunları İsmail Beşikçi'ye söyledi. Kalktı ona yazdı, sömürgeci BAAS'ı övdü..

Bizim yaşımıza başımıza bakıp, lafımızı kesip, 'siz bunları bilemezsiniz demeyin'...,

(divan: 'ne yapalım yahu kalkıp aşağıya mı inelim?')

...Sizin söylediklerinizi sizlere hatırlatıyoruz. Başka bir şey yapmıyoruz! Açık yüreklilikle söyleyin. O konuda Yalçın Küçük'le, A.Başer Kafaoğlu onu önermediler mi? Onun kitaplarını, siz burda zincirlediğinizi söylüyorsunuz. Beşikçi'nin portresini de önüne astığınızı söylüyorsunuz. Onu yapan siz misiniz? Yoksa bugün Diyarbekir zindanlarında Komal Yayınevi'nin yayınladığı kitaplardan dolayı, kahır çeken, işkence göre, bütün duyularını kaybeden insanlar mı yaptı?...

(divan, müdahale ediyor)

-A.Nesin: Teşekkür ederim, çok çok tamam tamam yani, bi dakka bi dakka...

Ben Kürdistan, diyor ki, yüreksizsin diyor. Olabilir yani. Sen yüreklisin. Ben Türkiye'den geliyorum. Bakın arkadaşlar Türkiye'den geliyorum. Türkiye'ye gideceğim. Sizin içinizde Milli Emniyet Ajanları vardır. Ben bu kadar rahat konuşuyorum. Yüreksiz Aziz Nesin böyle konuşuyor. Ben bağımsız Kürdistan'ı savunmadım. Çünkü ondan yana değilim. Hakkım değil mi? Ben bağımsız Kürdistan'dan yana değilim. Ben Kürtlerin hakkının verilmesinden yanayım. Ama o arkadaş bundan yana olabilir. Olsun. Bu özgürlük yok mu? Ben bağımsız Kürdistan'dan yana değilim.. 2000'e Doğru Dergisi'ndeki bu sorudan Kürt sorunuyla ilgili sorudan ötürü hakkında kovuşturma açılmış bir adamım ben... Bu kadar yürekli insanlar niye gelip, böyle Stockholm'de bağırıyorlar da, Berlin'de bağırıyorlar da, İstanbul'da, Ankara'da bağırmıyorlar.

- Soru sahibi; "Biz bunun faturasını Türkiye'de de verdik. Sırtımızda hala işkence izleri taşıyoruz... Biz I. şubelerden, işkencelerden, hapishanelerden geçtik. Oralarda biz bunların, savunduklarımızın hesabını verdik. Eğer bugün Stockholm'e gelmişsek, bunların faturasını vererek geldik...

- A.Nesin, "... Burada tartışmaya gelmedik. En sonda, burada bu konuşma biter, burdan gittikten sonra, 'ne kadar berbat bir herif, ne kadar cahil' dersiniz. Bu herkesin özgürlüğü içerisinde..."

Bu tartışmadan sonra söz alan yönetici: "Bu tür soruları öne almamız istendi. Şimdi de yumuşak sorulara geçelim" dedi. Yumuşak sorulara geçildi.

Sorulan bir soru üzerine Aziz Nesin şu belirlemeyi yaptı: "Ben Atatürkçü değilim... Atatürk'e çok büyük bir saygım var. Atatürk anlaşılmadan, gerçek değeri verilmeden, Türkiye'de herhangi bir ileri adım atılamıyacağına inanıyorum... Atatürkçülük bir doktrin olmadığı için, Atatürkçü değilim..."

Toplantı arasında, yukarıdaki tartışmalardan ötürü bir grup, Kürtler adına, divana verilen bir yazılı mesaj ile, Aziz Nesin'i rahatsız eden tartışma ve sorulardan yana olmadıklarını belirttiler.

Aziz Nesin ve Tahsin Saraç'ın soruları cevaplamalarından sonra Divan, Konferansçıları son kez sahneye davet etti, onlar da "Tüm bu konferanslarımız boyunca, Türkiye'den Bilar grubunun değerli elemanları büyük katkıda bulundular... Konuşmacılara ve soru soran izleyicilere teşekkür ediyoruz" dediler, teşekkürlerini ilettiler.■

YALÇIN KÜÇÜK HAKKINDA BİR MİKTAR YENİ DAVA AÇILIYOR

Devlet Güvenlik Mahkemeleri savcılıkları tarafından Yalçın Küçük hakkında bir miktar yeni dava açılıyor; ancak sayısı öğrenilemedi. Yalçın Küçük hakkında katılmış olduğu çeşitli panellerde yaptığı konuşmalar nedeniyle DGM Savcılıkları tarafından kovuşturma başlatıldı.

Ankara DGM'si Savcılığı'nda ifade veren Yalçın Küçük, Ankara'da katıldığı bir panelden dolayı sorgulandı. Ayrıca İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığının talimatı üzerine İzmir'de yaptığı bir konuşmadan dolayı da ifadesi alındı. Y. Küçük, o tarihte İzmir'de olmadığını ve polis izleme raporundaki sözleri hiç bir zaman İzmir'de söylemediğini belirtti.

Bu polis izleme raporunun Yalçın Küçük'ün İstanbul'da yaptığı bir konuşma ile ilgili olması mümkündür; İstanbul ve İzmir Devlet Güvenlik Mahkemeleri savcılıklarının talimatlarının bir yerde karıştırılmış olduğu sanılıyor. Bu durumda, Ankara'dan başka İstanbul ve İzmir DGM'leri Savcılıkları'nın kovuşturma başlattıkları anlaşılıyor.

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'ndan ifade veren Yalçın Küçük, "hakkımda o kadar çok dava açıldı ki artık alaylı hukukçu oldum, bu polis izleme raporlarına dayanarak bile bir sınıfın diğer sınıf üzerinde tahakkümünü kurmaya yönelik bir suç yoktur" dedi. Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcı yardımcısı, Ankara'daki polis izleme raporunda suç olup olmadığını bilirkişiye inceleteceğini söyledi.

NİSAN TEZLERİ YALNIZLIĞI ve POLİTİKA SANATI

Yalçın KÜÇÜK

"Lenin, dahice bir sezgiyle, Şubat Devrimi'nde var olan sınıfsal güçlerin girift örgü ve karşılıklı mücadeleleri içinde, sosyalist devrim için açılan imkanları farketti. Nisan Tezleri, bu tarihsel koşullarda, bir bilimsel öngörü ve devrimci eylem programı modeli oldu.
"Şubattan Ekime kadar uzanan bu dönem, devrimci düşünce ve eylemin canlı diyalektiğinden öğretici dersler çıkaran Lenin ve mücadele arkadaşlarının politika sanatını, bütün açıklığıyla, ortaya serdi."

M.S. Garbaçov, Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur, (*)

Bilim daha inatçıdır.

Sanat daha patlayıcı oluyor.

Her bilim adamının sanatçı olması gerekmiyor; ancak her büyük bilim adamında bir sanatçı dokusu olmalıdır. Büyük bilim adamı, bir dönüşün, bir buluşun habercisidir; bilimde ve sanatta, haberci haberini, küçük küçük ipuçlarından, yalnızca ayrıntılardan alıyor.

Büyük sanatçı, ayrıntılardaki büyük dönüşü sezebilendir. Büyük sanatçı ve büyük bilim adamı, bir büyük aşık'tır; ipuçlarındaki büyük dönüşü göremeyenin büyük sevgiler için yeteneği olduğunu düşünemiyorum.

Dağ kadar büyük kayaların kılcal damar kadar ince yarıklarında yaşam mücadelesi veren dağ çiçeklerini göremeyenlerden aşık çıkabileceğini sanmıyorum. Baharda tomurcukların patlamak üzere olduğunu sezemeyenlerden, patlayacağı günü tahmin edip de büyük bir heyecan patlaması yaşayamayanlardan büyük devrimci olabileceğine inanmıyorum.

Büyük devrimci, bir büyük bilim adamı, bir büyük sanatçı ve kesinlikle bir büyük aşık dokusu taşıyabilendir. Devrimcide, embriyonik halde, bilim adamı ve sanatçı özellikleri var; ayrıntıların diyalektiğinden toplumsal savaşlara gidebiliyor.

Vladimir İliç'i böyle düşünüyorum. 1917 Nisan başında, Petrograd'ın Finland İstasyonu'nda, Nadejda Krupskaya, Lenin için, şöyle düşünüyor: "İliç, bu devrimin başlangıcını, vucudunun her hücresinde duyuyordu. (1) Kendinde görünmüyor; cisimleşmiş bir sosyalist devrimci olarak dolaşıyor.

Başlayan burjuva devrimi'dir; öyle gideceği

(*) Bu çeviriyi, Rusça aslından yapıyorum. Kullanılan tamlama, politiçeskoe iskusstvo'dur; tam karşılığı politika sanatı oluyor. Ne yazık, Sovyet çevirmenler, bunu, hep "political guidance" olarak İngilizceye çeviriyorlar. bu kez bir de "art of political guidance" deyirek daha da anlaşılmaz yapmışlar. Dönem Yayıncılık'ın, hızlı çevirme zorunlulukları ile çevirinin her tarafını Rusçası ile karşılaştırmadığı anlaşılıyor; DY çevirisinde "siyasal önderlik sanatı" olarak geçiyor.

Rusça'dan, Sovyetler Birliği'nde, İngilizce'ye yapılan çevirilerden hepyakınıyorum. Lenin'in Toplu Çalışmaları'nın ve özellikle Nisan Tezleri ile ilgili yazılarının İngilizcesi bir felaket; bunu mutlaka aslından Türkçeye kazandırmamız gerekiyor.

M. Gorbachev, October and Perestroika: The Revolution Continues, Moskow, 1987, s.9 ve 10

M. Gorbaçov, Yolumuz Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur, Ankara, 1987, s.5.

sanılıyor. Bolşevikler de öyle düşünüyorlar; 1917 Şubat Devrimi'nin sevinciyle, geri adım atmış görüşüyorlar. Pravda'nın bir menşevik yayından farkı yok; burjuvaziyi ürkütmemeye çalışıyor. Savunmacı ve uzlaşmacı istasyona gidiyor. Lenin'in, Kamenev'e ilk söyledikleri şunlar oluyor: "Pravda'da yazdıkların nedir? Makalelerinin bir bölümünü gördük ve sana küfredip, durduk! (2) Vladimir İliç, Finland İstasyonunda, bir "devrim için devrim" başlatıyor; Parti ile başlıyor.

Adı pek bilinmiyor; Lenin, Ekim Devrimi'nin ünlüsüdür. Ekim 1917 tarihinden önce, ancak devrimci çevrelerde biliniyor. Ancak, bu sadece sınırlı çevrelerde bilinen adamın Petrograd'a gelişi, kısa bir zamanda herkes tarafından "duyulmaya" başlıyor; çünkü, olayların gidişi değişiyor.

İliç, Petrograd'a döndüğü zaman, Edward Heald de Petrograd'dadır; YMCA'nin, Genç Erkeklerin Hristiyan Birliği'nin Rusya'da görevli bir Amerikan yöneticisidir. Devrim günlerinde sürekli olarak "Sevgili Anneciğim" veya "Azizim Ev Halkı" başlıklarıyla, evine, Amerika Birleşik Devletleri'ne, mektuplar yazıp duruyor. Nisan başında, eski tarihle 2 Nisan ve yenisiyle 15 Nisan tarihli, "Sevgili Anne" diye başlayan mektubunda "bugün Easter Yortusu ve büyüleyici bahar güneşi ile harika bir gün" diyor. (3) Bir sonraki mektubunda "siyasal olaylar hızlanıyor" notu var. Bu mektup eski tarihle 16 ve yenisiyle 29 Nisan tarihlidir; arada Lenin, Rusya'ya ayak basıyor.

Eski tarihle 19 Nisan ve yeni tarihle 2 Mayıs tarihli mektubu, bir gün önce yapılan 1 Mayıs Yürüyüşü'nün izlenimlerini de aktarıyor. Lenin, 1 Mayıs'ta var ve iki yerde konuşuyor; 1 Mayıs 1917 Günü, sosyalist devrimi haber veriyor. Bu mektuptan uzun aktarmalar yapmak gereğini duyuyorum. The sudden burst of radical propaganda, which has developed during the past week is attributed to a man named Lenin, who has just arrived from Switzerland. "Geçen haftadan beri artan radikal propagandanın ani patlayışı, İsviçre'den henüz gelmiş Lenin adında birisine bağlanıyor. Almanya üzerinden geldi ve rivayete göre İmparator Vilhelm ile yemek yemiş ve buradaki projelerini İmparator'un desteklediği söyleniyor. Finland'dan ülkeye girerken, yol boyunca, asker ve işçileri en revolüsyoner propaganda ile borbardımana tabi tutuyor! (4) Devam ediyor; aktarıyorum: "Petrogard'da trenden inerken Lenin'in ilk sözleri, 'Selam, İç Savaş'a!' oluyor. Böyle bir kundakçının yaratacakları bir yana, Geçici Hükümet'in önünde ne görevler var, Tanrı bilir!" Misyoner Elward Heald ve Lenin'in yaratacağı zorlukları duymuşa benziyor; endişelidir.

Petrograd'da Genç Erkekler Hristiyan Birliği, YMCA, görevlisi Edward Heald, Amerika'da annesi ve ev halkına, Lenin'i şikayet ediyor. Mektubunu şöyle sürdürüyor: "Lenin, Kent'e gelir gelmez, etrafına dört ya da beş yüz işçi toplandı ve ellerinde

Büyük sanatçı, ayrıntılardaki büyük dönüşü sezebilendir. Büyük devrimci, bir büyük bilim adamı, bir büyük sanatçı ve kesinlikle bir büyük aşık dokusu taşıyabilendir. Devrimcide, embriyonik halde, bilim adamı ve sanatçı özellikleri var; ayrıntıların diyalektiğinden toplumsal savaşlara gidebiliyor.

'Kahrolsun Hükümet', 'Kahrolsun Kapitalistler', 'Savaşa Son' ve başka ne varsa 'kahrolsun' yazılı pankartlarla bir sokak gösterisi düzenledi. Ben de sekreterlerin birisine, 'demokratik devrimi mahvedecek zehir işte budur' dedim." Misyoner Elward, önceden haber veriyor.

Mihail Sergeyeviç Garbaçov'un konuşmasına dönüyorum; dünyada olup bitenleri emperyalist haber ajanslarının teleksleriden çıkanların Türkçe çevirisinden izleyenler için Garbaçov'un 2 Kasım 1987 tarihli konuşması sürprizlerle doludur. Konuşmanın ilk iki bölümü, her bakımdan okunmaya ve tartışmaya değiyor; yeni ve ileri değerlendirmeler taşıyor. Garbaçov, "vernesya kaprelyu 1917-go: Leninskaya programma povorota k sotsialistiçeskoy revolyutsii kazalas'mnogim- i druz'yam i nedrugam-utopiey, çut' li ne plodom bezuderjnoy fantazii' diyor; aktarıyorum: "1917 Nisan'ına dönelim; Lenin'in sosyalist devrime dönüş programı, dostları ve düşmanları dahil birçokları için bir ütopya, nedere ise dizginlenemeyen bir fantazinin ürünü olarak görünüyordu! (*) Lenin, son derece yalnız görünüyor.

Garbaçov, Lenin'in yalnızlığını son derece ki-

(*) Garbaçov, kaldığı yerden şöyle sürdürüyor: "Fakat yaşam, yalnızca böyle bir programın devrimin ileriye doğru gelişmesinin, aslına bakılırsa da, toplumsal kurtuluşun ve ulusal felaketi önlemenin siyasal temeli olabileceğini ve gerçekte de olduğunu gösterdi.

M.S. Garbaçov, Put' Oktyabrya-Put' Pervoprohodtzev, 2 Kasım 1987, str. 2

Ruscasında "sotsial'nogo spasenie" geçiyor; İngilizceye "social salvation" ve Türkçeye "toplumsal kurtuluş" olarak çevrilmiş. DY tarafından yapılan çeviri aslına daha çok yakışıyor.

M.S. Gorbachev, October and Perestroika, op. cilt., s.10

M. Gorbaçov, Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur, op. cilt., s. 6

barlıkla yazıyor; Lenin, İstasyonunda kendisini karşılayan kalabalığın sevgi gösterileri içinde son derece yalnız duruyor. Plehanov, daha sonra "Nisan Tezleri" adıyla ün kazanan Lenin'in sosyalist devrim tezlerini tek sözcükle "Hezeyan" olarak niteliyor. Plehanov, Lenin'in marksizm yolunda gerçek öğretmenidir ve Rusya marksizminin duayeni demek uygun düşüyor. Plehanov bir yana Merkez Komitesi'nde bir tek ve yalnızca bir tek desteği var; tek başına şu güzel ve harika kadın Kolontay Lenin'i destekliyor. (*)

Bu Lenin'in ikinci büyük yalnızlığı oluyor; bunu istiyor. Birincisi ise isteğe bağlı değil; İliç'i hem çok üzmüşe ve hem de çok etkilemişe benziyor.

Lenin, Marx'a göre çok daha eylemle doludur. Eylem, pratik demek oluyor; pratikle teorinin diyalektik ilişkisi kabul edilmekle birlikte pratik olarak ileri sürülen her düşüncenin teorik olduğunu söylemek mümkün görünmüyor. Marx, Lenin'e göre daha büyük bir teorik öncüdür.

Vladimir İliç'in bu ilk ve büyük yalnızlığını Krupskaya'dan aktarmak istiyorum; Viladimir'in ağabeyi, Çar'a suikast girişimi nedeniyle, sonunda idam edilmek üzere, yakalanıyor ve tutuklanıyor. Ulyanov Ailesi birdenbire kendisini büyük bir yalnızlığın içinde buluyor; Nadejda Krupskaya, sözlerine, "Vladimir İliç, bir keresinde bana, büyük kardeşinin tutuklanması üzerine liberallerin tutumunu anlatmıştı" diye başlıyor. (5) "Bütün tanıdıkları Ulyanov Ailesi'nden yan çizdiler! Bir yaşlı öğretmen, her akşam stranç oynamaya Ulyanovlar'a giden bu aile dostu yaşlı öğretmen bile, ziyaretlerini durdurma akıllılığını gösteriyor.

"Vladimir İliç, bana, bu yaygın korkaklığın üzerinde derin etkiler yaptığını söyledi!" Bunları yazdıktan sonra Krupskaya, kendi değerlendirmesi olarak, şunları ekliyor: "Bu gençlik deneyimleri, hiç kuşku yok, Lenin'in liberallere karşı tutumu açısından üzerinde izler bıraktı. Lenin, liberal gevezeliğin tüm değerini erkenden öğrenmişti." Lenin, liberallere hiç güvenmedi; korkak ve kaypak olduklarını hiç unutmadı.

Lenin'in liberallere güvensizliği, demokratların her zaman geri adım atacaklarına inanması, Nisan Tezleri'nin anlaşılmasını kolaylaştırıyor. Nisan Tezleri, tüm liberallerden, tüm demokratlardan kopmayı ve çok hızlı bir biçimde ayrışmayı ve bunun için bir yeni enternasyonel kurmayı, bir yeni parti yaratmayı ve partiye bir yeni isim bulmayı içeriyor. Bunları anlayamayanları, "eski bolşevik" ve daha genel bir söyleyişle "eski solcu" olarak dışlamayı anlatıyor. Nisan Tezleri ile Lenin, kendi yarattıklarından kopmayı öngörüyor, isteğe bağlı ve büyük bir yalnızlaşma sürecini başlatıyor.

Hepsi güzel; Krupskaya'dan aktardıklarım ve bunlara eklediklerim, Nisan Tezleri'nin anlaşılmasını kolaylaştırıyor. Ancak bu kadar değil; aynı zamanda Lenin'i anlamayı zorlaştırıyor. Bunu kabul etmek durumundayım. Gerçi Lenin'in ilk çalışmalarında Nisan Tezleri'nin izlerini bulmam ve bulduklarımı Tezler'e bağlamam zor değil; Lenin'in, "Narodismin Ekonomik İçeriği ve Bay Struve'nin Kitabında Eleştirisi" başlıklı incelemesi, aynı ölçüde liberallere güvensizliği ve kopma isteğini yansıtıyor. Lenin, bu çalışmasında, marksistler adına narodniklerden, "şu 'nezih' burjuva Rusya'nın 'uygar nezahetinden' tümüyle kopmalarını" istiyor.(6) "Biz" diyor, marksistler, "kendimize, tümüyle, bu bakkallar toplumundan tamamen 'farklılaşmış' olanları, Mihalovskiy ile Yujakovs'un çok tipik pöti-burjuva nitelemelerini kullanacak olursak, 'aforoz edilmiş' olanları, muhatap almalıyız." Vladimir İliç, burjuvazi ve burjuva demokrasisiyle, liberallerle, kesin ve katıksız bir ayrışma ile başlıyor.

Fakat yine de yetmiyor; Lenin'in düşüncesinin gelişiminin yazılması gerekiyor. Burada yapılabileceğini sanmıyorum; bu inceleme çerçevesinde böyle bir iddiayı da dile getirmiyorum. Burada sadece bu incelemeyi kendi tutarlığına kavuşturabilmek için doldurulması gerekli boşluklar var; bunlara işaret etmek istiyorum.

Önce Lenin'in düşüncesinin çözümlenmesi ve gelişimin yaratıcı bir biçimde yazılabilmesinin, Marx'ın yazdıklarının incelenmesinden daha zor olduğunu ileri sürebiliyorum. Bunun için iki neden var; Lenin, Marx'a göre çok daha eylemle doludur. Eylem, pratik demek oluyor; pratikle teorinin diyalektik ilişkisi kabul edilmekle birlikte pratik olarak ileri sürülen her düşüncenin teorik olduğunu söylemek mümkün görünmüyor. Zorluğu yaratan ikinci neden ise Marx'ın Lenin'e göre daha büyük bir teorik öncü olmasından kaynaklanıyor; Lenin'in en büyük katkıları örgütlenme ve devrim stratejisi üzerinedir. Kuşkusuz bunların da teorik özü var; ancak hem teorik özü yakalamak ve hem de çıkarıp ortaya koymak çok daha güç ve riskli oluyor.

Bu çerçeve içinde Lenin'in tüm eylemli ve

(*) Trotskiy, Rusya Devrimi Tarihi'nde Stalin'in de Nisan Tezleri'ne uzak olduğunu diline doluyor. Bir sır değil; Stalin kendisi bunu yazıyor ve "yanılgı" olarak niteliyor.

L. Trotsky, History of The Russian Revolution; Vol III, ilk baskı, 1932-1933, London, 1967, s.137

Yu. V. Stalin, Soçineniya, Vol. VI, s.334

teorik yaşamına egemen olan üç çizgiyi sıralayabiliyorum. Bir: Lenin, mutlaka devrim yapmak istiyordu. İki: Lenin, toplumdaki hiçbir muhalefetin dışında kalmak istemiyordu. Üç: Hep, birlik peşinde koşuyordu. Bu üç çizgi, özellikle "Ne Yapmalı?" ile "Nisan Tezleri" arasındaki Lenin'i anlamada, bana, önemli ölçüde aydınlatıcı geliyor.

Ne Yapmalı'yı başlangıç alıyorum; Lenin'in yükselişinin de başlangıcıdır. Tarihler hep başarılı olana göre yazılıyor; bütün bilimler türünden son derece Darwinist bir rengi var. Ancak Ne Yapmalı'ya kadar olan Lenin'in katkılarını çok fazla abartmamak gereğini yazmaktan çekinmiyorum. Daha önceki yıllara gitmekle birlikte temel tartışma popülizm ile oluyor ve narodnik bakış açısını yenme etrafında düğümleniyor. Tartışma kapitalizmin varlığı üzerinedir; yıldızlarını, Mihail Tugan-Baranoskiy, Pyotr Struve, "legal markistler" ile Georgiy Plehanov, Rusya marksizminin babası, sağlıyorlar. Kapitalizmin varlığını ve geliştiğini ayrıntılarıyla göstererek iktisat alanında Tugan ve Struve ile felsefe ve politikada Plehanov, yol açıcı işlev görüyorlar; Tugan-Baranovskiy'in Rusya'da fabrikalar üzerindeki incelemesi, Struve'nin genel olarak kapitalizmle ilgili çalışmaları ve özellikle Plehanov'un "Ayrılıklarımız" başlıklı uzun incelemesi yolu temizliyor. Lenin, buradan giriyor.

Lenin'in, 1898 tarihli ve Sibirya'da yazdığı "Razvitiya Kapitalizma v Russii" adlı çalışmasının zamanında çok etkili olduğu söylenemez, bugün okunduğunda getirdiği yeni ipuçları açısından daha değerli görünüyor. Ancak 1898 yılında kurulduğu kabul edilen Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin kuruluş bildirgesini de kaleme alan Pyotr Struve ile Tugan-Baranokvskiy, Rusya'da kapitalizmin varlığını kanıtlamış durumdalar. Zamanında ve bu konuda, Lenin'e yapılacak fazla iş bırakmıyorlar.

Öyle görünüyor, nadodnizme karşı mücadele Rusya marksizmine bir de hastalık hediye ediyor; narodnizmin etkisinin azaldığı bir ortamda S-D İşçi Partisi'ni devrimci bir örgüt haline getirmek bir görev olarak duruyor. Ne Yapmalı'da Lenin'in yapmak istediği ve yaptığı budur; ancak Rusya marksizmin iltihabını patlatmış oluyor. Lenin, mevcut birlikimi ihtilalci bir örgüte çevirmek isterken, Rusya Sosyal Demokratları'nı ikiye bölüyor; hastalığı teşhis ediyor ve tarih, adını, menşevizm olarak koyuyor. Ka-pitalizmin varlığını ve geliştiğini anlatma serüveni, S-D İşçi Partisi içinde, giderek kapitalizme bağlanma ve bilinç altında kapitalizmi koruma eğilimlerine yol açıyor.

Lenin, Pyoor Struve'nin narodnizm eleştirisini konu alan 1894 tarihli incelemesinde ve bir yerde, "marksist, bir teorik tartışma yaparken, kendisini, zorunluluğu ve kaçınılmazı kanıtlamakla sınırlar" diyor, bu tarihte henüz yirmi dört yaşındadır ve büyük bir yöntemsel olgunluğu açıklıyor. Marksistlerin Rusya'da kapitalizmin varlığını ve geliştiğini kanıtlamaya çalışmaları, burjuva demokrasisinin faziletini anlatmayı değil, kapitalizmin ve burjuva demokrasisinin sonunun gelişinin zorunlu ve kaçınılmaz olduğunu göstermeyi amaçlıyor.

Bu bir çizgi ve felsefe ayrılığıdır. Lenin, Revolüsyoner bir örgüt kurmak isterken, kendi örgütünü parçalıyor; 1917 Nisan ayına kadar hep bir arada olmaya çalışıyor. Lenin'in menşevizme yönelttiği her eleştiride, hiçbir zaman birlik kapıları kapatılmıyor ve her zaman birlik imkanları araştırılıyor.

Ne Yapmalı'yı başlangıç alıyorum; Lenin'in yükselişinin de başlangıcıdır. Tarihler hep başarılı olana göre yazılıyor; bütün bilimler türünden son derece Darwinist bir rengi var. Ancak Ne Yapmalı'ya kadar olan Lenin'in katkılarını çok fazlaabartmamak gereğini yazmaktan çekinmiyorum. Daha önceki yıllara gitmekle birlikte temel tartışma popülizm ile oluyor ve narodnik bakış açısını yenme etrafında düğümleniyor.

Bir nokta önem kazanıyor: Önce teorik birliktir.

Teorik birliğe dayanmayan hiçbir birlik kalıcı ve işler olamıyor. Bu dönemde Lenin'in yazılarının tümünde, bir yanıyla, monşevizm ile "teorik" birlik arayışları var.

Bu kadar değil, Lenin, toplumdaki düzen karşıtı bütün muhalefetle beraber olmak istiyor. Narodniçestvo, yenilmiştir; ancak, kitap üzerinde ve "teori" platformunda yeniliyor. Eylem planında Es-Er'ler, 1917 Devrim meclislerinde bile son derece güçlüdürler. 1905 yılı ve 1905 Devrimi, narodniklerin Rusya kırlarında ve köylüler arasındaki gücünün güçlü izlerini taşıyor. Lenin, İki Taktik'i işte tam bu zamanda, narodnizmin derin hareket gücüyle ortaya çıkan devrimci demokrat köylü hareketlerinin en başarılı olduğu bir zaman kesitinde yazıyor. İki Taktik, köylülerin devrimci demokrat başarılarını hesaba katıyor ve bunları, Rusya topraklarında doğmaya başlayan devrimci bilimin içine almaya özen gösteriyor.

"Bir burjuva devrimi, proletaryaya, en yüksek düzeyde yararlıdır. Proletaryanın çıkarları açısından bir burjuva devrimi kesinlikle zorunludur !"(7) Bunları, İki Taktik'ten aktarabiliyorum. Daha da ileri gidebiliyor; "**belli bir anlamda** bir burjuva devrimi, proletaryaya burjuvaziden **daha çok yararlıdır**" diyebiliyor. Teorik köprüler kurmaya çalışıyor.

Ancak bu kadar değil; kendisini ve kafasındakileri ele vermekten geri kalmıyor. Demokrat ve sosyalist devrimleri, teorik programları itibarıyle, birbirinden ayırmakla birlikte bu iki devrim arasındaki zaman aralığını telaffuz etmekten titizlikle kaçınıyor. Ayrıca, Ne Yapmalı'nın yazımından beri "jakoben" suçlamasıyla karşı karşıya geldiğini (*) hatırlıyor ve bir rastlantı olduğunu sanmıyorum, İki Taktik'te jakobenizmin has tanımını veriyor. Marx'ın, jakoben şiddeti, "burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakiyetle, feodalizm ve safdillilikle, plebyen usülde hesaplaşma" olarak anlatımını aktardıktan sonra, "çağdaş Sosyal Demokrasi'nin jakobenleri bolşeviklerdir" diyor. (7) Yine İki Taktik'de şunları da ekleme gereğini duyuyor: "Bir Sosyal Demokrat, bir an için bile, proleteryanın, sosyalizm için ve kaçınılmaz olarak, en demokratik ve cumhuriyetçi burjuva ile pötiburjuvaziye karşı da sınıf mücadelesi vermek zorunda olduğunu unutmamalıdır." (8) Zaman aralığını belirlememekle birlikte aşamanın kalıcı olmadığını gösteriyor.

1917 Devrim günlerinde artık birlik değil, iktidar istiyor. "Nisan Tezleri" olarak bilinen çalışmalarından aktarıyorum: "Tüm söylenenlerden sonra, Rusya'da Sosyal Demokratların birleşmesinin söz konusu olmadığını anlatmak için ço söze gerek yoktur!"

Bu dönemle, 1905 Devrim günleriyle ilgili olarak, bir aktarma daha yapma gereğini duyuyorum. Lenin, politik birlik için teorik birliği arayışı çerçevesinde İki Taktik'i yazıyor ve İki Taktik ile hemen hemen aynı zaman içinde ve İki Taktik'in devamı sayılabilecek kısa bir çalışmasında bir de şunları ifade ediyor: "Demokratik Devrim'den, gücümüzün, sınıf bilinci olan ve örgütlü proletaryanın gücünün, imkanlarına uygun olarak, birden ve net biçimde sosyalist devrime geçmeye başlayacağız. Biz, sürekli devrimden yanayız. Yarı yolda durmayız!" (9) Lenin'in tüm yazıları içinde sürekli devrim, yalnızca burada ve devrimci demokrat köylü hareketi ile teorik bütünlük arayışları içinde geçiyor.

1917 Devrim günlerinde ise artık birlik değil iktidar istiyor. "Nisan Tezleri" olarak bilinen çalışmalarından aktarıyorum: "Tüm söylenenlerden sonra, Rusya'da Sosyal Demokratların birleşmesinin söz konusu olmadığını anlatmak için çok söze gerek yoktur!" (10) Artık yalnızlaşma dönemidir ve şunları, aynı yerde, söylüyor: "Bundan böyle Örgütleme Komitesi Partisi ile, 'savunmacı' düzeyine inen, İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin Yürütme Kurulu'nda borç lehine oy kullanan, Raboçaya Gazete'de Potresov ile bir blok kurulmasını hoş görüyle karşılayan Çheidze ve Tsereteli ile birlikte olma düşüncesine bir an için bile sahip olmaktansa, Liebknecht türünden bir tek dostla kalmak ve bu devrimci proletarya ile yalnız kalmak anlamına geliyor, ancak iyidir." Yalnızlık açıklıkla ve sözcükleri telaffuz edilerek savunuluyor.

Demokrasi için de şu hükmü veriyor: "Bir Komünist Parti söz konusu olduğunda demokrasi deyimi, yalnızca, bilimsel açıdan yanlış olmakla katmıyor, 1917 Mart ayından itibaren bu deyim, devrimci halkın gözlerinin üzerine takılmış ve onların kendi inisiyatifiyle, cesaretle ve özgürce yeni olanı kurmalarını önleyen at gözlüğü oluyor. Yeni devlet'te **tek iktidar** ve **her biçimiyle** devletin 'ortadan kalkışının' habercisi olarak, İşçi, Köylü ve diğer temsilciler Sovyeti'dir." Lenin, bütün iktidarın Sovyetler'e geçmesini ve buna karşı çıkanlarla, Geçici Hükümeti destekleyenlerle tüm bağların koparılmasını savunuyor.

On beş yıla yakın bir zaman boyunca sürekli jakoben suçlamasıyla karşılaşmasının Lenin'i çok düşündürmüş olduğu anlaşılıyor; fiili durumu "ikili iktidar" olarak nitelendiriyor. "Kimse daha önce ikili iktidarı ne düşündü ve ne de düşünebilirdi" diyor ve ekliyor; "Bu iktidar 1871 Paris Komünü ile aynı türdendir" (11) Paris Komünü'nde bir iktidarın kaybedildiğini ve burada da kaybedilmemesi gerektiğini düşünüyor; hiç bir devlette ikili iktidar sürekli olamıyor. Jakobenlerin, jakoben klübündeki iktidarları ile konvansiyonun Kamu Güvenlik Komitesi'ndeki ikili iktidarı ancak bir süre devam edebildi; Paris Komünü, 1793-1794 deneyimi hatırlatılıyor. Lenin, aynı yerde, yazıyor: "Her revolüsyonun temel sorunu devlet iktidarı sorunudur. Bu sorun anlaşılmadıkça, revolüsyona rehberlik bir yana, dev-

---

(*) 1904 yılında, Avrupa'da sürgünde, Lenin'in yakını, daha sonra menşevik ve 1928 yılından itibaren de Avrupa'da göçmen Vlantinov, Alias Volsky, 1904 yılı başlarında Bir Adım İleri, İki Adım Geri'yi yazarken, Lenin'in, kendisine şunları söylediğini yazıyor: "Menşeviklerin burjuva bel kemiksizlikleri ve bakış açılarının revolüsyoner marksizmin gerekleriyle toptan bağdaşmazlığı, 'konspirasyon', 'Blanquizm', 'Jakobenizm' çığlıklarından çok iyi anlaşılıyor. Trotskiy, beni nasıl tepelemek istedi? Bana Jakoben, Robespierre diyerek. Akselrod bizi ne ile ürkütmeye çalışıyor? Hareketimizin bir 'Jakoben Klübü' etkisine girme tehlikesiyle. Martov, yakın zamanda bir menşevik toplantısında Jakobenler hakkında ne demişti? Sosyalist Demokrasi ile Jakobenizm arasında ortak hiçbir şey olamazmış. Zasuliç ve Potresov'dan söz etmiyorum; onların Jakobenizm hakkındaki görüşlerini uzun zamandan beri biliyorum. Jakobenizme, liberallerin gözleriyle bakıyorlar. Jakobenizmden bu panik yüklü korku, Akimov'larda Jaure'cilerde, Jirondenlerde, oportünistlerde ve bugün Sosyal Demokrasi'deki revizyonistlerin tümünde var."

Nikolay Valentinov, Encounters with Lenin, Oxford University Press, 1968, s. 128

rime akıllı bir biçimde katılmak bile mümkün olamaz." Kendi partisini, bunları anlamamakla suçluyor; belli sonuçlar çıkarıyor.

"Şimdi bir proleter Komünist Partisi yaratalım; bunun unsurları, zaten, Bolşevizm'in iyi yandaşları tarafından hazırlanmış durumdadır" Yeni bir partiden söz ediyor ve Bolşevizmin, bunun unsurlarını hazırladığını belirtiyor. O güne kadar birlikte olduğu ve bir anlamda da çoğunluğunun oluşumuna en çok katkıda bulunduğu arkadaşlarının önemli bir bölümünü "eski bolşevik" olarak niteliyor ve bunları aşağılıyor. Lenin, yetiştirdiği partililerin bir bölümünü artık "eski bolşevik" sayıyor ve bunlar için, yalnızca tarihin tozlu arşivleri arasında yer arıyor. "Şimdi sadece 'İşçi ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü" sözünü edenler zamanın gerisine düşenlerdir ve sonuç olarak, gerçekte proleter sınıf mücadelesinin karşısındaki burjuva partisine katılmış oluyorlar. Bunlar, Revolüsyon-öncesi kadim zamanlar 'Bolşevik' arşivine (buna 'eski bolşevikler' arşivi de denebilir) havale edilmelidir." (12) Öyle eski bolşevik dediklerini sıradan üyeler arasında da aramıyor, bir yerde "Yoldaş Kamenev'in eski bolşevik formülü" (13) diyerek, eski bolşevikleri partinin üst kademesinde ve yakınında gördüğünü belli ediyor.

Old Bolshevism should be discarded. (14) Çok açık; eski bolşevizm çöplüğe atılmalıdır. Çok açık; "Nikola devrildikten sonra demokrat da olsa bir devrimci olmak hiç de meziyet değildir". Çünkü, "sadece bir laftır". Bu kadar da değil; demokrasi, "sınıf antagonizmini ortaya çıkarmak yerine üstünü örter". Ve " bir bolşevik, üstünü kapatacak yerde, işçi ve köylülerin gözlerini bu antogonizmlere açmalıdır". Lenin, yeni partinin tanımını vermeye çalışıyor.

"Never again along the lines of the Second International! Never again with Kautsky! By all means a more revolutionary programme and more revolutionary tactics!" (15) Lenin, henüz Petrograd'a dönmeden önce, Şubat 1917 haberini işitir işitmez, Stokholm'da Kolontay'a yazıyor; "İkinci Enternasyonal ile bir daha asla" diyor. Bir daha asla Kautsky ve türüyle yürümeyeceğini belli ediyor. "Daha devrimci bir program" diyor ve noktalıyor.

Kütlelerin hareketini duymuştur; taşıdığı ağırlıklardan kurtulmak isteyen bir kaptana benziyor. Henüz yalnız olduğunu biliyor, bu yalnızlığın istatistiklerini tekrarlamak istemiyorum. Ancak tıpkı o günlerin Rusya'sında iktidarın ikili niteliği türünden yalnızlığın da ikili olduğunu ifade etmek istiyorum. Birinci yalnızlık, varolan Bolşevik Parti içinde. Lenin'in artık kullandığı niteleme ile "eski" Parti'de Lenin çizgisinin yalnızlığıdır, bir Kolontay ve bir de ilk katılanlar arasında Molotov var. Lenin, partisini sallıyor ve salladıkça yenileştiriyor ve yenileştirirken çizgisi güç kazanıyor. Nisan'ın sonunda, devrimci bir hızla, Lenin yeni çizgili partiye hakim oluyor.

İkinci yalnızlık Rusya'ya egemen olma durumundaki devrimciler arasındadır; burada, çok sayıda kanıtlar arasında az kullanılan birisini kullanmak istiyorum. YMCA görevlisi Edward Heald, eski tarihle 7 ve yenisiyle 20 Mayıs tarihinde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki "ev halkına" yazdığı mektupta şu bilgileri veriyor: "Köylü Konvansiyonu açıldığı zaman Petrograd Sovyeti hala toplantı halinde idi. Sibirya'dan, uzun sürgünden yeni dönen 'Devrimin Büyükannesi' olarak bilinen Madam Breşkovskaya, gerçek demokrasi için çok güçlü bir çağrı yaptı ve köylüler, radikal bolşeviki karşısında hızla demokrasiye döndüler. Radikallar, toplam sekiz yüz içinden iki veya üç oy aldılar." (16) Heald, "bolşevikler" sözcüğünün çoğulunu, "bolşeviki" olarak Rusçasıyla yazıyor ve bolşeviki'nin bu büyük yalnızlığını belgeleyenler arasına giriyor.

Hepsi bu kadar. Yazmak istediklerim bu kadar. Bilimin daha inatçı ve sanatın ise daha patlayıcı olduğunu yazmak istiyordum. Büyük dönüşümler için bilim adamlarında mutlaka sanatçı mayası olmalıdır; bunu yazmaya çalışıyorum.

İki nedenle bunu yazmaya çalışıyorum. Dağ kadar büyük kayaların kılcal damar kadar ince yarıklarında yaşam mücadelesi veren dağ çiçeklerinin haberini alabilmek bir sanatçı işidir; Lenin, bu haberi alıyor. Bu kadar değil, özgür bir yalnızlığı bu kadar hızlı bir kalabalığa çevirmeye tek başına bilimin gücünün yetmeyeceğine inanıyorum. Politikanın da bir sanat yanı olduğuna inanıyorum; Lenin, bunu bir kez daha gösteriyor.

Ekleyeceklerim var: Politika sanatı yaratılmadan devrim yapmanın imkansız olduğuna inanıyorum.■

---

(1) Nadezhda Krupskaya, Memories of Lenin, ilk baskı 1930, Patnther Books, 1970, s.296

(2) E.H. Carr, The Bolshevik Revolution 1917-1923, Vol. I. ilk baskı 1950, Pelican Books, 1966 s.89

(3) Edvard T. Neald, Witness to Revolution, Letters from Russia 1916-1919, Kent University Press, 1972, s. 82

(xxxx) ibid., s.88

(4) N. Krupskaya. Memoirs of Lenin. op. cilt., s.16

(5) V.I. Lenin, Collected Works, Vol.I, s. 352

(6) V. II Lenin, Collected Works, Vol, IX, p.50

(7) V.I.Lenin, Collected Works, Vol. IX, s.59

(8) İbid., s.85

(9) İbid., s.237

(10) V.I. Lenin, Collected Works, Vol. xxIV, s.84

(11) İbid. s.38

(12) İbid., s.45

(13) İbid., s.50

(14) İbid., s.149

(15) Nadejda Krupskaya, Memories of Lenin, op. cit., s.289

(16) Edward T. Heald, Witness to Revolution, op. cit., s.95

duvar yazıtları... 3

SORGULAYAN TÜRKİYE
SARI HOCA'NIN PORTRESİ
VE YENİDEN YAZILMA İHTİYACINDAKİ TARİH

bilmektedirler. Bütün bunlardan dolayı diyoruz ki, değişmeyen, katı, sert, resmi ideolojiyle hızla değişen bir toplumu yönetmek olanaklı değildir. Keyfi dayatmalar ve bunlara

Bilgesu ERENUS

Az önce gidip kargodan aldım. Sarı Hoca'nın, İsmail Beşikçi'nin el yazısı masamın üstünde duruyor. Saman kağıdına tükenmezle yazılmış beş sarı sayfa. Aynı sayfalar daktiloya da çekilmiş. Ankara büromuzdaki genç arkadaşlarımın inceliği mi ya da hocanın kendisi mi bir ara fırsat bulup daktilo etmiş, zarftan açıklayıcı bir not çıkmadığı için bilemiyorum. Her iki metinden de birkaç paragraf okuyorum şimdi. Daktilo edilmiş sayfalar aynı tümceleri taşısa da aynı çoşkuyu yaratmıyor bende. Elimde değil, sarı hoca'nın saman kağıdındaki müsveddesini usulca okşuyorum.

Demek böylesi bir müsveddeydi, sarı hocanın ömrünü, ömründen de öte bilimsel araştırmalara adadığı on yılını ondan koparıp götüren... Savcı sorduğunda "Benim değildir" diyemediği, demek de istememişti çünkü, değil yayınlanması, postaya verilmesi bile gerçekleşmemiş, hapishanede özel eşyaları arasında bulunan özel bir mektubun, tutsakların da özel eşyaları olur evet, olmalı, ilgilerinden dolayı bir meslekdaşa, İsviçre Yazarlar Birliği Başkanına yöneltilmek istenen bir teşekkürün el yazılı müsveddesi, içine dünyaları sığdıran dörde katlanmış küçücük bir kağıttı mutlaka, suç kanıtı olup da yıllar yılı teller ardında tutuşu onu. Türk Ceza Kanunu madde 140. Bulup okumalı yeniden.

"Devletin dışlaki saygınlık ya da erkini kıracak biçimde Devletin iç durumu hakkında bir dış ülkede köksüz, abartılmış ya da özel amaca dayalı havadis ya da haber yayımlayan ya da ulusal çıkarlara zarar verecek herhangi bir davranışla bulunan yurttaş beş yıldan aşağı olmamak üzere ağır cezaya çarptırılır."

Gereğini düşünenlerin Sarı Hoca'ya uyguladıkları 140. Madde, değişiğiyle birlikte, içim üşüyor, ürperiyorum. Birileri özür dilemeli ondan. Bu kör zihniyet adına bizim dilememiz yetmez. Her sarı hoca da bunu kabul etmez zaten. Birileri özür dilemeli ondan. Sarı saman sayfalardaki müsveddeyi bir kez daha okşuyorum. Sayfalardan taşan sesi duymak ne kadar güzel.

"Türkiye 1980'li yıllarda Özel Tip Cezaevleri olgusuyla karşılaştı. Henüz yirmi yaş çağlarını yaşamakta olan gençler, Bartın, Çanakkale, Malatya, Bursa, Aydın, Diyarbakır, Mamak, Metris gibi yerlerde özel tip cezaevlerine kapatıldılar. Bu cezaevlerinin "hücre tipi" diye adlandırılan daha özelleri düşünüldü ve uygulandı. Gaziantep, Eskişehir, Bursa, Sağmalcılar gibi yörelerde de bu türden cezaevleri "hizmete" açıldı. Bu cezaevlerini uygulamaya koymanın tek bir amacı vardı: Tutukluları ve mahkumları yıpratmak ve sindirmek, onların kişiliklerini parçalamak, belleklerini silmek, beyinlerindeki devrimci ve demokratik düşünceyi kazımak."

Sarı Hoca'yla Ankara'da Duvar Yazıtları için hemen ayak üstü söyleşmiştik. Ben İstanbul'a dönmek üzereydim o ise ev taşıyordu. On gün içerisinde elinizde olur dediği zarftan, İsmail Beşikçi'nin hapishane koşullarında kendini yeniden var etmesi çıkacak sanıyordum. Masamın üzerindeki müsved-

deyi okudukça anlıyorum ki Sarı Hoca'nın hiç niyeti yok buna.

"Özel Tip Cezaevleri ve uygulaması, kuşkusuz Türkiye'nin bulduğu bir yöntem değildi. İsrail esir aldığı Filistinlileri bu tür cezaevlerine kapatıyordu. ABD, Vietnam da bu uygulamalar içindeydi. Böylece, Türkiye bunlardan ve benzeri uygulamaların sağladığı birikimlerden de yararlanarak Özel Tip Cezaevlerini uygulamaya koydu.

Özel Tip Cezaevlerini düşünmek ve uygulamak şu anlama gelmektedir:

Değişmeyen, doğruluğundan kuşku duyulmayan, tartışılmayan resmi ideolojiyle cezaevlerini yönetmek. Tek tip insan yaratmak. Ne var ki, Türkiye hızla değişen bir toplumu, mahkumlar ve tutukluların düşünceleri, tavır ve davranışları da hızla değişiyordu. Değişmeyen, sert, katı, resmi ideolojiyle hızla değişen bir toplumu yönetmek mümkün olamazdı. Bu bakımdan, 1980'li yıllarda karakollarda ve cezaevlerinde çok acı olaylar yaşandı, yaşanıyor. Çünkü resmi ideoloji en katı biçimde cezaevlerinde uygulanmaktadır. Zira, devletin en güçlü olduğu yer cezaevleridir. Cezaevi, karakol gibi kurumlarda, devlet, kendini, pek çok maddi, manevi araçlarla donatmıştı. Müdür, başgardiyan, gardiyan, savcı, asker, polis, "Mevzuat", kanun, yönetmelik, tüzük, bakanlık, jop, falaka, elektrik, beton ve taş duvarlar, demir parmaklıklar, mazgallar, kilitler, anahtarlar, demir kapılar, görüş yasakları, havalandırma yasakları, haberleşme yasakları, infaz yakmalar, hücreler, tecritler, kapalılar, sakal, bıyık, kıyafet konusunda dayatmalar, tek tip elbise dayatması, doktora çıkarmamak, banyo yaptırmamak, yiyecek almama, suyu kesme... daha pek çok yasaklar, önlemler..."

Sarı Hoca tüm bu yasakları ve önlemleri kendinden uzaklaştırarak anlatıyor. Sanki yaşananları hiç yaşamamışçasına. Ve bu yüzden, tüm bu kendinden öteleyerek anlatmalar, bir başka mahkumun çizdiği, İsmail Beşikçi portresine dönüşecek birazdan..

"Özel Tip Cezaevlerindeki tutuklu ve mahkumun ise beyninden ve yüreğinden başka hiç bir şeyi yoktur. Devlet tutuklu ve mahkumun bu iki varlığından başka her şeyine el koyabilmektedir. Çorabına mendiline donuna ayakkabısına, ilacına varıncaya kadar her şeyine."

Bir başka mahkum çizdiği İsmail Beşikçi portresinde Sarı Hoca'nın tahliyesini beklediği günlerden bir gün, Sakarya Cezaevine nakledilişinin renkleri var. Sarı Hoca'nın hiç bir özel eşyasını yanına vermediler o gün, yatak ve yorgandan gayrı.

"Zaten Özel Tip Cezaevleri uygulamasının ana amacı, mahkumun beynini ve yüreğini ele geçirmektir, onu teslim almaktır."

Sakarya Cezaevinin Kapı altında biri doğu lehçesiyle konuşan iki gardiyan "Soyun" diyorlar Sarı Hoca'ya...

"Beyin olanı biteni düşünmeyi anlamayı, kavramayı sağlar. Tutuklu veya mahkum beyniyle kendini, ailesini, arkadaşlarını, örgütünü, toplumu, devleti sorgular. Bu sorgulama süreklidir. Ben ve arkadaşlarım bizler neden cezaevlerindeyiz? Neden ağır cezalarla, baskılarla, tehditlerle, karşı karşıyayız? Halkın, toplumun sorunları ne? Bu sorular karşısında bizim rolümüz ne? Karmaşık ilişkiler ağı içinde ben ve arkadaşlarım nerede duruyoruz? Sorumluluğumuz ne? Özel Tip Cezaevleri uygulamasının, devlet tarafından uygulanan terörün amacı ne? Neden, eziyete, işkenceye, baskıya maruz kalıyoruz? Bu sorgulamayı sürekli olarak yapan kişi ruhsal bakımdan son derece sağlıklı bir kişidir. Ve direncin moral dayanağı budur."

Sakarya cezaevinin Kapı altında Sarı Hoca çırılçıplak. Biri doğu lehçesiyle konuşan iki gardiyan "Sen hocaymışsın ha" deyip Sarı Hoca'nın parmak uçlarına vuruyor.

"Yürek ise mahkuma dayanma gücü verir. Yılmama, sinmeme, eziyete, işkenceye katlanma gücü verir, sevgiyi üretir. Çünkü; eziyet, baskı, işkence nedensiz değildir."

Sakarya Cezaevinin kapı altında, çırılçıplak konmuş Sarı Hoca'ya uçlarına uçlarına vurulmuş parmaklarıyla eşyalarını alıp, koğuşuna gitmesi emrediliyor. Uçlarına uçlarına vurulmuş parmaklarıyla sarı hoca eşyalarını alıp,koğuşuna gidiyor. Olaya tanık olan bir başka mahkum İsmail Beşikçi portresine başlamasının nedeni bu işte..

"Bunu kavrayan kişi, "Kişi" olarak kalabilmek için keyfi dayatmalara karşı gelmekte. Karşılaştığı eziyete ve işkenceye de katlanmasıyla düşünce ve davranışlarında dikkate değer değişmeler olmuştur."

Artık sarı saman sayfalardaki Sarı Hoca'nın sesiyle aranıza girmeyeceğim. Ta ki bir başka mahkumun kapı altında etkilenerek çizmeğe başladığı, İsmail Beşikçi portresi bitene değin..

"Resmi ideolojinin uygulamalarındaki değişikliklere paralel olarak, mahkumların düşünce ve davranışları da değişmektedir. Herhangi bir yaptırımla keyfi bir dayatmayla karşılaş-

tıklarında mahkumlar, bunu yetkili kişilerle tartışmaktadırlar. Yaptırım cezaevlerindeki yaşamlarında, mahkumların ruhsal ve bedensel yönden geliştirilmesi amacını taşımıyorsa, ona karşı çıkmaktadırlar. Her iki taraf da düşünce ve davranışlarında ısrarlı olunca, ölüme varan olaylar bile ortaya çıkmaktadır. Ölümle sonuçlanan açlık grevleri, kendini yakarak, canından

vazgeçerek topluma mesaj ulaştırma yolları bu yöntemlerin en çarpıcı olanlarından bir kaçıdır. Egemen güçlerin "emir kullanna" direktif veren yöneticilerin, mahkumlardaki bu değişikliği kavrayamamış olmaları onların en önemli zaaflarından biridir.

Tutuklulardaki ve mahkumlardaki değişikliklerle paralel olarak mahkum ailelerinin, mahkum yakınlarının düşünce ve davranışlarında da büyük değişiklikler olmuştur. Mahkum aileleri, adeta çocuklarıyla yakınlarıyla birlikte ceza çekmektedirler. Görüşlerde, ziyaretlerde, mahkeme salonlarında, bu organik bütünleşme bütün açıklığıyla görülmektedir. Ve bu nesnel bir süreçtir. 1970'li yıllarda aileler, daha çok, kendi çocuklarını, kendi yakınlarını ziyarete gelirlerdi. Günümüzdeyse öyle değil. Kendi çocuğu, kendi yakını kadar çocuğunun, yakınının arkadaşlarını da merak ediyor, soruyor, soruşturuyor. Bu çok önemli bir nitelik değişikliği ve nesnel bir süreçtir. Çünkü, aynı acıyı aynı kaderi paylaşanlar arasında, giderek, daha sağlıklı, daha yoğun, daha sıcak ve samimi ilişkiler oluşmaktadır. Siyasal bilinç ve toplum bilinci gelişmektedir. Ve bu süreç, Tutuklu ve Mahkum Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, TAYAD'ı ortaya çıkarmıştır.

Cezaevlerindeki direnmeler mahkum ailelerine de yansımaktadır. Mahkum ailelerinin, hakları konusunda direnmeleri, hukuk ve adalet istemeleri cezaevlerini de etkilemektedir. Ve bu olgular karşılıklı olarak birbirlerini etkilemektedir. Bu etkileşim toplum bilincini daha ileriye doğru götürmektedir.

1980'li yıllarda, cezaevlerindeki ve karakollardaki keyfi dayatmalar sırasında, yöneticileri en fazla endişelendiren husus, mahkum ailelerinin çocukları ve yakınlarıyla kurduğu ilişkidir. Bu ilişkinin, her zaman, her yerde sürekli ve sıcak olmasıdır. Devlet, "eşkiya", "hain", "kansız", "iç düşman", "dış düşman iş birlikçisi", "vatan satıcısı", "terörist"... ilan ettiği kişilerin, toplumdan tamamen tecrit olmasını istemektedir. 1980'li yılların başlarından ortalarına kadar Türk basını bu doğrultudaa yayın yapmıştır. Siyasal partiler de öyle... Türk üniversitesi zaten hep bu tavır içindedir. Ailelerin çocuklarıyla ve yakınlarıyla kurduğu sıcak ve organik ilişkileri ise, devlet hiç hazmedememiştir. "Senin oğlun eşkiya, vatan haini" gibi suçlamalara karşı, ailelerin "benim oğlum devrimcidir, Yurtseverdir. Kaldı ki, çocuklarımız suçlu bile kabul edilseler, bir takım hakların sahibidirler..." diye karşı çıkmaları onları arkalamaları önemli bir tavırdır. Bu tavır tutuklular ve mahkumlar için büyük bir moral kaynağıdır. Kimin ziyaretçisi, kimin görüşçüsü olursa olsun, ziyarete gelen her kişi mahkumlar için büyük bir destektir. Zira bu görüşçüler, artık, sadece falancanın değil, herkesin görüşçüsü olmuştur. İçerdekiler ve dışardakiler birbirlerini görememiş olalar da, maddi olarak hiç karşılaşmamış olsalar da birbirlerinin huylarını, fizik yapılarını, düşüncelerini, tavır ve davranışlarını birer birer bilmektedirler. Bütün bunlardan dolayı diyoruz ki, değişmeyen, katı, sert, resmi ideolojiyle hızla değişen bir toplumu yönetmek olanaklı değildir. Keyfi dayatmalar ve bunlara karşı direnmeler sırasında, kötü, istenmeyen olaylar meydana gelebilir. Fakat, bunlar aslında, geleceği daha mutlu, dirençli

yapan unsurlar olarak değerlendirilebilir. Herhangi bir siyasal hareketin, kimsenin... geçmişinde onur varsa, bu onur sadece o kişiye, o siyasal harekete ait değildir, herkesindir."

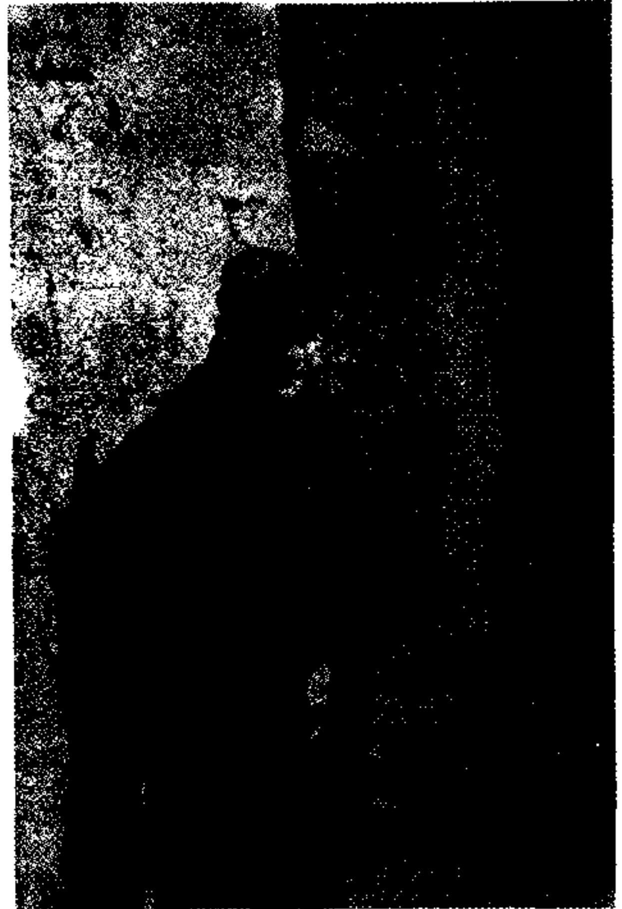
Portre bitmeden Sarı Hoca'yla aranıza girmeyeceğim demiştim. Dayanamadım işte. Yalnızca tek bir tümce. İsmail Beşikçi'nin ödünsüz ve direngen kişiliğinden payımıza düşen onura layık olmalıyız.

"Burada, gerek tutuklu ve mahkumlar, gerekse mahkum aileleri tarafından sürdürülen bir soruşturmaya daha dikkat etmek gerekiyor. Bu bilim yöntemiyle, yani, tarihe ve topluma, olaylara, nasıl bakmamız gerektiğiyle ilgilidir. Devlet ve hükümet yetkilileri, işkencenin varlığını ısrarlı bir biçimde inkar etmektedirler. Veya, işkence anlatım tarzının yoğunlaşması üzerine, "kötü muamele" varsa da bu tek-tüktür. Onlar hakkında da soruşturma açıyoruz, demektedirler. Bunların ikisinin de doğru olmadığını, mahkumlar, mahkum aileleri, avukatlar, kamuoyu yakından bilmektedir. Hatta, işkence konusunda bir işbölümünün varlığından bile söz edilebilir. Alt kademedeki devlet memurları, polis, jandarma işkence uygulamakta, devlet ve hükümet yetkilileri de, işkencenin varlığını, devlet politikası olduğunu ısrarlı bir biçimde inkar etmektedirler. İşkenceyi devamlı kılan, bir devlet politikası haline getiren husus da bu olmalıdır. Burada, temel soru şudur: Bugün yaşanan olaylar, henüz, yaşanmakta olan olaylar, mahkumlar, mahkum aileleri, avukatlar, kamuoyu tarafından bütün ayrıntılarıyla bilinen olaylardır, böylesine inkar edilebiliyorsa, göz göre göre inkar ediliyorsa, geçmişte yaşanmış olaylar hayli hayli inkar edilir. Örneğin; Ermeni Sorunu konusunda devlet ve hükümet yetkililerinin ve onların direktifleriyle hareket eden üniversitenin, basının, siyasal partilerin vs. tezleri inandırıcı olabilir mi? Bu tezlerden kuşku duymak gerekir. Henüz yaşanmakta olan olaylar göz göre göre, bunca tanığa rağmen inkar ediliyorsa, 70 küsür yıl önce cerayan etmiş olayları inkar etmek daha kolaydır. Çünkü olayların özleri yok olmuş olabilir. Veya yetkililer o izleri yok etmek için özel çabalar harcamış olabilirler.

Bu soruşturma, sorgulama, cezaevlerinde, mahkum ailelerinde, TAYAD'da, giderek, kamuoyunda derinleşerek sürüp gitmektedir. 1980'li yıllar resmi ideolojinin, resmi tarihin ürettiği bilgilerden duyulan kuşkuların daha da arttığı yıllardır. Tarihin yeniden yargılamasına duyulan ihtiyacın kendini daha çok gösterdiği yıllardır."

Sarı saman kağıdındaki el yazısı müsevdde gibi, Sarı Hoca'nın portresi de bitti. İsmail Beşikçi Sakarya Cezaevi Kapıaltında bir başka mahkumun çizdiği bu dev portre karşısında, şaşırmış kalmış görünüyor sanki. ***"Benim çelimsiz vücudum ve 1.65'lik boyumu düşününce"*** demişti, ***"portreyi ilk görüp de bu sensin"*** dendiğinde...

Oysa bizler için öylesine doğal ki, bu tarih

yeni baştan yazıldığında İsmail Beşikçi'den başka hiç kimse bu portre karşısında şaşırmayacak. Ve tarih yeniden yazıldığında hiç kimse, savcı bile olsalar, "sizin anneniz babanız Türk'tür, niçin bu işlerle uğraşıyorsunuz, buna ne gerek var" diyemeyecek.

Sarı hoca bütün bunları bildiği halde, portredeki dev adama bakıp mahcup mahcup gülümsüyor hala. Milyonlarca çocuğun aynı aydınlıktaki gülüşüyle eşleşiyor yüzü. Her halkın dilini konuştuğu, kendi türküsünü söylediği günler sanki...

Tekrarlama pahasına da olsa, "İsmail Beşikçi'nin ödünsüz ve direngen kişiliğinden payımıza düşen onura layık olmalıyız" diye bitiriyorum duvar yazıtlarını.■

YENİ DURUM ve GÜNÜN GÖREVİ

Haluk YURTSEVER

Kasım seçimleriyle birlikte Türkiye yeni bir döneme girmiştir. Referandumda yüzde elliye yakın "hayır" çıkması ve Kasım seçimlerinde yüzde 36 oy alan ANAP'ın üçte iki çoğunlukla yeniden hükümet olması siyasal açıdan yeni bir durumdur. Yeni durum, çeşitli yönleriyle Türkiye sınıflar mücadelesinde yeni aşamaya varıldığının da göstergesidir.

12 Eylül'ün acil geliş amacı, devrimci durumu bastırmak, işçi ve halk örgütlenmelerini yoğun şiddet ve terörle ezip dağıtarak bir devrime büyüyebileceğinden korkulan yönetememe krizini çözmekti. Yalnız 12 Eylül'ün değil, her askeri darbenin altında siyasal bunalımı çözme amacı ve gerekçesi vardır. 12 Eylül'ü sıradan bir darbeden ayıran ise; siyasal bunalımı çözmekle kalmayıp, Türkiye'de kapitalist düzeni uzun süre için güvence altına alacak siyasal, toplumsal ve ekonomik düzenlemeler programıyla gelmesidir. Sınıf savaşımına daha dayanıklı bir devlet ve toplum örgütlenmesine gereksinim duydular.

12 Eylül tekelci devletin yeniden örgütlenmesidir. 1982 belgesi ve öteki düzenlemelerle tüm üst yapı yenilenmiştir. Bu düzenlemeler sonucunda, gerçek siyasal güç yukarıya doğru süzülmüş ve merkezileşmiştir. Devlet yapısı içinde MİT ve Genelkurmay politika kararlaştırıcı organlar olarak öne çıkmış; yasama organı işlevsiz, yargı yürütmeye bağlı duruma getirilmiş; devletin baskı aygıtları, kadro, finansman ve teknik yönlerden modernleştirilmiş ve güçlendirilmiştir. Tekelci devlet, "iç düşman"a karşı yoğun bir bakım, iç eğitim ve hazırlıktan geçirilmiştir. Nasıl bir devletle karşı karşıya olduğumuzu hiçbir yanılsamaya ve moralsizliğe düşmeden, serinkanlı bir açıklıkla görmeliyiz.

12 Eylül, ağırlaşan ekonomik krizi geçici bir dönem için dondurma operasyonudur. Başlıca iki kaynağa dayanılarak, ekonomik işleyişteki tıkanıklıklar bir süre için açılabilmiştir. Kaynaklardan biri, emperyalist finans merkezlerinin sağladığı büyük orandaki dış borçlar; öteki, siyasal-ekonomik şiddet altında yoğun sömürüdür.

Son yedi yılda Türkiye'de sermayenin merkezileşmesinde ve yoğunlaşmasında, büyük mülkiyetin güçlendirilmesinde önemli adımlar atılmıştır. Çalışan sınıfdan çekilen önemli miktarlar sermayeye aktarılmıştır. Bütün bunlarla, ihracatta bir "patlama", üretimi ihracata yönelik bir temelde yeniden artırma, bu yoldan sağlanacak bir büyüme ile bunalımı aşma hedeflenmiş; ancak, geçen yedi yıl bu "stratejik" hedeflere ulaşılamadığını yeterince açık göstermiştir. Hedeflere ulaşılamamıştır ama, Türkiye, dünyada işgücünün en ucuz olduğu, gelir dağılımında "dengesizliğin" akıl almaz oranlarda arttığı bir ülke durumuna gelmiştir. Çalışan sınıfların ulusal gelir içindeki payı 1979'daki yüzde 33'ten 1986'da yüzde 17-18'lere gerilerken; sermaye gelirlerinin payı yüzde 43'ten yüzde 64'e yükselmiştir. (1) Bu dengesizliğin toplumsal açıdan yaratacağı "sorunlar" bir yana, üretimde ve ihracatta anlamlı bir artışın sağlanamaması, salt ekonomik açıdan bile sıkıntıların süreceğini göstermektedir. Özellikle kamu kesiminde finansman açıklarının büyümesi, genel olarak yatırım oranlarının düşmesi gibi göstergeler, dış borçlanma ve çalışan sınıflardan aktarılan kaynakların üretim dışı alanlara kaydığını açıklamaktadır. Türkiye'nin her yerinde mantar gibi biten; işbitirici, asalak, tekellerin taşeronu yeni yetme burjuvaların bu kaynaktan beslendikleri anlaşılıyor. Bütün bunlar, önümüzdeki dönemde ekonomik bir rahatlama gelmeyeceğini, fiziksel açlık sınırlarına itilen işçi-emekçi yığınlar üstündeki olağanüstü önlemlerin, terörün süreceğini gösteriyor. İş ve yaşam koşullarında küçük düzelmeler sağlamak için bile proleter yöntemleriyle dövüşmekten başka hiçbir yol kalmıyor.

Uygulanan ekonomik politikaların önemli bir

sonucu, orta katmanlardaki yoksullaşma ve proleterleşme süreçlerinin hız kazanması, iki temel sınıf çevresindeki kutuplaşmanın iyice belirginleşmesidir. İki karşıt uca doğru kutuplaşma çok güçlü bir eğilimdir. Ve bu, Türkiye'de sınıfların karşılıklı nesnel ilişkilerine yeni boyutlar getirmektedir. Toplumsal açıdan böyle bir yenilik var.

12 Eylül'ün Türkiye'nin yarım yüzyıllık tarihsel gelişmesiyle oluşmuş burjuva siyasal partilerini kapatarak, yerlerini şike partilerle doldurma taktiği belli bir direnmeyle karşılaşmış; CHP ve AP ardılı siyasal odaklarda bir canlanma ve muhalefet görülmüş; ancak bu burjuva muhalefetin, rejimle uzlaşması ve 12 Eylül parlementosunda yerini almasıyla birlikte Türkiye'nin siyasal yaşamındaki etkinlikleri de azalmıştır. 12 Eylül parlementosunda bu sözde muhalefetin de katkısıyla geçen yeni seçim yasası ile rejimin ayakta kalan tek partisi olan ANAP'a yeniden hükümet olma olanağı bahşedilmiştir.

Bu, burjuva siyasal güç ilişkileri açısından yeni bir durum yaratmıştır. Yeni durum, 12 Eylül'den bu yana yürüyen bazı tartışmalara açıklık getirmiştir.

Birincisi, burjuva muhalefetin Türkiye'de bir demokrasi gücü olmadığını, burjuva çoğulculuğunu bile kararlıca savunamadıklarını bir kez daha kanıtlamıştır. Burjuva muhalefetteki ilk tepkilere bakarak, Ecevit, İnönü ve özellikle Demirel'de yeni bir demokrasi kahramanı arayanlar boşlukta kalmıştır. Burjuva muhalefetin rejimle uzlaşma sürecinin son halkası olan referandum ise, üzerlerindeki siyaset yasağının kaldırılmasıyla Ecevit ve Demirel'in ne denli büyük bir boşluğa düştüklerini gösterdi. İşlevsizlikleri ve Türkiye'nin siyasal yaşamında gerçek hiçbir davanın sürdürücüsü, farklı hiçbir yolun yolcusu olmadıkları ortaya çıktı. Süngü gücüyle silinememişlerdi. Seçim darbesiyle siliniyorlar. 12 Eylül, tekelci sermayenin burjuva çoğulculuğuna tahammülsüzlüğünün zor yöntemleriyle ifadesiydi. Yeni seçim yasası, aynı tahammülsüzlüğün reformcu anlatımıdır.

Türkiye kapitalizminin, çok sesli, gerçek kararların tartışmalara, güçler dengesine, genel oya dayandığı bir çoğulculuğu kaldıracak toplumsal-ekonomik ve siyasal olanakları yoktur. Yönetmeyi, ancak hızlı ve merkezi işleyen bir devletle sürdürebiliyorlar. Cumhurbaşkanı-MİT, Genel Kurmay-ANAP üçlüsü yönetim modelleridir.

İkincisi, birinciden çıkıyor: Eylül'den 12 Mart sonrasına benzer bir yolla kurtulma beklenti ve hesapları yanlış çıkmıştır. Bu kez tam gitmeden yeniden gelmeye hazırlandıkları bile söylenebilir.

Üçüncüsü, bir sonuçtur: ANAP, bir 12 Eylül partisi olarak kendine bir taban yaratmıştır. Doğuşunun zorlama ve Amerikan güdümlü olduğu biliniyor. ABD'nin ve yerli tekellerin tam desteğiyle, iktidar olmanın avantajlarını da kullanarak kendisine üçte birlik toplumsal destek sağladığı da görülmelidir. ANAP, kitle desteğini vurguncu, kapkaççı yeni burjuvaların hırslı ve aktif çalışmasından alıyor. Belediye'lerin yeni işlevi ve devlet bütçesini elde tutmanın getirdiği olanaklarla Türkiye'nin her yerinde geleceğini ANAP iktidarına bağlamış aktif ve genç bir burjuva kesim yaratılmıştır. Bunlar ANAP örgütünün dinamosudurlar. Cumhuriyetten bu yana, iktidar bloku içinde yer alan geleneksel toplumsal güçler, bir yandan kapitalist gelişmeyle tasfiyeye uğrarken, bir yandan da siyasal iktidardaki vazgeçilmez konumlarını yitirdiler. Bugün, siyasal iktidarın sınıfsal niteliği iyice saflaşmıştır. Yalnız devlet erkini elinde tutan oligarşiyle değil, aşağıya ve yerel birimlere doğru uzanan kollarıyla da devlet, kapitalist sınıfın devletidir. Gerici, asalak, sonradan görme bir kapitalist sınıfın. Burada, Marx'ın 11 Aralık 1848'de Prusya burjuvazisi için söylediklerini hatırlamamak ve aktarmamak elde değil. Arada 140 yıl var, ama Marx sanki Türk burjuvazisini tanımlıyor:

"Alman burjuvazisi o denli tembelce, korkakça ve yavaşça gelişmişti ki, feodalizm ve mutlakiyeti tehdit eder duruma geldiği anda, kendisinin de proletarya ile, çıkarları ve düşünceleri proleteryanınkilere yakın tüm kentli kesimler tarafından tehdit edilmekte olduğunu gördü... Prusya burjuvazisi, 1789 Fransız burjuvazisi gibi, eski toplumun, monarşinin ve soyluluğun temsilcileri karşısında modern toplumun tümünü temsil eden sınıf değildi... eski bir topluma karşı yeni bir toplumun çıkarlarını değil, eskimiş bir toplum içerisinde tazelenmiş çıkarları temsil eden, ... yeni bir toplumsal çağın girişkenliğini değil, yalnızca eski bir toplumsal çağın kinini temsil ettiği için önde bulunan, yeni devletin üstünde aniden belirmeyip, bir yer sarsıntısıyla iteklenip gelen eski devletin bir tabakası olan, kendine inancı olmaksızın, halka inancı olmaksızın yukardakilere homurdanan, aşağıdakilerin önünde titreyen, her iki tarafa karşı çıkarcı ve bu çıkarcılığının bilincinde, ... kendi sloganlarından kuşku duyan, düşünce yerine söz kalıbı olan, ... hiçbir bakımdan enerjisi bulunmayan, her bakımdan aşırmacı olan, özgünlükten yoksun olduğu için sıradan, sıradanlığı içinde özgün olan, girişkenliği olmaksızın, kendisine inancı olmaksızın, halka inancı olmaksızın, dünya çapında tarihsel bir çağrıda bulunmaksızın kendi arzularıyla pazarlık eden, kendisini önderlik etmeye mahkum gören ve dinç bir halkın ilk gençlik dürtülerini- gözleri olmayan, kulakları olmayan, dişleri olmayan, hiçbir şeyi olmayan - kendi yaşlı çıkarları uğruna saptıran, -gözsüz, kulaksız, hiçbir şeysizsüfli bir ihtiyar olan Prusya burjuvazisi, bir tür top-

lumsal kast düzeyine düşmüştü. Mart devriminin ardından kendisini Prusya devletinin başında bulan Prusya burjuvazisi işte böyleydi." (2)

Türk burjuvazisi çok mu farklıdır?

Burjuva sınıfın dünya çapında gericileştiği, tüm toplumun "temsilcisi" ve "kurtarıcısı" olma işlevlerini tarihsel olarak çoktan tükettiği bir dünyada ve burjuvazinin hiçbir zaman devrimci olmadığı bir Türkiye'de şimdi bu gerçeklerin kendi deneyleri temelinde yığınların bilincine işlediği bir süreci yaşıyoruz.

Bugün Türkiye'de burjuva sınıf değerleri çöküyor. Bir yanda, vurgun, soygun, sömürü; sonradan görme, özentili, kültürsüz, rüküş, israfçı bir burjuva yaşam, öte yanda yolsuzluklar, rüşvet, fuhuş ve moral değerlerin yıkımı. Tekellerin egemenliğinde Türkiye toplumu çürüyor. Türk burjuvazisi, Türkiye toplumunun ve insanının gelişmesinin önündeki engeldir. Bu engeli süpürüp tarihin çöp tenekesine atmak gerekiyor.

Sonra, ortadirek bel veriyor. Ayrı bir çalışmayla, somut verilerle gösterilebilir, kırın ve kentin küçük burjuvaları hızla yoksullaşıyor ve proleterleşiyorlar. Küçük burjuvazi, iki temel sınıfa doğru kutuplaşarak Türkiye toplumunun en kalabalık sınıfı olma konumunu yitiriyor. Ve küçük burjuva yığınların sayıca daha kalabalık bir kesimi proleterleşiyor.

Kırk yıllık düzen bekçisi, her dönemde burjuvazinin akıl hocalarından Metin Toker bu durumdan rahatsızlığını geçenlerde, Milliyet'teki sütununda şöyle dile getirdi:

"Iran'a her gittiğimde, Türkiye'deki orta tabakanın, yetişme ve yaşama düzeyi itibariyle Türkiye'nin asıl kuvvetini yaptığını düşünmüş, memlekete onun verdiği güvenle dönmüşümdür.

"Bugün, Türkiye'nin geleceği için çok kara bulutlar oluşturan husus budur ve bu sağlam direk, nüfus mütemadiyen artarken gittikçe dayanıklılığını kaybetmektedir. Birinci ile altıncı arasındaki ilk beş, Şah Iranı'ndaki gibi 'Özal Türkiyesi'nde de ağırlığını yitirmekte, hatta geçerli zihniyet tarafından küçümsenmekte, sümsük bulunmakta, asalaklıkla suçlanmaktadır. 'Kazanamayan ölsün' felsefesi, bizim Hanedan ile etrafını yeni sarmış olanların başlıca 'alamet-i farikası'dır." (3)

Metin Toker, bu gelişmeden, "kütlelerin kendileri bile farkına varmaksızın Islam fanatizmine" kapılacakları sonucunu çıkarıyor. Bu tehlikeye karşı uyarı yapıyor. Asıl sıkıntısı, orta sınıftaki yoksullaşma ve kutuplaşmanın düzen için yarattığı tehlikeyi görmesidir. Bu "tehlike"nin islam fanatizmine mi, yoksa bir toplumsal devrime mi koşulları hazırladığı ise sınıf mücadelesinin yanıtlayacağı bir sorudur.

Yalnız bu sorunun değil, Türkiye toplumunun bugün karşılaştığı bütün temel soruların nasıl yanıtlanacağı, burjuvazinin karşıt kutbu olan Türkiye işçi sınıfına bakıyor.

Türkiye işçi sınıfı gelişip gürbüzleşmiş büyük ve genç bir sınıftır. Burada, işçi sınıfının tanımına ilişkin teorik tartışmalara ve istatistik değerlendirmelerine girmeden şu söylenebilir: Türkiye işçi sınıfı, çevresindeki geniş yarı proleter kesimlerle birlikte, yalnız üretimdeki konumu ile değil, büyüyen sayısıyla da Türkiye toplumunun en önemli toplumsal gücüdür.

Türkiye işçi sınıfı ağır bir sömürü altındadır. 12 Eylül sonrasında mutlak ve nisbi anlamda yoksullaşmıştır. İşgücü değeriyle işçi ücretleri arasında büyük ve gittikçe büyüyen bir uçurum var. Kadın işçi, çocuk işçi, kaçak işçi sömürüsü, işsizlik tuz biber ekiyor. Avrupa'da resmi çalışma haftasının en uzun; dünya'da iş kazalarının en yüksek olduğu birkaç ülkeden biri Türkiye'dir.

Sömürü, yoksulluk, baskı ve haksızlıklar ezilen sınıfları otomatik olarak bilinçlendirmiyor. Bilinçlendirmez. Ama devrim denen büyük toplumsal değişiklikleri, ancak büyük ekonomik gereksinimlerin harekete geçirdiği yığınların yapabildiğine de tarih tanıktır. Türkiye'de çok geniş yığınların ekonomik gereksinimleri bir devrimsiz karşılanamayacak kadar büyümüştür.

Ağır sömürü ve kötüleşen iş ve yaşam koşullarına, siyasal baskı ve yasaklara rağmen ve biraz da bunların bir sonucu olarak, sınıf hareketinin düzeyi 1984'den bu yana sürekli yükselmekle birlikte henüz düşüktür. Yükseliş temposu yavaş, varolan işçi hareketliliğinin siyasal yönü zayıftır.

Bu durum, önümüzdeki dönemde, sömürü düzenine her cepheden saldıran aktif bir propagandayla, devrimci sosyalist görüşlerin işçi yığınlarına ulaştırılması görevini günün en önemli görevi olarak öne çıkarıyor.

Türkiye'nin geleceği, çok büyük ölçüde devrimci sınıfın bilinç ve örgütlülük düzeyinin ne denli hızlı ve yaygın yükseltileceği sorununa bağlıdır.

Yolumuzu aydınlatan devrimci bilimsel bir dünya görüşümüz, küçümsenmeyecek bir devrim birikimimiz ve dev bir işçi sınıfımız var.

Bu altın üçgenin üç ucunu bir araya getirmek için vücutlarımızın her zerresini bir beyin hücresi yaparak çalışmanın zamanıdır.■

---

(1) Osman Ulugay, **Özal Ekonomisinde Paramız Pul Olurken Kim Kazandı Kim Kaybetti**, Bilgi Y. İstanbul, Temmuz 1987. s.244

(2) Marx-Engels, **Seçme Yapıtlar**, C.1 s. 172-173

(3) Metin Toker, Milliyet, 3 Ocak 1988

Sermaye Destanı'ndan

· Müştak ERENUS

Yıl 1923
Sülün gibi suvariler geçiyordu Kordon Boyundan
Başlarında nazlı kalpakları
Koca yüreklerinde Kuvayı Milliye vardı bayraktan.
İşte hepimiz bu onur ve umutta iken
Toplandı İzmir İktisat Kongresi
Ve bir eşsiz kurtuluşun bu güzel günlerinde
Sanki yağlı bir fes kalıba konacakmış gibi
Bu kez de Karabekir Paşayla dikildi karşımıza
Sermayenin hinoğlu bücürleri
Ve de başımızın ebedi belası
Toprak ağaları efendilerimiz.
Bir gelincik tarlası gibi
Dökülen bunca canlardan sonra
Ve içimizde bu ateşle
Bir gurbette
Bir gariban kalmıştık yine ülkede.
Ve de tıpkı bugünkü durum ve manzara gibi
Haşa min huzur
Sanki onlar sahipleri
Biz kiracısıydık bu memleketin.
Gözlerimizin içine baka baka
Devlet bize yardım etsin
Bıraksın sormasın ötesini diyorlardı.
Bir utanmaz laf salatası
Ve Karabekir Paşanın muhteşem icadı
"Ahlaki İktisat" Filozofisi içinde
Vatansever işçi kardeşlerimize
Sadece fazilet ve fedakarlık
Efendimiz köylüye de
Okuma yazma gayreti düşüyordu.
Ne kooperatif ve hele toprak reformu,
Şahsi teşebbüs zengin olacak
Medeniyete boğacaktı ülkeyi.
Ve de öyle oldu netekim
Bütün bu ayıp ve yazıklardan sonra
İzmir iktisat Kongresi
Tüccarına bi güzel emanet etti memleketi.
Artık hüner Baba Sermaye'nindi
İthalat-İhracat-Komisyon
Dış Ticaret-Mümessillik-Kredi
Büsbütün fakir fukara
Büsbütün çileli ve muhtaç etti
Dipsiz kilere çevirdi
Bu zavallı bu güzelim ülkeyi.

DEVRİMCİ PARTİ TARTIŞMALARI ÜZERİNE

Ali Can TAMER

Belki bir yılı aşkın bir süredir devrimci parti kurma çabaları hızlandı. Bu arada TBKP'nin yasallaşma girişimiyle durgunlaşır gibi olan bu çaba tekrar hızlanma sürecine girdi.

Sol parti kuruluşuyla ilgili çalışmalara baktığımızda iki önemli girişimle karşılaşıyoruz. Bunlardan birincisini eskiden "Ak Aydınlıkcılar" veya "Köylücüler" olarak bilinen kesim oluşturuyor. Ne varki bu kesim total özelliklerden bir sol partinin kuruluşunu sağlayabilecek niteliklerden çok uzak. Bu kesimin geçmişteki hataları, savrulmaları, yalpalamaları siyasal kişiliklerini güvensiz kılıyor.

Söz konusu kesim, bugün çok farklı bir çizgiyi savunduklarını, özeleştiri yaptıklarını söylüyorlar. Gerçekten de bu kesimin görüşlerinde görünürde de olsa bir değişikliğin olduğu farkediliyor. Ancak özeleştiri, total partileşme için gerekli nitelikleri kendiliğinden sağlamıyor. Total bir parti için program taslaklarının, tüzük taslaklarının hatta stratejik görüşlerin yeterli olması, sorunu halletmiyor. Bunlarla birlikte, belki de bunlardan önemli olarak siyasal kişilikler ön plana çıkıyor.

Sözkonusu kişilerin geçmişte fanteziden fanteziye uçuşan kişiler oluşu, siyasi yönden güvenilir, dolayısıyla toparlayıcı olamamalarını getiriyor.

Bu kişilerin geçmişleri geleceklerini kısır kılıyor.

Özeleştiri yapmak her zaman yeterli olmuyor. Çünkü özeleştiri bugünden yarına geçmişin aşılmasına yetmiyor. Geçmişteki büyük hatalar geleceğe katedilen uzun ve zahmetli yollarla aşılabiliyor. Ve özeleştiri bu yolun başlangıcına işaret olmaktan başka bir anlam taşımıyor.

Onun için bu kesimin siyasi yönden güvenilirlik kazanabilmesi için, özeleştirinin sonrasında uzun ve zahmetli bir yol katetmesi gerekiyor.

Bu yolu katedildiğine dair bir belirti yok.

Partileşme çabasındaki ikinci kesimi TBKP oluşturuyor. Birleşik partinin yasallaşma çabaları neyi ortaya çıkarıyor. Birincisi bu kesim kavramların üzerindeki yasaklamaları kaldırmayı birinci hedef kabul ediyor. Marksizm üzerindeki "yasağın" kaldırılmasını birinci hedef bellemesi olumsuzluğunu oluşturuyor.

Biz "yasak" kalkmadan da yeterli bir devrimci mücadelenin, devrim mücadelesinin mümkün olduğunu düşünüyoruz. Bunun için de en başta kavramcılıktan kurtulmak, kavramları nesnel varlıklar olarak kabul etmekten kurtulmak gerektiğini söylüyoruz. TBKP'yi "yasağın" kakmasını birinci hedef görme anlayışına iten nedeni bilmiyoruz. Ama yasallaşma girişiminin olumlu bir sonuç vermediğini, yasağın kalkmadığını biliyoruz.

Cepheden hücum her zaman doğru bir taktik olmuyor.

"Yasağın" kalkmamış olması, kamuoyunda olumlu yankılar bulmuş olan devrimci parti kuruluş çabalarını olumsuz yönde etkilememelidir. "Düzen devrimci partiye müsade etmiyor, öyleyse kurulmasına çalışılan parti devrimci olamaz" anlayışı bir tarafa bırakılmalıdır.

Bütün bu görüşlerimizden, marksizm üzerindeki "yasağın" kalkmasının önemli olmadığı kanısında olduğumuz çıkarılmamalıdır. Tam tersine bu "yasağın" kalkması için çaba göstermenin bir görev olduğunu kabul ediyoruz. Karşı olduğumuz "yasağın" kalkması hedefinin tek ve birinci taktik hedef olarak kabul edilmesidir. Devrimciler şüphesiz "yasağa" karşı mücadele etmeli, ama bunu tek ve /veya birinci amaç haline getirmemelidirler. Aksi taktirde "marksizm yasağına" tepki çizgisi, başörtü yasağına tepki ve cezaevlerinde tek tip elbiseye tepki çizgileriyle aynı siyasi kısırlığın içine düşer. Üstelik tek tip elbiseye tepki, hapishane şartlarıyla sınırlı bir eylem ortamında yapılmaktadır. TBKP için ise böyle bir sınırlandırıcı ortam söz konusu değildir. Diğer

taraftan "marksizm yasağına" karşı tepki, başörtü yasağına tepkiden çok daha soyut niteliktedir. Dolayısıyla söz konusu yasağa tepki stratejisi verimsiz olabilir. Eleştirilerimiz bu noktada oluşuyor.

Daha önce de söylediğimiz gibi "yasağın" kalkması için çalışmak devrimcilerin görevidir. Çünkü "yasağın" kalkmasının çok büyük bir yararı vardır. Bir kez "yasağın" ortadan kalkması daha çok sayıda kişinin daha kolay ve çabuk devrim kavramını algılamasına yarayacaktır. Hepsinden önemlisi, yasaklamanın yarattığı kavram kargaşalığı-kaos sonucu doğan "marksizme platonik bağlılık-karasevda" yok olacaktır. Yani marksist lafebeliği-entellektüelizm-dokrtrinerizm" büyük ölçüde ortadan kalkacaktır. Bu durumda da özellikle küçük burjuva aydın üzerindeki "marksizm büyüsü" yok olacak ve küçük burjuva aydınların ayakları yere basmaya başlayacaktır.

Bu noktada bir parantez açmayı gerekli buluyorum.

Türkiye devrimci teoriye bilinçli ve açık bir şekilde sahip çıkmanın en zor olduğu, işçi sınıfı partisinin yasaklı olduğu tek Avrupa ülkesi. Hakim güçlerin devrimci teori üzerindeki yasaklama istemleri, baskı uygulamaları hiç bir Avrupa ülkesinde kabul edilemeyecek boyutlarda bugün de sürüyor. İşte bu gerçek sonucunda, ülkemiz devrimcileri arasında, devrimci teori yine hiç bir Avrupa ülkesinde ve benzeri ülkelerde görülmedik boyutta bir otorite kazanmış oluyor. Türkiye'ye özgü bu şartlar giderek devrimci teoriye karşı çoşkulu bir yönelim, bu da giderek devrimci teorinini mitleştirilmesini yaratıyor. Türkiye'de bu tür mitleştirme iki yolla hayata geçiriliyor: Birincisi, entellektüelizm (bazan de teorisizm) dediğimiz kuramsal lafebeliği yolu. İkinci yol da, çok daha etkin olan doktrinerlik (ya da doktrincilik) dediğimiz yol. Doktrinerlik; devrimci kuramın; ezberlenen formüllerin gerçekliği hiç dikkate almadan, harfi harfine, körü-körüne uygulamak istemek, öğretinin özünü bir tarafa bırakmak şeklinde ortaya çıkıyor. Doktriner, eski ve kitabi formülleri habire tekrarlayan bir uyurgezerden farklı değil. Doktrinerlik, entellektüelizm yapışık kardeşler oldukları için de, lafebeliği özelliğini beraberinde taşıyorlar.

Parantezi kapatıyorum.

Evet, küçük burjuva aydını kavramlarla oynaşmayı sever, onları semboller, isimler olarak değil de, nesnel varlıklar olarak kabul eder. Küçük burjuva aydın hayalleri, oyunları ve "devrimci" gevezeliği sever. Bütün bunlardan dolayı TBKP üzerindeki "yasağın" kalkması için çaba göstermek bütün devrimcilerin görevidir. Ama bu görev hiç bir zaman güncel görevin, devrimci bir partinin kurulması görevinin önüne çıkanlmamalıdır.

TBKP'den söz edince doğal olarak TİP gündeme geliyor. 12 Eylül sonrasında, dışarıdaki yönetici çoğunluğunun TİP'i "saklanmacı" bir yapıya çekişi, ülkemizdeki eski TİP'lileri olumsuz şartlara mahkum etmiştir. Bugünkü konjektürde illegal parti örgütlenmesini temel almak, pasifizmi ve popülizmi körüklemek demektir. Bu bakımdan TİP'in "saklanmacı" bir örgütlenmeye çekilişi, eski TİP'lileri olumsuz koşullara mahkum etmiştir.

TİP'in anlamı legal bir parti oluşundadır, düzenin sınırlarını zorlayarak legalde tutunabilen bir parti oluşundadır. Dışardaki yönetim çoğunluğunun TİP ismiyle illegaliteyi kabullenmesi büyük bir dönüşümdür. Böyle bir dönüşümü oluşturmaya yönetim çoğunluğunun bile "yetkisi" olmamalıydı. Bu karar bu kadar kolaylıkla alınmamalıydı. Örgütlülük eski TİP'lileri zor koşullara mahkum etmeden de sağlanabilirdi. Söz konusu kesimin bunu başarabilecek yetenek ve tecrübede oldukları açıktır. Öyleyse niçin bu sonuç ortaya çıkmıştır. Kesin bir şey söylemek için gerekli belgelere sahip değiliz, ama biz söz konusu kesimin TKP karşısında "tartışma gücüne" sahip olabilmek için TİP ismiyle ortaya çıktığını düşünüyoruz. Söz konusu kesimin TKP'nin uluslararası konumuna eskiden beri önem verdiğini biliyoruz.

Şüphesiz, uluslararası konumunun yeterli netliğe kavuşturulması her sol hareket için önemlidir. Ama uluslararası hareketteki yeterli konum, ulusal harekete rağmen ve onu olumsuz koşullara mahkum etmek pahasına sağlanmamalıdır. Uluslararası hareketle ulusal hareket arasındaki dayanışma önemlidir. Ne var ki uluslararası ile ulusal olanı karşı karşıya koymak, ulusal olana rağmen ve hatta ona karşı bir şekilde, uluslararası olanı temel almak yanlıştır.

Bu noktada TBKP'nin yasallaşma girişimine geliyoruz. Böyle bir yasallaşma çabası sözkonusuydu da niçin TİP'in yönetici çoğunluğu "saklanmacı" tavrı kabullendi? Daha sonra ne gibi anlamlı değişiklikler oldu da legalleşme dönüşümüne gidildi? Doğru uygulamalar yapılsaydı tarihi avantajları dolayısıyla TİP'in yasal olarak toparlanması daha kolaylıkla sağlanabilirdi. Legalleşme ve ulusal aktivite, uluslararası gerekli konumu elde etme çabasının gerisine atıldığından mı böyle birşey sağlanamadı?

TBKP üzerindeki "yasağın" kalkması için çaba göstermek bütün devrimcilerin görevidir. Ama bu görev hiç bir zaman güncel görevin, yani sol parti kurulması, devrimci bir parti kurulması görevinin önüne çıkarılmamalıdır. Ve yine devrimci partinin kurulması görevi uluslararası yeterli konumun edinilmesi gerekliliği vurgulanarak "bilinmez" bir geleceğe ertelenmemelidir.■

YANMAKTA OLAN ODUNA BİR DEMİR ALETLE DOKUNMAK

Hüsnü ÖNDÜL

Bir parça hüzün var yazılarında; bir sitem... "Ülkemizi gezin, görün; tanıyın halkımızı" diyorlar. Üçbin metrekarelik toplam alanlı, gök-yüzünün yalnızca avluya çıkılabildiğinde görülebildiği bir mekanda, "özgür" olabilmek, bilinç ve yürek istiyor. Hele yıllarca gri taş duvarla konuşma zorunluluğu karşısında bulunanlar, hülyalı düşünlerini gökyüzünden ve bulutlardan uzak, birbuçuk-iki metrekarelik hücrelerde yaratmak ve yaşatmak zorundalar.

Yanıbaşında yoldaşları, dostları ve kavga arkadaşları, vahşetten paylarını öncelikle almışlardır. Ya da "öncü" olmuşlar; iradeleriyle özgürlüğe (açlık grevleri, ölüm oruçları) ulaşmış, "O büyük gün geldiğinde" buluşmak üzere ayrılmışlardır.

Yandaki sutunlarda yazılarını okuyacağınız arkadaşların görüşlerini, iki tabu yasak açısından incelemek gerekir diye düşünüyorum: Genel olarak devrimci hareketin tarihi, Kürt'lerin ve Kürt halk hareketinin tarihi...

Devrimci Proletarya, halk ve tarih karşısında bir yargılamada bugünkü ve yarınki kuşaklara iletileceklerle ilgili veri olmak üzere; genel olarak devrimci hareketin tarihine giriş yapılmalıdır. Örneğin, işkencede önder ve kadrolarıyla örgütsel bir direniş gösteren TİKB'nin, yalnızca Diyarbakır Cezaevi'nde bir çok önder ve kadrosunu (otuz'un üzerinde) kaybeden ve dışarda yüzlerce kadro ve militanı öldürülen PKK'nın, Dev-Sol'un, Dev-Yol'un, TDKP'nin vb. hareketlerin tarihi yazılmalıdır. Doğru ve yanlışlarıyla ama kendi belgeleriyle, faşizmin kurum, kurul ve yaptırımlarına karşı alınan tavırlarıyla yazılmalıdır. "anarşist, terörist, bölücü, çete, çete artığı, katil, cani" suçlamalarına (çok az sayıda insanın bildiği) zindanda, mahkeme salonlarında, bedeli ödenerek verilen o gür yanıtlar devrimci kamuoyuna sunulmalıdır.

Kürtlerin ve Kürt Halk hareketlerinin tarihi yazılmalı, yayımlanmalıdır. Kürt'ün "dağlı Türk" olma-dığı resmen kabul edilmeli; "Kürt" sözcüğü, roman, oyun ve sinema yapıtlarında bir "komik öğe" veya mafya kabadayılarının bir sıfatı olarak kullanılabilme ayrımcı/ayrımcılığından kurtarılmalı, tıpkı Türk gibi, gücü, onuru, erdemi, özveriyi simgeliyebilmelidir. "Yanmakta olan oduna bir demir aletle dokunma yasağı"(*) şiddetin, baskının, korkunun ürünüdür; reddedilmelidir. "Yasak" salt hukuk/yasa veya öncelikle bir hukuk/yasa sorunu değildir. Öncelikle ve özellikle bir siyasal sorundur. "Kürt" veya "Ulusal Sorun" böyledir. Bölge Valiliği, Özel Kolordu, Kontr-gerilla, Yasak Bölgeler, Stratejik Köy, Göç Politikaları, Pişmanlık, Siyasal Partiler, Sendikalar, Grev ve Toplu Sözleşme ve Lokavt, Dernekler, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü, Ceza İnfaz Yasaları ve Anayasa sorunları da böyledir.

Bitirirken bir açıklığı belirtmeliyim: Eğer adaletin göreceli olduğuna inanıyorsanız, burjuva sınıf adaletini reddediyorsanız, içerdekilerin "anarşist, terörist, cani" olmadıklarını, bir yargılamanın da öznesi olmayacaklarını söylüyorsunuz demektir.

Eğer, Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı'nı savunuyorsanız, Kürtler için, "dillerini kullansınlar", "bölgesel özerklik verilsin" "kültürel özerklik verilsin", "ayrılmasınlar", "bağımsız olmasınlar" ve benzeri önerileri sınırlandırmalarla getiremezsiniz, getirmemelisiniz. Bu hakkı savunuyorsanız eğer, kararı, "kaderini tayin edecek" olanlar verecektir.

Bağımsızlık, özgürlük, zorunluluk bireyin sorunu olduğu kadar, ulusun, halkın, örgütün ya da sınıfın da sorunudur. Zindan koğuşu veya hücrede olmak engel değil düşünmeye. Yetmiyor. Dillendirmek ve kendisini çevreleyen koşullara rağmen bu uğurda mücadele etmek gerekiyor.

"Direnci güzellemek", "özgürleşmek", ancak böyle mümkün.■

(*) Aktaran: F. Engels, **Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni**; Sol Yayınları 5. Baskı, Mayıs 1977 s. 19

PKK Davası sanıklarından, idama mahkum edilmiş Muzaffer Ayata ile yargılamaları süren Mustafa Karasu ve Fuat Kav, Diyarbakır Özel Askeri Cezaevi'nden dergimize bir basın açıklaması gönderdiler. Basın mensuplarının cezaevine gelmesi üzerine onlara verilmek isteği ile hazırlandığı belirtilen bu açıklamanın bazı bölümlerini okuyucularımıza sunuyoruz:

BASINA ve KAMUOYUNA BİLDİRİ

Bugün mevcut siyasal gelişmelere bakıldığında ülkemizde iç ve dış kamuoyunu yakından ilgilendiren gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler işçisinden basın mensubuna, köylüsünden siyasetle ilgilenenine kadar herkesi ilgilendirdiği gibi, uluslararası alanda da demokrattan anti-faşistine, partilerden devletlere kadar herkesi ilgilendirmekte ve elbette bu gelişmeler yine iç ve dış kamuoyuna çeşitli görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Elbette görevleri; kendisine ilericiyim, demokratım, anti-faşistim diyen kısaca, insanlığa sahip çıktığını söyleyen ve bu uğurda belli özverilere katlanabilecek insanlar yerine getirebilir. Açık ki sorun sadece cezaevindeki siyasi tutuklulara sahip çıkmak, Türk ve Kürt halkına sahip çıkma sorunu değil, insanlığa sahip çıkma ve bunun her kişi veya çevreye verdiği görevleri yerine getirmek sorunudur. Yerine getirilmesi gereken insanlık borcudur.

Bizler Diyarbakır cezaevinde insanlık dışı, akıl almaz uygulamalara maruz kaldık. Genel olarak bu gün cezaevlerinde yapılan uygulamalar aynı değildir. Ama aynı politika ve yönetmelikler gündemdedir.

Bu nedenle kamuoyunda ısrarla gizlenmeye ve çarpıtılmaya çalışılan gelişmelere, politika ve uygulamalara ana noktaları ile parmak basmada hem içinde bulunduğumuz durumun daha iyi anlaşılması, hem de sorumlu olanların sorumluluklarını yerine getirmesi için yarar görüyoruz.

Cezaevinde bizlere hangi politikalar doğrultusunda ne gibi uygulamaların yapıldığını ve durumumuzun ne olduğunu daha evvel sizlere belirttiğimiz için değinmeye gerek görmüyoruz. Bugün bölgede yapılan uygulamaları ana hatlarıyla izah edersek; hem durumumuz ve geleceğimiz, hem de halkımızın durumu ve bu koşullarda onu bekleyen akibet daha iyi anlaşılacak, sorumluluklarını yerine getirmesi gereken demokratik kamuoyu ve çevreler daha iyi aydınlatılabilecektir.

Başlıca politikalar, kurumları ve bunların amaçları şunlardır:

a) Bölge Valiliği: Bölge Valiliği denilen şey devleti sorumluluktan uzak tutmak için oluşturdukları siyasal meşruluğu olmayan bir organdır. Sözüm ona burjuva muhalefet çevrelerinin (SHP'den DYP'ye kadar) "bu hukuk devletine yakışmaz", ve benzeri açıklamaları ile de siyasi bir geçerliliğinin, hukuki bir geçerliliğinin olmadığı ortadadır.

b) Özel Kolordu: NATO'nun ikinci büyük ordusu Türk Ordusudur. Tüm politikaları uygulamada temel rolü ordu oynayacaktır. Ama burda da esas rolü "Özel Kolordu" diye nitelenen ordu oynayacaktır. Özel eğitilmiş kişilerden, ordunun en

seçkin birliklerini kapsayacak şekilde ama sürekliliği olacak profesyonel ordu oluşturulmaktadır. Halka yabancılaşmış, belli ideolojiyle yetiştirilmiş bu çekirdek profesyonel ordu ile yani bu özel ordu ile neyin hedeflendiği bilinmektedir.

c) Kontr-Gerilla ve Özel Timler: Halk mücadeleye katıldıkça işbirlikçiler ve istihbarat ağı dağılmaktadır. Gerilla Savaşı karşısında, bu savaş taktikleri tutmamaktadır.

d) Köy Korucuları: Yavuz döneminde ve "Hamidiye Alayları" döneminde olduğu gibi ama bu sefer daha modern bir şekilde örgütlenerek "köy Korucuları" politikası devreye sokuldu. Bundan hareketle köy korucularından bir "köy korucuları" milis ordusu örgütlenmesi hedeflendi. Ama köy koruculuğu dağılmaktadır ve yüzlerce insan silahını geri vermesine rağmen zorla ayakta tutulmak istenmektedir.

e) Stratejik Köyler ve Göç Politikası: Önceden fasarlanan stratejik köy politikası artık belli dönemlerden sonra uygulanmaya konulmuştur. Mücadelenin en çok geliştiği yerler tesbit edilmekte "kalkınma ve ulaşım ve hizmet" gerekçeleri ile insanlar yerinden edilip, üretimden koparılarak mücadele ile bağlantıları kesilmek, pasifize edilmek ve denetim altına alınmak istenmektedir.

f) Yasak Bölgeler, Emniyet Bölgeleri: Yapılan uygulamalar sadece bunlar ve aşiretçiliği-bölgeciliği-mezhepçiliği geliştirme çabaları değildir. Çeşitli gerekçelerle (Askeri vb.) yasak bölgeler ilan edilmektedir. Bazı bölgelerde köylerde gece sokağa çıkma yasağı konmakta, rasgele insanlar vurulmaktadır. Diğer bölgelerle ilişkiler engellenmektedir. Tampon bölgeler oluşturulmaktadır. Sınır alanlarında 10 km. genişliği bulan şeritler yapılmaktadır. Sınıra yakın bölgelerde "emniyet bölgeleri" oluşturularak bu alandaki nüfus kontrol edilmekte, insanların ayakkabıdan şekerine kadar bölgeye neyin girip çıktığına kadar herşeyin denetimi yapılmaktadır. Bundan amaç, diğer şehirler ve bölgeler ile ilişkileri engellemektir.

g) Ekonomik politikalar, sömürü ve talan politikaları: Bölgede normal bir sömürü değil, tam bir talan politikası vardır. Özellikle 12 Eylül omuzuna yüklenerek atlatılmaya çalışıldı. İşçiler adeta angarya şeklinde çalıştırıldığı halde enflasyon politikası ile tüm kitlelerin alım gücü yıkıldı. Küçük ve orta kesim, bu sömürü politikası sonucu yoksul saflara itildi. Milyonlarca insanın ucuz emek gücü metropollere satıldı. Tarım ve hayvancılık yıkıma uğratıldı. Öyle ki milyonlarca baş hayvan gaspedilircesine insanların elinden alındı. Ülkenin her tarafında yoğun bir kapitalist gelişme hızlandırılırken, genişliğine ve derinliğine sömürü arttırıldı. Petrol ve kömür alanında rezervlerin durumu dikkate alınmadan, her türlü teknik kullanılarak "alabileceğim ne varsa alayım" mantığı ile üretim hızlandırıldı. Bölgenin her alanına yol, su, elektrik, telefon vb. ağı oluşturulmakta, 'Doğunun makus kaderi" yenilgiye uğratılmaktadır (!). Bunlar ekonomik sosyal yapıyı geliştirmek için değil, dağıtmak için yapılmaktadır. Talan politikasının daha rahat ve hızlı yapılabilmesi için en ücra köşeler bu ağlar içine çekilmektedir. Bu yolla iktidar, hem bilinçsiz insanlara devletin babalığını göstermekte, hem içte siyasal otoritesini güçlendirmeye ve ekonomik gücünü toplamaya çalışmakta, hem de dış kamuoyu ve siyasal çevrelerde siyasal puan toplamaya, siyasal desteklerini ve kredilerinin sağlam yerlere gittiğini göstermeye çalışmaktadır. Diğer bir amaç ise; askeri operasyonların etkin olması ve sonuç alması için, istihbaratın hızlı alınıp hemen müdahale edilmesi için, sömürünün daha az bir masrafla yapılması için, yol su-elektrik, telefon ağı oluşturulmasıdır.

ğ) Asimilasyon ve Ajanlaştırma ve Toplumsal Kaos Yaratma Politikaları: Kürt dilini konuşmak ve kültüründen bahsetmek suçtur. En basit örneği ile tutuklu ailelerinin bile ziyaretlerde Kürtçe konuşmasına müsaade edilmemektedir. Okullarda Kemalist eğitim hızlandırılırken yetmişlik insanlar bile zorla kampanyalar şeklinde okuma yazma kurslarından ve Kemalist eğitimden geçirilmektedir. Radyo-TV gibi araçlarla beyinler yoz kültürle yıkanmaktadır. Gerici çağ dışı düşünceler, devlet organları ve kolluk kuvvetleri vasıtası ile de geliştirilmektedir. Gericilik hortlatılmak istenmektedir. Gerici ve sivil faşist örgütlenmeler yaratılarak silahlandırılmakta, halka karşı vurucu güç olarak kullanılmakta, öldürülen insanlar Türk basınında yansımakta bu uygulamalar bazı burjuva çevrelerde de rahatsızlık yaratmaktadır. Toplum ekonomik ve sosyal olarak çökertilir, her türlü çağdışı düşünce beyinlere şırınga edilirken, bir de toplumun ahlaki değerleri, devlet tarafından geliştirilen yoksullaştırma, fuhuşu geliştirme biçiminde tahrip edilmektedir. Bunca baskı, sömürü, talan ve işkence altında korkutulup ürkütülen, çıkış yolu arayan insanlar, birde bu yönlü yaratılan toplumsal kaoslarda eritilerek ulusal, toplumsal ve insani değerleri tahrip edilmektedir. Basında bu yönlü onlarca olay yer almakta böbreğini satanlardan, intihar edenden, kızını veya eşini satandan, dağılan ailelere kadar, her gün körüklenerek attırılan ve onlarcası devam eden, onlarca insanın öldürüldüğü çatışma ve didişmenin geliştirildiği olaylara rastlanmaktadır.

Tüm bu politikalar güçlülüğün değil, güçsüzlüğün ve çaresizliğin sonucudur.

h) Pişmanlık, İnfaz ve Ödül Yasaları

ve Tutuklu ve Hükümlü Devrimcilerin Ailelerine Yapılan Uygulamalar: Özel savaşlar politika ve uygulamalarla ülkemizin her tarafında sürdürülürken, tutuklu ve hükümlüler ve aileleri bir de bu politikalara maruz bırakılmaktadır.

Devrimcilerin; düşüncelerine, halkına ve mücadelelerine ihanet etmesi için pişmanlık yasaları çıkarılıp uygulanmaktadır. Onlarca kolluk kuvvetini vursalar bile pişmanlık duyan ve zaaf içinde olan unsurlar örgütünü, arkadaşını, ve ailesini ele verdi mi, bunların kanını döktü mü, ihanet batağına battı mı "affedilmektedir". Bunun, onlarca örneği basında yer aldı ve almaktadır. Halkına ihanet edene ödül verilmektedir. İnsanca yaşamak için mücadele verdin mi sadece savunduğun düşüncelerden dolayı en ağır cezalara çarptırılmaktasın. Zorla ve baskı ile, işkence ile bu insanlara dayatılmakta basın-yayın araçları ile çağrılar yapılmaktadır. Sorgulamaya alınan herkese en ağır işkencelerle pişmanlık yasası ve ihanet dayatılmaktadır.

İnfaz yasası ile tutuklular teslimiyet ortamı içinde tutulmak istenmektedir. Cezaevlerinde insanca yaşama isteyen, emir-komuta zincirini kabul etmeyenlere karşı infaz yasası demoklesin kılıcı gibi tutulmaktadır. En yasal bir hak için verilen dilekçelerden dolayı, insanların infazı yakılmak istenmekte, disiplin cezaları verilmekte, ya da tehdit edilmektedir.

Ödül yasası ile kelle başına her ne kadar 1-2 milyon "ödül" konulduğu söylense de aslında bazılarına 10-15 milyona kadar para konmaktadır. İnsanlar zorla kelle avcılığına sevk edilmekte, basın-yayın yoluyla teşvik edici propaganda yapılmakta, bildiri, afişleme, tanıtma faaliyetleri yapılmaktadır.

Tutuklu, hükümlü ve devrimci aileleri gerek görüşlerde, gerek normal yaşamlarında sürekli baskı, takip ve yoksullaştırma, göç ettirme, teslim olma uygulamaları altındadırlar.

ı) Sorgu ve Yargı Sistemi: Ne varolan yasalara göre ne savaş hukukuna göre, uluslararası antlaşmalarda da yer alan siyasi tutuklu statüsüne göre yargılanıyoruz, ne de bunun gerektirdiği koşullara göre cezaevinde tutuluyoruz. Sınırsız bir zor ve keyfiyet içinde bu uygulamalara cezaevinde maruz kaldık, kalıyoruz ve sessiz kaldıkça kalacağız da. Zira sadece Turgut Özal'ın Amerika'da iken yaptığı son açıklama çok ilginçtir ve gerçeği çıplak bir şekilde ortaya koymaktadır. Özal bölgede yoğunlaşan bir mücadele karşısında emellerini açıkça sergileyerek "Elimizde PKK'lı tutuklular vardır. Bir kısım idamlar kesinleşmiştir. Gerekirse Meclisten geçireceğiz." biçimine yakın sözleri ile çok tehlikeli ve bir o kadar şantaj anlamında bir açıklama yapmıştır.

Cezaevinin geçmişini ve şimdiki durumunu kısaca, sizlere belirttiğimiz için bir daha belirtmeye gerek görmüyoruz. Zaten tüm uygulamaları ve politikaları bu koşullar ve zaman süresi içinde sizlere izah etmek mümkün değildir. Ancak şu bilinsin ki; insanlık yaşadıkça, yaşanan o süreç insanlığın benliğinde bir kara leke olarak kalacak, bizler için ne kadar kamuoyu çalışsa da bunun izleri madden ve manen silinmeyecek, insanca yaşamak için, onurumuzu korumak için verdiğimiz mücadeleyi de gölgeleyemeyecektir.

Açık ki, yapılan uygulamaların doğru ve yanlış tüm yönleriyle iç ve dış kamuoyuna en azından tarafsız bir şekilde yansıtılması basının da bir görevidir. Halkımızın ve mücadelemizin sesine kulak vermek, en azından tarafsız bir şekilde halkımıza ve kamuoyuna yansıtmak onların bir görevidir. Hele kendilerine ilerici, demokrat, yurtsever diyen aydınların, basın mensuplarının ise, halkın mücadelesine destek vermek en doğal görevleridir. Biraz geçmişe ve günümüz dünyasına baktığımızda halk hareketine en büyük desteği aydınlar ve basın mensuplarının verdiğini görüyoruz. Farklı ideolojilere sahip olmak da kişi ve kurumların, asgari insani görevlerini yerine getirmelerinin önüne engel olarak dikilemez. Türk burjuvazisinin etkisinde kalarak, "çete, terör hareketi", "çoluk çocuğu katleden eşkiya" diyerek görevlerini yerine getirmek kişilerin tarih karşısındaki sorumluluklarını ortadan kaldıramaz.

Basının asgari görevi, politika ve uygulamaları, gelişen mücadeleyi tarafsız bir gözle kamuoyuna yansıtmak iken, tamamen devletin resmi politikası doğrultusunda hareket edildi, yayın yapıldı. Kamuoyu bu bilgilerle yanıltılırken ortada bir bilinçsizlik, bir imkansızlık mı vardı? Bir Avrupa'lı basın mensubu gelip, halk içinde araştırma yaparken, daha mı fazla bilgi ve olanağa sahipti? Hemen hiçbir olay basına yansımadı. Ya da dar ve çarpıtılarak yansıtıldı. Bir çok basın mensubu taa Latin Amerika'lara, Uzak Doğu'ya giderek, gezi ve toplantılara katılmakta oraları Türkiye kamuoyuna tanıtırken, gözünün önünde olanlara ilişkin en ufak bir yazıyı bile yazmaya, yazsa da doğru aktarmaya cesaret edemiyor. İstediğimiz insanlığın bize omuz vermesidir. Türk Basını da omuz vermese bile tarafsız kalabilmelidir.

Ülkemizi ve halkımızı gezin, görün, tanıyın. Bu halka ve bizlere neler uygulandı, neler uygulanmak istendi, öğrenin; insanlığa iletin. Kendi düşünceniz, diliniz ve kaleminizle insanlık onuruna sahip çıkarak insanlığa, halkımıza, Türkiye halkına karşı yapılanların ne olduğun görün.

Sizler ve demokratik kamuoyu sesimize kulak verdikçe, dostluk elinizi bize uzattıkça, insanlığın onurunu koruma ve insanca yaşama mücadelesinde bir nebze de olsa sevinecek, güçleneceğiz.■

DÜNYA SOLUNUN GELECEĞİ NÜKLEER FÜZELERLE NETLEŞİYOR

Enformasyon toplumu çığırtkanları aslında enformasyon akışına müdâhale ettikleri için, Sovyetler ile Amerika arasında toplam nükleer gücün %4'ünü kapsayan orta ve kısa menzilli füzelerin imhasına ilişkin bir değerlendirmeyi "asıl" materyaller elimize geçinceye kadar erteledik. Gerçi, anlaşma imzalanmadan önce Toplumsal Kurtuluş'un 4. sayısında bu anlaşmanın bir yorumu yapılmıştı ama Gorbaçov'un gerekse Reagan'ın yeni konuşmaları konuya ayrı bir boyut kazandırıyor.

4. sayımızdaki "2. Soğuk Savaş'tan Çıkılıyor" yorumumuz doğruluk kazanıyor. Anlaşmanın ötesinde, ABD'nin İsrai'i son olaylardan sonra ve ilk kez kınaması, Sovyetlerin askeri varlığını Afganistan'dan çekeceğini söylemesi başlayan yumuşamanın olgunlaştırılmasına yönelik olduğu görülüyor. Önümüzdeki dönem uluslararası ortamı daha da yumuşatacak gelişmelere gebe. Yumuşama, ortamın yumuşak olmasından değil, gerek körfezde, gerekse Orta ve Güney Amerika'da Sovyetler ve Amerika'nın ortak olarak alabilecekleri kararların varlığıyla mümkün oluyor. Varşova Paktı daha önce de nükleer silahlar için sürekli önerilerde bulunmuştu. Ama kabulü yönünde en ufak bir umut bile yoktu. Oysa şimdi körfezde savaşın durdurulması ya da ticaret akışının devamı için her iki ülke ortak kararlar alabilir; Amerika, Sovyetler Afganistan'dan çekildiğinde, hatta şimdiden, kontralara ve diğerlerine en azından açıktan yardımı kesebilir. Tüm bu varsayımlar bir varsayımdan değil aksine bir gerçeklikten doğuyor. Dünyada devrimci hareketin bir durgunluğu; global olarak, dünya sağının radikalleşmesine denk düşen konjonktür bu gerçekliğin temelini oluşturuyor.

Dünya devrimci hareketinin durgunluğu, marksizmin çöktüğünü, iflas ettiğini söyleyen anti-komünistlerin ifade ettikleriyle aynı anlamı taşımıyor. Aksine, durgunluk yeni atılımlar için çözümler bulma dönemi anlamına geliyor. Dünya solu, dünyanın sağa kaymasını, sağın radikalleşmesini önlemek, yanıtlamak zorunda. İşte bu soruna çözüm durgunluğu getiriyor. Kapitalist ülkelerde açık şiddet meşrulaşırken, sol meşruiyet arayışları içinde çözümsüz kalıyor.

Nükleer füzeler anlaşması böylesi bir stratejik durgunluk dönemine oturuyor. Kapitalist dünyanın prestij kaybıyla birlikte başlatılan soğuk savaş döneminin, şimdilik geride kaldığı ya da aşınmaya başladığı bu yıllarda Sovyetler Birliği ve Gorbaçov için önemli olan var olan nesnel durumun korunması ama ideolojik kazanımlar sağlanması oluyor. Bunlardan en önemli olanı, sosyalizmin içerde ve dışarda legalizasyonunun sağlanması sürecini belirtiyor. Sosyalizmin legalizasyonu, radikalleşen sağın eylemsel meşruiyetinin yok edilmesiyle aynı anlamda. Gorbaçov devrimin 70. yıl kutlamasında şunları söylüyor: "Komünist Enternasyonal, Enformasyon Bürosu, hatta uluslararası bağlayıcı konferanslar çağı sona ermiştir... " (Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur, Dönem Yayıncılık, 1987, s.57) Gorbaçov radikalleşen dünya sağının meşruiyet kazandığı temelleri ortadan kaldırmayı amaçlıyor. Daha fazlasını da yapıyor. 10 Aralık'ta Amerikalı iş adamlarına yaptığı konuşmada Sovyetler Birliği'ndeki geniş iş olanaklarından söz ediyor. Devamla "Amerika ve Sovyetler Birliği günümüzün en büyük gerçeklikleridir. Bu böyle olduğu için de birlikte var olmamız zorunludur. Ama yalnızca basit bir şekilde birlikte var olmak yerine işbirliği içinde olmamız daha iyi olabilirdi" (Summit, Novosti Press Agency Publishing House, Moscow, 1987, s. 110) diyor. Birlikte ve işbirliği içinde yaşamaya davet ediyor. Gorbaçov, durgunluk dönemini en ucuz şekilde atlatmaya çalışıyor. Gorbaçov durgunluk döneminde, sosyalist kazanımları korumaya çalışıyor.

Dünya, bir durgunlukla birlikte daha da netleşiyor. Sosyalizmin uluslararası legalizasyonu çabalarıyla birlikte, ülkeler bazında da durgunluğa çözüm arayışları, durgunluktan çıkışın ipuçları aranıyor. Bu Türkiye'de de böyle, diğerlerinde de. İktisat yasaları, sol hareketler içinde şu ya da bu ölçüde bulunan ekonomist eğilimleri yok olmak durumunda bırakıyor. Dünya kapitalizminde derin bir bunalım yaşanırken, solda durgunluk yaşanıyor. Birlikte olamıyacağı düşünülüyordu. Ancak bundan çıkışta Latin Amerika'da Laclau türünden iktisattan tümüyle uzaklaşma ve politikanın abartılması eğilimleri türüyor, sapılıyor.

Yeni açılımlar dünya solunu zorluyor. Dünya solu yeni açılımlara muhtaç. Marksist yöntem bu arayışların ebesi olacak, doktoru değil. Bu anlamda dünya solunu yeni bir dönem ve yeni merkezler bekliyor.

Sosyalist sistem nükleer füzeler anlaşmasıyla giriştiği yeniden inşa hareketinin de zorlamasıyla daha az sorunlu ve maliyetli bir uluslararası sistem istiyor. Nükleer füzeler anlaşması ve diğer yakınlaşmalar buraya oturuyor.

Dünya solunun ise, radikalleşen sağın karşısında daha radikalleşmesi gerekiyor. Bu hem entellektüel hem de pratik anlamda zorunlu oluyor. Durgunluk bir yeni açılımı gerektiriyor.■

Acemi Gazeteci Sovyetologlara Tembel Babı Ali Basını

"Bilinebilemez Sovyetler"in "bilicileri" sovyetologların müsveddeleri tembel Babı Ali Basını için temel malzeme oluyor.

Moskova'da bir marketteki tuvalet kağıdı sayısından buğday üretimi ya da savunma sisteminin o günkü durumunu bilebilme yeteneğindeki sovyetologlar, şimdi de Sovyetler Birliği Devlet Başkanı Andrei Gromiko ile SBKP Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov arasında onarılmaz çatlaklar keşfettiler. Onarılmaz çatlaklar çünkü Gromiko, Gorbaçov'un "çok şiddetle eleştirdiği diktatör Stalin'i" II. Dünya Savaşı'nda "aslanlar gibi dövüştüğünü" söyleyerek övmüş bulunuyor. Çatlak işte bu denli derin ve onarılmaz durumda. Hatta Kremlin'de bir "Stalin krizi" "müjdeliyorlar"!

Sovyetler Birliği Devlet Başkanı: Stalin bir aslan mücadele verdi

Stalin krizi

Cumhuriyet

Moskova'da çatlak ses

Hürriyet

Bu haber, AP menşeli olarak, Ankara sorumluluğunu, "doğu bloku"nu "açık toplum" olmadığı için eleştiren ve sık sık çıktığı televizyonda sürekli "enformasyon toplumu" çığlıkları atan Ertuğrul Özkök'ün yaptığı Hürriyet gazetesi ile hiçbir günahı olmadığı halde Babı Ali'nin Pravdası olarak suçlanan Cumhuriyet gazetesinin 10 Ocak 1988 tarihli nüshalarında, hemen hemen aynı metinle çıktı. Birindeki başlık "Moskova'da Çatlak Ses", diğerinde "Kremlin'de Stalin Krizi".

Konu, Batı dünyası, "enformasyon toplumları" olduğunda hassasiyet gösteren Babı Ali basınının, sözkonusu "Doğu Bloku" olunca üzerine, en hafif deyimiyle, bir tembellik çöküyor. Haksız da değiller, nasıl olsa bilinebilemez "Doğu Bloku" bu ve nasıl olsa bu bilinebilemezliğin bilicileri var, onların geçtikleri müsveddeler var ve de nasıl olsa kalemi kuvvetli çevirmenler var, teleks var, fax var, okuyacak insanlar var, destekleyecek diğer kütle haberleşme aygıtları var, vs vs. Ama olmayan bir tek şey var, ciddiyet.

Ciddiyetsizliğin en basiti, yani en vahimi, çok basit matematik hesabından çıkıyor. Haberin Cumhuriyet'teki versiyonunda, Stalin, II. Dünya Savaşı ve sonrasındaki Soğuk Savaş kastedilerek "... Gorbaçov, son aylarda 70 yıllık Sovyet tarihinde ilk kez, bu döneme ilişkin sözler sarfederek Stalin'i eleştirmişti." deniyor. Acaba II. Dünya Savaşı'nın üzerinden 70 yıl geçti mi ki 70 yıldır konuşulamıyor olsun?

Babı Ali'nin tembel basını enformasyon toplumu çığlıkları atarken çok ciddi enformatik hatalar yapıyor. Ciddiyetsizlik sorumsuzluktan kaynaklanıyor.

Sorumsuzluğun nedenleri çeşitli. En hafifi tembellik. Tembel Babı Ali basını okumuyor. 29 Kasım gecesi hiçbir şeyin ortaya çıkmadığı seçimlerden sonra seçimlerin "marksizmin sona erdirdiği" sonucuna varan, bilici, Ertuğrul Özkök okumuyor. Hürriyet'in ve Cumhuriyet'in dışhaberler servisi okumuyor. Ya da okuyorlar ama o zaman tembellik olmuyor, olan tahrifatcılık oluyor.

Eğer tahrifatcılık yapmak istemiyorlarsa çok kolay. Dönem Yayıncılık'tan Gorbaçov'un 70. yıl kutlamasına ait yaptığı konuşma "Yolumuz, Ekim'in Yolu, Öncülerin Yoludur" adıyla çıktı. Alıp okuyabilirler.

Bu kitapta Gorbaçov, belki de Stalin üzerine Sovyet liderleri tarafından yapılmış en övücü konuşmayı yapıyor. Stalin'in tüm tartışmalarında ve kavgalarında doğru olduğunu açık açık söylüyor. Küçük burjuva doğasından sözettiği Troçki ve arkadaşları için "...kapitalist ülkeler kuşatmasındayken sosyalizmin kurulabileceğini reddettiler. ... Troçkizm, ideologların solcu devrimci görünüşlü mugalataya sığındığı ve aslında teslimiyetçi bir konum aldığı siyasal bir akımdır. Temelde leninizme baştan aşağı bir saldırıyı ifade eder. Konu, özünde, ülkemizde sosyalizmin geleceğini ve Devrim'in akibetini ilgiendiriyordu. Veri koşullarda, troçkizmi tüm halkın önünde çürütmek ve anti-sosyalist özünü açığa çıkartmak gerekiyordu. ... troçkistlerin, Grigori Zinoviev ve Lev Kamanev'in başını çektikleri Yeni Muhalefet ... Parti içinde sürekli tartışma çıkartıyor ve Partinin bölünmesine belbağlıyorlardı."(age, s.14-15) diyor ve muhalefetle sosyalist yönetim arasındaki mücadeleye ait olarak ekliyor "... Joseph Stalin tarafından başı çekilen yönetici çekirdek leninizmi ideolojik muca-

delede korudu."

Gorbaçov çok açık, açık olmayan sovyetologların ve tembel Babı Ali basınının zihinleri. Yalnız Troçki konusunda da değil, Buharin kavgasında da aynı haklılığı Stalin'e teslim ediyor. Buharin'in ve arkadaşlarının hataları kabul ettiklerini yazıyor. İki gazetede AP menşeli olarak bahsedilen II. Dünya Savaşı'yla ilgili olarak da "... Stalin'in ortaya koyduğu muazzam siyasal irade, azim ve dayanıklılık ve halkı örgütlemekte ve denetlemekte gösterdiği beceri(den)..." (age, s.25 sözediyor.

Lenin'den sonra sosyalist ülkenin kaderi için "Tarih yeni düzen için katı bir ültümatom hazır-ladı. Ya mümkün olan en kısa zamanda kendi sosyo-ekonomik ve teknik temelini kurup yaşaya-cak ve dünyaya ilk adil toplum örneğini verecek, ya da kaybolup gidecek ve en iyi olasılıklazaman içinde destansı fakat başarısız bir toplumsal deney olarak kala-cak. ... Lenin sonrası dönem, yani yirmiler ve otuzlar, Sovyet devleti tarihinde özel bir yere sahiptir. ... sözkonusu döneme inanılmaz işler sığdırıldı."(age, s.11-12) diyor, yine çok açık, Stalin'in yapılması gerekeni, yani inanılmaz işler yaptığını söylüyor. 17. sayfada ağır sanayiinin kurulması programı çerçevesinde yapılanlar eğer yapılmasaydı "... Devrim davası kaçınılmaz olarak kaybedilmiş olacaktı." diye yazıyor. Ağzı, kulağı, gözü kapalı o meşhur maymunların yalnız ağzı açık kalsaydı herhalde ancak böyle bir haberi geçebilirdi ya da yayımlardı. Görüp, duyup bunları yayımlamak mümkün değil. Ancak tembel Babı Ali basını İnönü'nün kulak fizyolojisine sahip, istediğini duyuyor.

Gorbaçov çok açık olarak Stalin'in inanılmaz işler yaptığını söylüyor. Kaçınılmaz olanları yaptığını söylüyor. Yapılmadığında devrim davasının kaybedileceğini söylediği işleri yaptığını belirtiyor. Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin eserinin onun ve çekirdek kadronun olduğunu söylüyor. Daha övücü ne söylenebilir, acaba? Aynı Gorbaçov Stalin ve aynı dönem hakkında şunları da yazıyor: "İktidarın kötüye kullanımı ve sosyalist adaletin ihlalleri sürmekteydi. "Leningrad davası" ve "Doktorlar davası" yoktan uyduruldular. Ve sadece bunlar da değil... Kısaca halka karşı samimi bir saygının eksikliği duyuluyordu."(age, s. 26) Bilinebilemez sovyetlerin bilicileri sovyetologların geçtiği müsveddeleri olduğu gibi aktaran tembel Babı Ali basını hiç okumuyor. Her devrimden sonra, devrimci şiddetin varlığından habersizler. Fransız devriminden sonra, Küba'da devrimci düzeni oturtmak için devrimci şiddet uygulandı. Devrim çocuklarını yiyor diye yazıldı. Mustafa Kemal de benzerini yaptı. Sistemin oturması için şiddet yasaları çıkardı. Takrir-i Sükun budur. Oturma dönemini olgunlaşmış devrim izliyor. Bu dönem devrimin legalizasyonuna işaret ediyor. Devrim, devrimci yasallığını kurallaştırıyor. Stalin, oturma dönemine işaret eder. Sonrası ve özellikle Brejnev'den sonrası ise olgunlaşmışlık dönemidir.

Stalin hakkında bunlardan ilk defa bahsedildiği yazılıyor aynı AP menşeli iki haberde de. Oysa Gorbaçov Bunun böyle olmadığını söylüyor. "Ve tüm bunlar da Stalin'in ölümünden kısa bir süre sonra kamu bilincine çıktı."(age, s.27) Toplumsal Kurtuluş'un daha önceki sayılarında yazıldı: Sovyetler'de süpriz olmaz, Sovyetler'e dair abartma olur, yalan olur.

Babı Ali basını yalan söylemek ya da yalana alet olmak istemiyorlarsa onlara Dönem Yayıncılık'dan çıkan kitabı gönderebiliriz. Yok eğer kendileri okumayacaklarsa, çevirmenlerine İngilizce metni sağlayabiliriz. Enformasyon toplumu şampiyonları belki İngilizce metne de güvenmeyebilirler, o zaman Ruscasını da bulabiliriz. Eğer onu da istemezlerse biz de söyleyecek söz bulamayabiliriz.■

DEMOKRATİK MÜCADELEDE KADIN DERNEĞİ KURULDU

Her türlü ayırımda örgütlenme ilkesi Engels'in deyimiyle "ilk sınıf baskısının" oluştuğu cinsiyet alanında da kendini zorluyor. Bir önemli farkla, baskıcıya karşı şiddet ve nefret çok hassas olmayı gerektiriyor. Erkek egemenliğine karşı olmak, erkeklere karşı şiddeti ve nefreti gerektirmiyor. En azından hepsine karşı gerektirmiyor...

Evrensel olmayan, bu anlamda tarihsel olan, cinsiyet ayrımında, sorunun tarihsel çözümü gözden kaçırıldığında, eşcinseliiğin yüceltilmesine kadar varan, kurtuluş yerine kaçmayı amaçlayan hedefler saptanıyor. Tersi yani hep birlikte eşitçe yaşama amacıyla 2.1.1987 tarihinde Demokratik Mücadelede Kadın Derneği 14 kurucu üye ile kuruldu. 5 kişilik geçici yönetim kurulu Başkan Ayten Can, Sekreter Filiz Tarakçı, Muhasip Feride Kurtulan, Veznedar Sara Kapucu, Üye Lale Arı'dan oluşuyor. Başkan Ayten Can basına yaptığı açıklamada amaçlarını şöyle belirtiyor. "Ortak anlayışımız, kadın sorununun toplum sorunundan bağımsız olmadığı, ancak kadının çifte baskıya maruz kaldığı doğrultusundadır. Kadının toplumsal yaşama aktif olarak katılmasının tek yolu kadının özgül sorunlarına sahip çıkarak toplumsal mücadele bütünlüğü içinde köklü çözümler aramaktır. Sorun özünde kadınların olmakla birlikte toplumun bir sorunudur ve kadınerkek omuz omuza mücadele etmekle çözümü mümkündür diyoruz."

UZLAŞMACI AYDININ SERÜVENLERİ I

Uzlaşmacı Aydın İçine Gireceği Bir Yarık Arıyor

Şeytan ve Melek iklimini "İyi Paşa-Kötü Paşa" olarak sürdüren uzlaşmacı aydın son olarak MHP artığı Mustafa Taşar ile MSP artığı Mehmet Keçeciler arasındaki büyük uzlaşmazlığı keşfettikten sonra Evren-Özal ayrılığında karar kıldı.

Şimdi yolsuzlukların üstünde ve laisizmin inatçı savunucusu "Evren imajı" çiziliyor. Kenan Paşa'nın bir imamın oğlu olduğunu ilan etmesi, Kuran okunarak açılan toplantılara başkanlık etmesi ve General Şahinkaya ile ilgili yolsuzluk iddiaları karşısındaki tutumu tarihe karıştı.

Önce Mustafa Kemal Paşa iyiydi ve İsmet Paşa kötü oldu.

Sonra İsmet Paşa iyi oldu; Fevzi Çakmak kötüye çıktı. "Milli Şef istiyor, Fevzi Paşa'ı ikna edemiyor, Nazım'ın affı gecikiyor" dendi, durdu.

Daha sonra birden Fevzi Paşa iyi oldu, "İnsan Hakları Cemiyeti" kurucusu bile yapıldı. İsmet Paşa, "kötü paşa" durumunu tekrar kazandı.

Bu kez Celal Bey iyi oldu; Behice Boran, Sabiha Sertel, Zekeriya Sertel, Celal Bayar ile "cephe" kurmaya kalktılar. İsmet Paşa, statüsünü sürdürdü. 1950 yıllarının sonlarına doğru İsmet Paşa "iyi" oldu ve Rüştü Paşa çok kötü sayıldı. Rüştü Paşa, Yassıada'da ömürboyu hapis aldı.

Sonra Cemal Paşa "iyiler" arasına girdi; hemen 27 Mayıs komutanı oldu. Ragıp Paşa, "kötüler" arasındaki boşluğu doldurdu ve Adalet Partisi'ni kurdu.

Bu sırada bir başka Cemal Paşa, Cemal Madanoğlu çok "iyi" oldu ve bir bambaşka Cemal Paşa, Cemal Tural ise en "kötü" sayıldı. Solcuların "kötü" paşası Cemal Tural'ı, Genel Kurmay Başkanlığı'ndan Demirel uzaklaştırdı.

Bunun üzerine Faruk Paşa "iyi" oldu ve Memduh Paşa "kötü" paşa eksikliğini doldurdu. 12 Mart'ın hemen öncesi ve uzunca sonrası Memduh Tağmaç'ın kötülüğü ve Faruk Gürler'in iyiliği üzerine dedikodu ve politik tartışmalarla geçti.

Daha sonra ve nasıl olduysa Faruk Paşa da "kötü" oldu ve bu kez Muhsin Paşa "iyi" yapıldı. Muhsin Batur, iyiliğini herkese kabul ettirerek cumhurbaşkanı adayı bile oldu. Ancak Muhsin Paşa, Kenan Paşa'nın destekleyiciliğine razı oldu. Şimdi Fenerbahçe Klübü'ne başkan olmak istiyor; fakat Kenan Paşa'dan destek alamıyor.

Kenan Paşa "iyi" oldu ve Nurettin Paşa, en çok "kötü" sayıldı. Eylül Dönemi'nin en sıcak günleri Nuri Paşa'nın kötülüğünü anlatmak ve aslında Kenan Paşa'nın iyiliğini saymakla geçirildi. Kenan Paşa buna fazla dayanamadı ve bir konuşmada, "Nurettin Paşa ile aramızda ihtilaf var diyorlar, Pakistan'a göndereceğimi söylüyorlar" dedi. Kenan Paşa, Nurettin Ersin'in de iyi paşa olduğunu ileri sürdü.

Haydar Paşa mı kötü, yoksa Necdet Paşa mı iyi; anlaşılamadı. Mahmut Dikerdem'e göre Haydar Paşa iyi idi; İ. Bilen'e göre Kenan Paşa'nın elini bağlayan Nurettin Ersin değil, Haydar Saltuk idi. Necdet Üruğ ise "iyi" paşalar arasına kondu.

Fakat Necdet Üruğ'un Genel Kurmay Başkanı adayı Necdet Paşa, "kötü" bulundu; Özal, Evren ile anlaşarak Necip Paşa'yı Genel Kurmay Başkanı yapınca demokrasi kurtuldu. Yalçın Doğan, bunu halis bir ihtilal olarak ilan etti. Sonra dört müşavir paşanın duracakları yer tartışması çıktı. Arkasından Fikri Sağlar meteoroloji genel müdürü ile Genel Kurmay Başkanı'nın yerlerini tartışma konusu yaptı. Bu sert tepki gördü.

Bunun üzerine Mustafa Taşar ile Mehmet Keçeciler'den hangisinin "kötü" ve hangisinin "iyi" olduğu tartışması çıktı. Aslında bu, Kenan Paşa ile Turgut Özal'ın hangisinin daha iyi olduğu tartışmasının prelüdü olarak ele alındı. Bir kısım eski solcular, Mehmet Keçeciler'i bakan yapmadığına inandıkları için Kenan Paşa'yı eskisinden daha iyi ilan ettiler.

Birinci Büyük Savaş'tan sonra Mütareke yıllarında yılgın aydınlar, "Yavuz Sultan Selim mi büyük, Fatih mi büyük" sorusuna cevap arıyorlardı. Şimdi en büyük tartışma Kenan Evren'in mi, yoksa Turgut Özal'ın mı daha iyi olduğu konusunda.

II
Cumhurbaşkanlığı Yarışında Basın Evren ve Özal Arasında İkiye Bölünüyor

Eski solcuların bir bölümünün Kenan Evren'in halkla ilişkilerini üstlenmesi üzerine Turgut Özal, "141-142 ve 163 ü kaldıracağım, ancak henüz ikna edemedim" demeye başladı.

Büyük basın, Devlet Başkanı Kenan Evren ve Başbakan Turgut Özal taraftarlığı konusunda ikiye bölünüyor. Güneş Gazetesi'nin net bir biçimde Özalist olmasına karşılık Cumhuriyet Gazetesi'nde yazan eski solcuların bir bölümü Devlet Başkanı Kenan Evren'in imajını eski solcu kesimlerde düzeltecek girişimlere başladı. Bu arada Güneş Gazetesi'nin çarpıcı Özalist kalemi Çetin Altan yaylım ateşine tutuldu.

Güneş Gazetesi ile Cumhuriyet Gazetesi'nin bir bölüm yazarlarının Özal ve Evren arasında kamplaştığı bir sırada Milliyet Gazetesi tarafsızlık politikası izliyor. Altan Öymen'in Turgut Özal'la havadan sudan sohbetini manşet üzerinden tozpembe başlıkla duyurduğu bir zaman bütün Avrupa'daki devlet başkanları ve kraliçelerin Evren'i karşılamak için hazırlandıkları ve sabırsızlık geçirmeye başladıklarını duyurmaktan geri kalmıyor.

Turgut Özal, eski solcuların Süleyman Demirel'i bırakıp Kenan Paşa taraftarlığına hızlı bir dönüş yaptıklarını görerek önlem almaya başladı. Özal, bu arada sık sık 141'i, 142'yi değiştireceğini, 1402'yi çözeceğini ancak herkesi ikna edemediğini söylüyor. Özal böylece, Kenan Evren'den çok daha demokrat olduğunu eski solculara anlatmaya çalışıyor.

III
Taksim'de Büyük Açıklama:

Turgut Özal, Doğu Perinçek'i Yeni Partisin'de Destekliyor
Nazlı Ilıcak, Erdal İnönü'yü Cumhurbaşkanı Adayı Yapıyor

Taksim'de bir otelde bir kısım üniversite öğretim üyeleri, gazeteci, yazar, sendikacı ve iş adamının katılmasıyla yapılan ve son kez Başbakan Turgut Özal ile SHP Başkanı Erdal İnönü'nün birlikte katıldıkları toplantıda konuşulanlar, Sabah Gazetesi, tarafından yayımlandı. Yayımlanmaması varsayımıyla yapılan konuşmalarda Turgut Özal, 141 ve 142 konusunda, "bazı çevrelerin karşı düşünceleri vardır" dedi. Ordu'yu ve Cumhurbaşkanı'nı ikna ettiği zaman bu işi çözebileceğini belirtti. Erdal İnönü de her zamanki üslubuyla "Cumhurbaşkanı YÖK konusunda beni ciddiye almıyor" dedi. Hangi konuda ciddiye aldığını açıklamadı.

Nazlı Ilıcak, Erdal İnönü'ye ve Turgut Özal da Doğu Perinçek'e beğenilerini dile getirdiler. Nazlı Hanım, İnönü'yü Cumhurbaşkanlığı adaylığında ve Turgut Özal da, Doğu Perinçek'i, kuracağı partide destekliyor.

Taksim'de bir otelde yapılan toplantı ve tartışmalarla ilgili olarak 12 Ocak 1988 günlü Sabah Gazetesi'nin yayınını aktarıyoruz:

Başbakan Özal ve İnönü 200 kişinin katıldığı yemekli Taksim toplantısında "Demokrasi" konusunu 45'er dakikalık birer konuşmayla takdim ettiler. Toplantıda YÖK, 1402 sayılı sıkıyönetim yasası, 141, 142, 163, Cumhurbaşkanlığı, seçim sistemi ve televizyonun tarafsızlığı konuları ele alındı.

Başbakan Turgut Özal ve SHP lideri Erdal İnönü, önceki gece "Taksim toplantıları" adı verilen 200 kişinin katıldığı gizli toplantıda demokrasi konusunu tartıştılar. Özal ve İnönü'ye bu konuda çeşitli sorular yöneltildi. Konuşmalar sırasında YÖK, 1402 sayılı sıkıyönetim yasası yasağı, 141, 142, 163'üncü maddeler, Cumhurbaşkanlığı konusunda Anayasa değişikliği, seçim sistemi ve televizyonun tarafsızlığı ele alındı. Özal'ın formda olduğu, İnönü'nün hastalığı nedeniyle halsiz gözüktüğü toplantı 4,5 saat devam etti.

YÖK tartışması- Çok sayıda üniversite öğretim üyesinin katıldığı toplantıda YÖK ve 1402 sayılı yasa tartışmaların odağı halindeydi. Özal, YÖK'te yapılacak değişiklikleri muhalefet partisiyle birlikte yapabileceklerini söyledi. Başbakan, "Ancak bazı konularda, sabırlı olmak gerekir. Zaman bu sorunda önemli çözümler getirecektir" dedi. İnönü,

öneren...

önerilen...

"Bu konuda birlikte hareket etmemiz çok zor. Mantıklarımız farklı. Biz bağımsız ve özerk bir üniversiteden yanayız. Siz, hükemetin denetimini istiyorsunuz" diyerek bu konuda iktidar-muhalefet arasındaki birliğin pek mümkün görülmediğini söyledi. İnönü, YÖK konusuna değinirken, "Cumhurbaşkanı YÖK konusunda beni ciddiye almıyor. Ben ne zaman bu konuyu açsım "Siz üniversiteden geldiniz. İşler sizin bildiğiniz gibi değil" diye konuyu kapatıyor" diye yakındı.

1402 tartışması- 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası nedeniyle ve 1980 sonrasında çok sayıda kişinin ve üniversite öğretim üyesinin işsiz kalması, toplantının tartışma konularından biri oldu. Özal, bu konuda görüş bildirirken, "1402'nci maddenin uygulandığı 3 bin civarında kişi vardır. Bunlardan önemli bir bölümü idari mahkemelere başvurarak geri döndüler, birçoğunun dilekçesi kabul edildi. 500-600 civarında başvurmayan kişi kaldı. Zaman içinde onların meseleleri de hallolacaktır" dedi. Bu konu tartışılırken Prof. Toktamış Ateş, güvenlik soruşturması meselesine değinerek, "Bir bahçıvan alımında bile güvenlik soruşturması yapılıyor. Bu konu yeniden düzenlenemez mi?" sorusunu yöneltince, Başbakan, "Bahçıvan alınması da önemli bir meseledir. Onun da önemli işleri vardır" diye başladığı konuşmasında, güvenlik soruşturmasını anlattı.

Başbakan, "Güvenlik soruşturmaları bizim zamanımızın meselesi değildir. 1964'de başladı, 1972'de artırıldı. Biz, güvenlik soruşturmalarına ilke olarak karşı değiliz ama abartılmış olduğunu da kabul ediyoruz" dedi.

Herşey iktidar için- İnönü, Özal'ın bütün programını iktidar için yaptığını belirterek, "Şimdi gündeme Cumhurbaşkanlığı meselesini getiriyor. Herşeyi iktidar için kullanıyor" görüşünü öne sürdü. Özal, bu konuda cevap verirken, "Hiçbir parti muhalefet olmak için kurulmaz, iktidar olmak için kurulur, bizim de amacımız iktidar olmaktır. Tabii ki bu yönde düzenlemeler yapacağız" diye konuştu. Soru cevap bölümünde Nazlı Ilıcak, 6 Kasım 1983 seçimleri sırasında Özal'ın demokrasi konusunda verdiği mücadeleyi "Ayakta alkışladıklarını" belirtirken sonra, "Ama referandum sırasında gelip, hayır kampanyasına katıldınız" diyerek, bu konuyu nasıl değerlendirdiğini sordu. Özal, referandum kampanyasına katılmasının nedenini açıklarken, "Hayır kampanyasına katılmasaydım, o zaman yüzde 70 evet çıkabilirdi. Basının ne diyeceğini siz de düşünün" cevabını verdi. Ilıcak İnönü'ye "Tarafsızsınız, objektifsiniz, Cumhurbaşkanlığı için oyum sizin olabilir" dedi.

Yalan haber- Soru cevap bölümünde yalan haber konusunda Özal'a sorular yöneltilince, Özal, Araplara kadın sattığı iddiasıyla hakkında yayin yapan bir kişinin tekzibi üç yıl yayınlatamadığını anlattı. Bunun üzerine, bu haberi yayınlayan muhabirin işten çıkarıldığı ve daha sonra hiçbir gazetede kendisine iş verilmediği Nezih Demirkent tarafından açıklandı. Yalan haber konusu tartışılırken Özal'a, "Erken seçim yapılmayacak" şeklinde sizin beyanınızı yazan gazete, yalan haber yayınlamış olmaz mı?" sorusu yöneltildi. Özal, "Hayır, yalan haber yayınlamış olmaz. Önce seçimlerin yapılmayacağı haberini vermiş olur, daha sonra yapılacağı haberini vermiş olur" dedi. Özal, bir soruyu cevaplandırırken de Türkiye'de aydınların çifte standart kullandıklarını, 141, 142'den sözedenlerin 163'ten bahsetmediğini söyledi. Özal, bu maddeler konusunda da "sabır" önerirken, "Bu konuda bazı çevrelerin karşı düşünceleri vardır. Bu konu hemen birdenbire halledilemez. Zaman içinde değişmeler olabilir" şeklinde konuştu.

Perinçek'in sorusu- Kapatılan TİKP yöneticisi Doğu Perinçek, Özal'a yönelttiği bir soruda, -

desteklenen...

destekleyen...

"Devlete güveniyoruz, siyasi parti kuruyoruz, sonradan suçlu sayılıyor yargılanıyoruz" dedi. Perinçek, ayrıca Kürt sorunuyla ilgili olarak da görüş sordu. Özal, "Sizin parti kurduğunuz haberini aldım. Destekliyorum. Yasal bir sakıncası olacağını sanmıyorum" dedi. Özal, Doğu'ya yatırımın arttığını, ülkenin bu bölgesinin büyük gelişme içinde olduğunu gözlediğini söyledi. Türk-İş Başkanı Şeket Yılmaz ise ANAP'ın üç temel ilkesi olduğunu, bunlardan sosyal adaletin neden iyi işleme-diği konusuna değindi. Özal, bu konuda rakamlar vererek yapılanları anlattı. Televizyonun tarafsızlığı konusu tartışılırken de Özal, İnönü'ye, "Bir sizin, bir bizim televizyonumuz olsun" dedi. Bu arada liderlerin televizyonda tartışmaları da gündeme geldi.

Ne yiyip, ne içtiler- Etap-Marmara Oteli'nde yapılan ve yaklaşık 200 kişinin katıldığı Taksim toplantısı 19.30'da kokteylle başladı. Saat 20.00'de yemek masasına yerleşildi. Başbakan Nurettin Sözen, iki konuşmacıyı yanına aldıktan sonra, "Biz TRT değiliz, bizde konuşma süreleri eşittir. 45 dakikanız var" diyerek toplantıyı açtı. Toplantı sırasında yemek için ceplerinden 20'şer bin lira ödeyen konuklar, enginar, garnitür olarak çöp patates ve pilavı olan böfstraganof ve dondurmalı tavuk göğsü yediler. 28 kişinin soru sormak istediği toplantıda 10 kişi soru sorabildi. Bu şanslı kişiler, Prof. İlter Turan, Prof. Toktamış Ateş, Prof. Çetin Özek, Prof. Emre Kongar, Prof. Yaşar Gürbüz, Nazlı Ilıcak, Altan Öymen, Füsun Özbilgen, Doğu Perinçek ve Şevket Yılmaz'dı.■

PANEL:

"12 EYLÜL KORKUYU ÖRGÜTLEMEYE ÇALIŞIYOR"

Ankara'da 9 Ocak 1988'de, Gölbaşı Sineması'nda konusunun yavanlığına karşın son derece çoşkun bir panel düzenlendi: "YÖK ve Atılmalar".

Panelin sorumluluğunu Öğretim Üyeleri Derneği üstlenirken, düzenlemeyi ODTÜ-ÖD yaptı. Konuşmacı olarak panele Eylül'le birlikte üniversitelerden uzaklaştırılan öğretim üyeleri Metin Günday, Öğretim Üyeleri Derneği Genel Sekreteri Tahir Hatipoğlu ve Yalçın Küçük katıldı.

Öğretim Üyeleri adına açış konuşmasını Erdem Aksoy yaptı. Aksoy'un kısa konuşmasından sonra öğrenciler adına açış konuşmasını panelin yöneticisi ve ODTÜ-ÖD YK üyesi Ayşe Tatar yaptı ve kapitalist altyapı-üstyapı ilişkisine ve üniversitelerin buradaki yerine değinen Tatar 12 Eylül'den önce sistemin kendini eğitim kurumlarında yeniden üretemediğini, tüm toplumsal yapının yeniden düzenlenmesi döneminde üniversitelerde de çeşitli önlemler alındığını söyleyerek, YÖK'ün bu önlemler arasına oturduğunu belirtti. Sistemin artık öğretme ya da öğrenmeye dayanmadığını aksine "doldur-boşalt"la yeni sistemin amacının ülke sorumluluğu duymayan yeni nesil üretmek olduğunu söyledi.

Panele Tatar'ın konuşmasının ardından Metin Günday'ın konuşması ile devam edildi. Günday, 12 Eylül'le birlikte üniversitelerin çağdışı hale geldiğini ve bu çağdışı üniversitelere çağdışı kafayapısına sahip öğretim üyeleri gerektiğini söyleyerek, bu kafaların kolayca bulunduğunu belgeleriyle gösterdi. Bir zamanların Ankara Üniversitesi rektörü Tarık Somer'in bir arkadaşına yazdığı ve "ülkücü evlatların mapusta nasıl işkence gördüğünü" söylediği mektubunu okuyan Günday bu tip insanların Eylül üniversitelerine yakıştığını belirtti. "Aşırı uçlara karşı olduğu" savıyla gelen 12 Eylül'ün aslında sola karşı olduğunu söyledi. Atılmalar konuşunda ise "meslek okullarına dönüşen üniversitelere" devam etmek ile atılmak arasında yalnızca hiç de önemi olmayan bir diploma farkının olduğunu ve bunun hiçbir önemi olmadığını söyleyerek konuşmasını tamamlayan Günday'dan sonra Öğretim Üyeleri Derneği Genel Sekreteri Tahir Hatipoğlu konuşmasına başladı. Konuşmasında öğretim kurumlarıyla sermayenin bütünlüğünün sağlanmaya çalışıldığını, buna en iyi örnek olarak Doğramacı'nın kendisinin olduğunu kurduğu vakıf şirketlerin kendine ve sisteme bağlılığını kanıtlayan öğretim görevlileri için iyi bir gelir kaynağı olduğunu söyleyen Hatipoğlu, öğrencilerinse sürekli bir korku içinde bırakıldığını belirtti. Vize korkusu, final korkusu, yurt korkusu, fişlenme korkusu vs. Tüm bu korku odaklarının öğrencinin toplumsallaşmasının, örgütlenmesinin engellenmesine yönelik olduğunu söyleyen Hatipoğlu, bu korkunun yasalarca düzenlendiğini ve en açık halinin YÖK'ün 44. maddesinde görülebileceğini belirtti. 44. maddenin değil yasal 12 Eylül'ün yasallığı içinde bile yeri olmadığını, çifte ceza anlamına gelen bu maddenin kaldırılması için öğrencilerin mücadele etmeleri gerektiğini söylerek konuşmasına devam eden Hatipoğlu öğretim üyeleri cephesi için de, belgeleriyle, şunları söyledi:"... daha önce siyasi bir nedenle ceza almış öğretim üyelerinin uzaklaştırılması sağlanırken, Genelkurmay'ın emri ve Bülent Ulusu'nun imzasıyla çıkan 1402 sayılı Sıkıyönetim yasasıyla suç delili bırakmadan suç işleyen(!) öğretim üyelerinin de üniversite-

lerden atılması gerçekleştirildi."

Hatipoğlu'ndan sonra Yalçın Küçük konuşmasına başladı. 12 Eylül'ün örgütlülükten korktuğunu, atılan öğretim üyelerinin, biriki istisna dışında, geçmişinde bir şekilde örgütlülük yaşamış olduğunu belirterek amaçlananın, hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler için örgütsüzlük olduğunu vurguladı. Eylülizmin yaptığı en acı şeyin öğrenmeyi suç sayarak, insandaki öğrenme heyecanını yok ettiğini söyleyerek devam eden Küçük aklı durduran reklamcılığın Eylülizmle birlikte en revaçta meslek olduğunu, en parlak öğrencilerin akıl durdurmak için reklamcı olmak istediklerini belirtti. Daha sonra İngilizce eğitim veren tıp fakültelerinin varlığına işaret ederek, ana dillerinde eğitim görmek, konuşmak gibi en temel haklarının olmadığı insanların bulunduğu Türkiye'de, midenin İngilizcesini bilmeyen insanların tedavi olamamalarının çok üzücü olduğunu ifade eden Küçük, çiçeğin büyümesi için köklerine dar gelen saksının değiştirilmesi, kırılması gibi bu tekelci sistemin de öğrenme heyecanı taşıyan, dürüst, sorumlu insanlara dar geldiğini söyledi.

Daha sonra söz alan ODTÜ-ÖD Başkanı Tarık Topçu, Eylül'ün korkunun ürünü olduğunu, bunun için de kendi ürettiği korkuyu örgütlemeye çalıştığını, YÖK'ün üniversite gençliği üzerindeki korku kurumu olarak örgütlendiğini söyledi. Eylül'le birlikte yalnız öğrenme heyecanının değil öğretme heyecanının da kalmadığını belirterek, demokratik-özerk üniversite mücadelesinde öğrenciler olduğu kadar öğretim üyelerine de görev düştüğü ama bu mecadelenin en aktif gücü konumundaki üniversite gençliğinin öğrenci derneklerinde örgütlenmek zorunda olduğunu söyleyerek konuşmasını tamamladı.

Panel, konserine izin verilmeyen Grup Yorum'un panel izleyenlerinin katılımıyla söyledikleri iki parçayla sona erdi.■

ANAP'TA "BEŞİNCİ EĞİLİMİN" YENİ ADAYI: VEDAT DALOKAY

5 Ağustos 1975 tarihli Yürüyüş dergisinde Vedat Dalokay ile yapılan söyleşiden: "Ben, Milano'da çok ilginç bir tartışmaya katıldım. Tartışma şu idi: Bir sağlıklı kent yaratılması kapitalist sistemde yani liberal ekonominin hakim olduğu ülkelerde mi daha çok olanak içindedir, yoksa sosyalist ülkelerde mi? Sonunda gerek kapitalist ülkelerin temsilcileri, gerek sosyalist ülkelerin temsilcileri oy birliği ile o sonuca vardılar ki, sosyalist girişimin olmadığı hiçbir ülkede, hiçbir kentte sağlıklı bir kentleşme olamaz. Bunun temelinde yatan en büyük şey toprak rejimidir. Mülkiyet kavramıdır. Türkiye de yeni toprak rejimini ortaya koymadıkça, mülkiyet anlayışındaki yeni çağdaş yorumları getirmedikçe, bizim Anayasa çerçevesi içinde kentleşme konusunda hiçbir adım atılamayacağı kanısındayım..."

17 Ocak 1988 tarihli Cumhuriyet gazetesinde yine aynı Vedat Dalokay ile yapılan söyleşiden: "... Bakın ANAP'ın yerel yönetim alanında yaptıkları, Atatürk devrimlerinin devamı sayılabilecek kadar tarihi bir olaydır... Belediyelere bir yığın gelir olanağı sağladılar. Sayın Özal solculuğuma bakmadan beni belediye başkanlığına davet etti... Siyaset benim için her za-man birinci plandadır. Ben Na-zım Hikmet'in mezarına toprak götürmüş adamım... Sonra ben ANAP'lı olduğum sürece sosyal demokratlıktan geri kalmayacağım ki. Hatalı bir konu görürsem, gerektiği şekilde konuşurum. O da olmazsa istifa ederim.

-Peki size Türkeş'ten teklif gelse gider misiniz?

-Tabii efendim. Neden olmasın? Benim için mesleki hizmet esastır. Siyasi bir birliktelik sayılmaz bu.

-Turgut Özal'dan gelen teklif üstü kapalı mı yoksa, gayet açık mı?

-Gerçi şaka yolluydu. Ama ciddiydi. Gene de teklifin yinelenmesini bekleyeceğim..."■

KÜRT SORUNU MECLİSTE

SHP İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Eren "Kürt sorununu bütün yönleri ile ele alarak, gerçekçi çözüm önerileri üreterek, sorununu tüm detayları ile tartışmalıdır." dedi.

SHP İstanbul Milletvekili Mehmet Ali Eren, gündem dışında da olsa, Kürt sorunun meclis kürsüsünden dile getirmeyi başardı. Kürtlerin varlığının sürekli yadsındığını dile getiren Eren, "Bu insanlarımıza hep kuşku ile bakılmış, farklı siyasal ve ekonomik uygulamaya tabi tutulmuşlardır." dedi. Kendi dillerini konuşmaları ve yazım dilinin de yasaklandığını kaydetti.

Mehmet Ali Eren'in yürekli çıkışı, Kürt sorununu günlük basında da bir kaç gün manşete çıkardı. Her gazete kendi meşrebine uygun başlıklar attı. Hürriyet, ilk gün küçük bir haberle yetinirken, ikinci gün manşet yaptı ve Mehmet Ali Eren'i "Meclisi karıştıran adam" olarak niteledi. Tercüman ise hep sürmanşet yaptı "hezeyancı sabıkalı" sıfatını yakıştırdı.

Tepkilerin geliş yönü ve şiddeti Mehmet Ali Eren'in dile getirdiği sorunların haklılığının kanıtıdır. Gerçekçi çözümler uygulanıncaya kadar sorun, daha yoğun olarak ve detaylarıyla hep gündemde kalacaktır. Eren'in ilk ve yürekli çıkışından sonra konunun Meclis'in de gündeminde olacağı anlaşılıyor.

BİLİM VE İDEOLOJİ

Orhan GÖKDEMİR

Diyalektik kavramının kökeninde tartışma var. Antik Yunan'da tartışma bir sanat olarak kabul ediliyor. Dialektike techne-tartışma sanatı terimi, antikçağ Yunan felsefesinde uzun süre kullanılıyor. Bilgili ve yetenekli insanlar yaptığında aynı hazzı veriyor. Bilgisizlikle yapıldığında arkasında büyük bir hüzün bırakıyor.

Çağdaş diyalektiğin kurucuları, yeni bir bilimi ortaya koyarken sanatsal bir amaç gütmeden ama sanatsal bir düzeyi sürekli tutturarak tartışıyorlar. Tartışmaları sırf bir saldırı ve savunmanın ötesine geçiyor! Yalnızca kuruyorlar mı? ".. insan aklı kurmaya öylesine heveslidir ki, kulenin katlarını çıktıktan sonra temelinin nasıl atıldığını görmek için onu yıktığı çok olmuştur." (1) Artık ekleyebiliriz; buradaki çokluk bir zorunluluktur. Kurmak için yıkmak gerekiyor.

Kolay bir iş olmadığı ortaya çıkıyor. Bilim işleri kolaylaştırır ama önce birilerinin onun zorluklarına katlanması gerekiyor. Bu zorluğu en çok yaşamış olan Marx yazıyor; "Bilime giden düz yol yoktur ve ancak onun dik patikalarında yorucu tarmanmaları göze alanlar aydınlık doruklarına ulaşabilirler." (2) *Marx'a göre marksistlerin işi hep daha kolay oldu.* Eş düzeyde olmasa bile, ortaya koyulanları kavramak da büyük zorluklara katlanmayı gerektiriyor. Buradaki kolaylığın bir göreceliği var.

Mutlak olarak düşünüldüğünde eğilim haline getirilmişi kolaycılık oluyor. Kolaycılık bilime düz yoldan ulaşma isteğini anlatıyor.

Patikayı tırmananlar varsa, tutuculuk kaçınılmaz oluyor. Bu nedenle her yeni bilim kolaycılığa ve tutuculuğa karşı mücadeleyi de zorunlu kılıyor. Her zaman benzer tepkilere yol açıyor. "Bir bilimin olanaklı olup olmadığını sormak, onun geçerliliğinden şüphe etmeyi şart koşar. Ama böyle bir şüphe tüm varı yoğu belki de bu sözümona mücevher olan herkesin gücüne gider; bu nedenle de, böyle bir şüpheyi ağzından kaçırana her zaman her taraftan karşı konulur. Bazıları, eski ve bu nedenle de meşru kabul edilen mallarının gururlu bilinciyle, ellerinde metafizik özet kitapları, ona aşağılayarak bakacaklar; daha önce başka bir yerde görmüş olduklarıyla aynı olandan başka bir şeyi görmeyen bazıları da, onu anlamayacaklar; ve olması yakın bir değişme korkusunu ya da umudunu uyandıracak hiçbir şey olmamışcasına, her şey bir süre böyle kalacak." (3) Kant *18. yüzyılın sonlarında yazıyor ve her yeni bilimsel* çalışma için geçerli oluyor.

Marksizm ortaya çıkış döneminde kolaycılık ve tutuculuk bütünüyle bir karşı oluşu ifade ediyor, önünde duramıyor. Yalnızca bilimsel bir olanaksızlık olarak görmemeli; sınıfsal ve tarihsel bir temeli var.

BURJUVAZİ VE BİLİMİN İDEOLOJİLEŞMESİ

Bilimle sınıf arasında ideoloji genellikle bir köprü görevi görüyor. Bu nedenle bilim ideoloji ile, ideoloji bilim ile bulaşıktır. Ölçüyü belirleyen ise sınıfın tarihsel konumudur. Bu konuma göre ideolojiler bilimin gelişmesine *yardımcı olabildiği gibi* bunun tersi de olabilir. Sınıfın gelişme aşamasında o sınıfın ideolojisi bilimle daha çok bulaşık olabiliyor ya da sınıf mücadelesinin kızışmaya başlaması ile birlikte ideoloji saflaşmaya doğru bir gelişim gösteriyor; daha çok nesnesi insan etkinlikleri olan sosyal bilimlerde. Marx bilimsel burjuva ekonomisinden *yola çıkarak genel bir saptama* yapıyor. İlk aşamada ekonomi politiğin bir bilim olarak ortaya çıkışının hikayesi var: "... kapitalist yönetim evriminin geçiş halinde tarihsel bir evresi olması yerine, toplumsal üretimin mutlak son biçimi olarak görüldüğü sürece, sınıf savaşımı su yüzüne çıkmadığı ya da kendisini ancak dağınık ve tek tek olaylarla ortaya koyduğu sürece, ekonomi politik bir bilim olarak kalabilir."(4) İşçi sınıfı etkilerini duyurmaya başlayınca ideolojik 'saflaşma' başlıyor. "Fransa ile İngiltere'de, burjuvazi, siyasal iktidarı ele geçirmişti. Bundan sonra sınıf savaşımı, pratik olduğu kadar teorik olarak da gitgide daha açık ve tehdit edici biçimler aldı. Bilimsel burjuva ekonomisinin ölüm çanını çalıyordu. Artık bundan sonra bu ya da şu teoremin doğru olup olmaması değil, ama sermayeye yararlı mı yoksa zararlı mı, gerekli mi yoksa gereksiz mi, siyasal bakımdan *tehlikeli mi tehlikesiz mi olduğu söz konusuydu.* Tarafsız incelemelerin yerini ücretli yarışmalar, gerçek bilimsel araştırmaların yerini kara vicdanlı ve şaydanca mazur gösterme eğilimleri almıştı."(5) Gelişme aşamasında bilimle bulaşık burjuva ideolojisi saflaşmaya başlıyor. Giderek saf bir ideolojiye dönüşüyor. Ricardo sonrası klasik iktisat bir anlamda bu *saflaşma sürecini* anlatıyor. Yeni iktisatla birlikte ise tam bir arınmışlık ortaya çıkıyor. Doğa bilimlerinde bu türden bir deformasyonun daha güç olduğu söylenebilir. Onun için başka önlemler düşünülüyor. Bilim dallarındaki uzmanlaşmanın katı kurallar *haline getirilmesi ve bilimsel özerklik biraz da bu-*

nun için gerekli oluyor.

MARKSİZM VE İDEOLOJİNİN BİLİMSELLEŞMESİ

Marksizme karşı çabaların çaresizliğinin maddi temeli bu. Temel bu olunca yeni malzeme bulmak da oldukça güçleşiyor. Giderek anti-markszimin aynı malzemeleri kullanması kaçınılmaz oluyor. Bu nedenle "Marx'çılığa karşıt" bir tartışma, Marx'çılık öncesi bir fikrin açık bir canlanışından başka birşey değildir. Marx'çılığın sözde bir aşılışı, en kötüsünden Marx'çılık öncesine bir dönüş, en iyisinden, aşıldığı sanılan bir felsefeden daha önce bulunan bir düşüncenin yalnızca yeniden ortaya çıkışıdır." (6) Marksizme karşı çabaların hiç bir durumda hiç bir özgünlüğü olamıyor. Bu yönde her çaba ancak bir öncesinin karikatürü olabiliyor. Daha çok batılı burjuva entellektüeline tek bir kanal açık kalıyor. Marksizme düşkünlükleri biraz da bu çıkışsızlıktadır, tutarsızlıkları da öyle.

Burjuva toplumda bilimin ve ideolojinin konumu bu. Öyleyse Marsizme bakmak gerekiyor. Soru şu; bir bilim olarak marksizm bir ideoloji olarak marksizmle çelişmiyor mu ya da çelişmesi mümkün değil mi? Önce bu ayrımnı kendisi marksizmle çelişiyor. Bu noktada tersine çevrilmiş ve ayakları üstüne oturtulmuş bir süreç, bilimin ideolojileşmesi süreci, bilimsel ideoloji olarak ortaya konuyor. Birincisinde sınf çatışmalarının belirlediği bilimin ideolojileşmesi süreci, ikincisinde doğrudan bu çatışmanın çözümlenmesini hedefliyor. Dünyayı değiştirme iddiası onun ideolojisinin odak noktasını oluşturuyor. "Bu diyalektik felsefe karşısında kesin, mutlak kutsal hiç birşey varlığını sürdüremez; bu felsefe her şeyin dayanıksızlığını ve her şeydeki dayanıksızlığı gösteri, onun karşısında, kesintisiz olmak ve yok olmak sürecinden, daha aşağıdakinden daha yukardakine sonsuz çıkış sürecinden başka hiçbir şey yürürlükte kalamaz, o kendisi de bu sürecin düşünen beyindeki yansısından başka bir şey değildir." (7) Böyle bakıldığında ideoloji bir anlamda kendisini ortadan kaldırmış ve bilimseleşmiş oluyor. Buna bakarak marksizmin hiç tutuculuğunun olmadığı sanılmamalı." Şurası da doğrudur ki, onun bir de tutucu yanı vardır; o, bilginin ve toplumun gelişmesinin belli aşamalarının kendi çağlarına ve kendi koşullarına göre meşruluğunu kabul eder: Ama daha ileri gitmez. Bu görüş tarzının tutuculuğu görelidir, onun devrimci niteliği ise mutlaktır-zaten hüküm sürmesine izin verdiği tek mutlak olan da budur." (8)

İDEOLOJİ VE TARİH

İdeolojilerin birer tarihi vardır. Bu tarihler ifade ettikleri toplumun tarihi ile örtüşüyor. Şöyle de söylemek mümkün; tarihin her aşamasına belli bir ideoloji denk düşüyor. Marx ve Engels ideolojileri tarihten bağımsız yalnızca düşünsel bir süreç olarak kabul eden düşüncelere karşı, onun düşüncelerden bağımsız maddi köklerini sürekli öne çıkarıyorlar. Tarihsel ideoloji terimi bu öne çıkarmayı anlatıyor.

Bu konuda bir çeşitlilik olduğu sıkça tekrarlanıyor. İdeoloji kavramını çeşitlilik bir yana genellikle iki anlamda kullandıklarını söylemek mümkün. İlk olarak yanlış bilinçlilik olarak kullanımı var. Tarihle birlikte bakıldığında ters bilinçlenme durumunun ideolojik tarihlerden kaynaklandığı ortaya çıkıyor. Marx ve Engels'in yazılarında ideolojinin bir yanlış bilinçlenme olarak alınmasının nedeni o ana kadar ideolojiye tarihle değil, tarihe ideoloji ile bakılmasıdır. "... gerçekten de hemen her ideoloji, bu tarihle (insanların tarihi- o.g.) ilgili yanlış bir görüşten ibarettir; ya da tarihi tamamen bir yana atmaktan başka şey değildir."(9) Yanlışlık tarih anlayışındaki ya da yazımındaki terslikten kaynaklanıyor. Bu tesliği şöyle ifade etmek mümkün: "... tarih her zaman, kendi dışında bulunan bir ölçü gözönünde tutularak yazılmıştır."(10) Bu ölçü tarihsel materyalizme kadar ideoloji oluyor. "Sözü geçen tarih anlayışını benimsemiş olanlar, işte bundan ötürü tarihte, sadece prenslerin ve devletlerin siyasi faaliyetlerinden, dini ve çeşitli teorik mücadeleden başka bir şey görmemişlerdir. Üstelik, her özel tarih çağını ele aldıkları zaman, bu çağın kuruntusunu, olduğu gibi kabul etmekten de kaçınmamışlardır. " (11)

İkinci bir durum ise ideolojinin olumlu anlamda kullanımıdır. Teorinin gelişim süreci gözönünde tutulmadığında çelişik bir durum ortaya çıkmış oluyor. Bu süreci ise iki aşamaya ayırmak mümkün. İlk olarak ideolojilerin tarihlerini ortaya koymak ve onu tarihsel ideolojiler olarak tanımlamak yukarıdaki tersliği ortadan kaldırmak anlamına geliyor. Böylece ilk kez tarihin bir bilim olarak oluşması olanağı beliriyor. Tarihsel materyalizm ise ikinci aşamaya tekabül ediyor. Bu noktadan sonra artık bilimsel bir ideoloji sözkonusudur ve olumlu kullanımı yeni bir durumu ifade ediyor.

Bir ömre sığan bir zaman içinde yıkıp kuruyorlar. Her noktada çok açık olamıyorlar. Kolaycılık ve tutuculukla yaklaşılmadığı zaman açıklığı yakalamak çok daha kolay oluyor.■

1- I. Kant, **Prolegomena**, Hacettepe Ü. Yayınları. s.4
2- K. Marx, **Kapital**, Sol. Y. S.31
3- I. Kant, Age s. 4
4- K. Marx, Age. s.22
5- Age, s.23
6- J.P. Sartre, **Yöntem Araştırmaları**, Yazko, s. 118
7- F. Engels, **Ludwing Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu**, Sol. Yayınları, s. 16
8- Age, s. 16
9- Marx-Engels **Alman İdeolojisi**, Taban Yayınları, s. 18
10- Age, s.55
11- Age, s.55

Şamil Tuncay Beştoy "Eylem Birliği" davasından yargılanarak idama mahkum edilmiş ve sekiz yıldır cezaevinde bulunan bir okuyucumuz. Metris Askeri Cezaevi'nden gönderdiği yazısını sunuyoruz;

TBKP DEMOKRASİ LEGALİZM

Bugünlerde ülkemizde sihirli bir kelime dolaşıyor: Demokrasi. Politik yelpazenin en sağından en soluna kadar yer alan değişik parti grup kişinin ağzından hergün demokrasinin yeni faziletlerini öğreniyoruz. Demokrasi; insan haklarına, cezaevlerine, enflasyona, eşitsiz gelir dağılımına, gittikçe azalan reel ücretlere, YÖK'e, çevre kirliliğine, nükleer savaşa, partisiz kalmış liderlere, lidersiz kalmış partilere, 'vatansız' kalmış sosyalistlere, 'legale' çıkmaya karar verenlere, velhasıl her derde deva bir ilaç olarak sunuluyor.

"Sonunda bu konuda eksik kaldığını" kendisine sürekli yöneltilen sorulardan anlayan Demirel'den sonra, demokrasiyi en son keşfeden TBKP oldu. Haydar Kutlu "Bakın" diyor, "programımızda proletarya diktatörlüğü yok. Artık halkımız diktatörlük sözünü sevmiyor. Biz demokrasiyi savunuyoruz. Amacımız en geniş demokratik özgürlük ortamını sağlamak. Özal, kendisine demokrat diyor. Biz de bunu savunmak için geliyoruz. Komünizm sözcüğü de o kadar önemli değil, legal bir partinin isminde yer almayabilir. Geçmiş ve onu değerlendirişimiz bize halktan, işçi sınıfından ve onun istemlerinden ne kadar uzak kaldığımızı gösterdi. Ve biz her türlü kalıplaşmış düşünceden uzak, günümüze uygun bir program arayışı içine girdik " (çeşitli gazete ve dergilerden).

Arayış güzeldir. Aramak ve yeniyi bulmak daha güzeldir. Geçmişi eleştirmek, yanılgılardan ders çıkarmak, teoriyi bu değerlendirmeden ve günün somut koşullarından çıkan sonuçlarla zenginleştirmek, tutarlı bir programla ortaya çıkmak en güzelidir. Bugün herkes, 12 Eylül'le dağılan sol güçlerin yeniden bir toparlanma ve gruplaşma sürecine girdiği, küçük burjuva reformizmi ve radikalizminin pratik iflasının, teorik sonuçların tartışıldığı, bu nedenle yeni bir ayrışma ve netleşme olgusunun yaşandığı, ama bir yandan da eskinin tüm eğilimlerinin şu ya da bu ölçüde varlığını sürdürdüğü, Türkiye'nin değişen ekonomik ve siyasal yapılanmasının getirdiği yeni koşulların siyasal savaşım açısından çözümlenmeye çalışıldığı bir arayış içinde. Bu kadar çok arayış olunca da bulunanın ne olduğu büyük önem kazanıyor.

Her program bir soyutlamadır. Ve her soyutlama, eğer somutun zenginliğinden hareket ediyor ve onu yansıtıyorsa bir değer taşır. Günümüz koşullar böyle bir zenginlik sunuyor. Artık sosyalist ve devrimci demokratik hareketin kendini; birşeylere karşı olma, başkalarının yarım bıraktıklarını tamamlama, ara hedeflere varma, geçiş örgütleri olma şeklindeki programlarla nitelediği dönemden, işçi sınıfının iktidarını hedefleyen bağımsız bir programla ortaya koyacağı bir döneme girdik. Günümüz, sosyalist hareketin birbirinden kopuk teorik ve pratik savaşımları tek bir bütünde birleştireceği olgunlaşma dönemidir.

Türkiye'de sosyalist hareketin temel eksiklikleri, iktidar perspektifinin yokluğu, teorik sığlık ve programsızlık, sınıfsal bakış açısının eksikliği, süreksizlik, sosyalist siyasetle işçi sınıfı hareketinin birliğinden yoksunluktur. Yığınla deneyimin biriktiği, artık sosyalizmin, sosyalistlerin ülke politikasında bir gerçeklik haline geldiği, marjinallikten kurtulup kitleselleştiği, teorik sığlığa karşın pratik savaşım geleneğinin yerleştiği bu olgunlaşma döneminde arayış çabaları bağımsız bir sınıf politikası temelinde bu eksiklikleri gidermeye yönelmeliyken, yönelmişken,

TBKP'nin 'proletarya diktatörlüğünden vazgeçen demokratlığı' talihsiz bir paradoks olmuştur.

Burada sorun sadece 'proletarya diktatörlüğünü' savunup savunmama sorunu değildir. Sorun, işçi sınıfı ekseninde mücadele ve örgütlenme biçimlerine nasıl baktığımız, nasıl bakmamız gerektiği sorunudur. Bu aynı zamanda mücadele ve örgütlenme biçimlerine yaklaşımda ülkemizde yıllardan beri süregelen ciddi bir yöntemsel yanlışın da artık terkedilmesi gerektiğinin bir anlamı olarak kavranmalıdır. Türkiye'de sorun hep, devrimini yapan ülke partilerinin, örgütlerinin kendi tarihsel koşullarındaki mücadele ve örgütlenme pratikleri yasalaştırılarak, fetişleştirilerek ve 'aktarılarak' ya da yaşanılan çok dar bir pratikten 'özgün' katkılar çıkarılarak, hangi örgüt ve mücadele biçiminin geçerli olduğuna indirgendi. Bunlar devrimci olan-olmayan, sağ-sol, aktivist-pasifist olarak kategorileştirildi. Devrimci olmanın ölçütü seçilen model oldu. Oysa sorun, hangi devrimi yapacağımız, sonal hedefimizin ne olduğu, bunun için, kazanmak için hangi programı önerdiğimiz, bağımsız bir siyasal eylem anlayışımızın olup olmadığı sorunu olmalıydı. O zaman mücadele ve örgüt biçimleri koşullara ve sınıfsal hareketin düzeyine göre, bunların gerektirdiği yöntemler olarak zaten ortaya çıkacaktı, çıkmalıydı. Devrimci olmanın ölçütü kazanmak için yola çıkmak, son hedefi bir an bile gözden kaçırmamak, siyasal ve ideolojik açıdan bağımsızlığı korumak ve gereken tüm yöntemleri kullanmaya hazır bir güçlülükte olmak olmalıydı.

TBKP, 'en geniş demokratik özgürlükler' için mücadeleyi ve 'legal' bir özgütlenmeyi öneriyor. Ancak öneriş biçimi önerdiği yöntemlerin işçi sınıfı hareketinin düzeyine ve koşullara uygun olup olmadığının, bunların TBKP'nce nasıl değerlendirilip çözümlendiğinin tartışılmasından önce, TBKP'-nin bir komünist partisi olarak niteliğini tartışmalı hale sokuyor. Çünkü TBKP bunları önerirken, bugün en ufak ekonomik ve demokratik istemin bile siyasal bir nitelik kazandığını unutuyor. En önemli görevlerden birinin işçi sınıfı hareketi ile sosyalistlerin siyasal hareketi arasındaki bağı, bütünlüğü sağlamak olduğunu ve bunun tek devrimci yöntemini unutuyor. Siyasal ve ideolojik bağımsızlığını yitiriyor ve başka partilerin kuyruğuna takılıyor. '12 Eylül'ün verdiği yılgınlık içinde, 'en geniş demokratik güçlerle' birlik içinde 'kurtulmaya' çalışıyor. 'Meşru' bir sol hareket yaratmanın iktidarın bir taktiği olduğunu bile göremiyor. 'Meşru'luk arayışı içinde 'proletarya diktatörlüğü'nden vazgeçiyor!

"Burjuvaziden korkunun son izini de silmek için, kızıl hayaletin gerçekten yalnızca bir hayalet olduğunu, böyle bir şeyin bulunmadığını ona açıkça ve inandırıcı biçimde kanıtlanacaktır. Ancak kızıl hayaletin sırrı kendisiyle proletarya arasındaki kaçınılmaz ölüm-kalım savaşımından burjuvazinin duyduğu korku değil de nedir? Modern sınıf savaşımına ilişkin değiştirilmez karardan duyulan korku değil de nedir? Sınıf savaşımını ortadan kaldırın, o zaman burjuvazi ile 'tüm bağımsız insanlar' 'proleterlerle elele dolaşmaktan çekinmeyeceklerdir'! O zaman aldatılan da elbette proleterler olur...

"'Bizleri iyi anlamalı', biz 'partimizin ve programımızın teslim olmasını' istemiyoruz, 'ama çok yaygın çabalarımızın gerçekleştirilmesini düşünmeden önce çok yakında bulunan her türlü koşullar altında erişilmesi zorunlu olan bazı hedeflerimize ulaşılmasına tüm gücümüzü, tüm enerjimizi yöneltirsek, yıllar boyunca yetecek işimizin bulunduğunu söylüyoz! O zaman burjuvalar, küçük burjuvalar ve işçiler, 'şimdi aşırılığa varan istemlerimiz yüzünden.. korkutulan' bu kişiler yığın yığın bize katılacaklardır.

"Programdan vazgeçmemeli, yalnızca ertelenmelidir. Belirsiz bir zamana kadar.." (Bebel, Liebnect, Bracke vb. ' ye Genelge Mektup! Üç Zürihli'nin Bildirisi, 17-18 Eylül 1879, Marx-Engels, Toplu Eserler, cilt 34, s.401-8)

TBKP'nin demokrasi ve legalite yönteminin bir taktik olarak değeri nedir? 'Bir an bile sosyalist inançlarımızı gizlemeksizin' yaşamın her alanında yığınların her kesiminde ve her dönemde düşüncelerini anlatmak sosyalistler için temel ilkedir. 'Devrimci demokratik ordunun' içinde, onunla beraber, ama en solunda yer alarak yürümek ve bunu sonal hedefi bir an için unutmadan yapmak, 'her genel demokratik sorunun ortaya konmasında, keskinleştirilmesinde ve çözümünde herkesten önce gitme görevini pratikte' gerçekleştirmek sosyalist için temel görevdir. Siyasal ve ideolojik bağımsızlığın koşulu, her durumda ve konuda politikalar üretmekten geçer.

Ama tüm bu politikalar, her program, her taktik sonal hedefe varmak için birer araçtırlar. Bu araçlar amaç haline gelirse, hedefi saptırarak işçi sınıfının bilincini bulandırarak, hareketin sınıf özünü ortadan kaldırarak bizi yenilgiye götüren taktikler haline gelirler.

TBKP'nin tutumu 'taktik! olarak sosyalist inançları gizleme' şeklinde yorumlanabilir mi? Çünkü bunun hakkında kuvvetli belirtiler var. Çıkan haberlerden, en azından yurda dönme konusunda TBKP yöneticileri ile ANAP Hükümeti arasında bir diyaloğun gerçekleştiği ve belirli şartların görüşüldüğü izlenimini çıkarmak olanaklı. Hatta, izlenimden de öte, bunu, TBKP'nin seçim öncesi yurda dönme kararı alarak "anlaşmayı" bozması, gerek ANAP içi ve gerekse dışı sağ kesimin yoğun muhalefeti,

işin bu biçime bürünmesinin ANAP'ın hesaplamadığı ve istemediği bir sonuç olması gibi nedenlerle açıklama yapmak zorunda kalan hükümet sözcülerinden Bülent Akarcalı'nın Cumhuriyet'te çıkan açıklamasından öğreniyoruz: "Bu şekilde yurda dönerek seçim öncesi ortamda karışıklık yaratacaklarına, seçimlerde kazanacak parti ile diyaloğu sürdürmeliydiler."

ANAP'ın Türkiye kapitalizminin çıkarlarına bağlı olarak sadece seçimi kazanmayı değil, koalisyonsuz bir çoğunluk sağlamayı amaçlaması, bunun için her kesimde oy arama taktiği gütmesi, bu tutumun ayrıca daha uzun vadeli politikaların bir parçası olarak görülmesi anlaşılır bir olaydır. Ama işçi sınıfının tek öncüsü olduğunu iddia eden bir partinin bir yandan 'en geniş demokratik güçlerle demokrasi savaşımı' çağrısı yaparken, diğer yandan iktidar partisi ile sadece yurda dönüş için bile olsa pazarlığa girişmesi nasıl anlaşılmalıdır? Yoksa ANAP da mı demokratik güçler ittifakı içindedir?

TBKP, burjuva muhalefet partilerini 'demokratik güçler ittifakına' çekebilmek, aslında ve daha doğru bir deyişle 'legalleşmede' gereksinim duyduğu güçleri yanlış yerde aradığı için; kabul edilebilir bir program ortaya koymak amacıyla herşeyi yapmaya, her ödün hazır görünüyor.

Öte yandan TBKP, burjuva muhalefet partilerini 'demokratik güçler ittifakına' çekebilmek, aslında ve daha doğru bir deyişle 'legalleşmede' gereksinim duyduğu güçleri yanlış yerde aradığı için; kabul edilebilir bir program ortaya koymak amacıyla herşeyi yapmaya, her ödüne hazır görünüyor: Sargın ve Kutlu, İnönü'ye gönderdikleri mektupta: "TBKP'nin legal çalışma hakkını elde etme mücadelemizde sizi ve partinizi bizimle dayanışma içinde göreceğimize inanıyoruz", Ecevit'e gönderdikleri mektupta: "Demokrasiden yana güçler ülkemizde çağdaş, yeni bir demokratik politik kültürün kökleşmesi için elbirliği ile çaba göstermek görevi ile karşı karşıyadır. Siz de bu yönde ve bu görüşümüzü kanıtlayan adımlar attınız. Bizim TBKP'yi kurma girişimimiz de, çağdaş bir demokratik kültürü ülkemizde egemen kılma amacından ayrı düşünülemez.", Erbakan'a gönderdikleri mektupta: "Dünya görüşlerimiz karşıt olmasına rağmen" Türkiye'nin güncel temel sorunlarının bir kısmına benzer yaklaşımlar içinde bulunulduğu belirtilerek"Komünistler ve Müslümanların dayanışması, ülkemizde çağdaş bir politik kültürün oluşmasına, halk saflarının 'ilerici-gerici' gibi nitelemelerle anlamsız şekilde bölünmesinin önlenmesine ve farklı kültür yaklaşımlarının bir birlik içinde var olmasına ve karşılıklı birbirlerini beslemelerine büyük bir katkı olacaktır," dediler. (Cumhuriyet, 9-11-1987)

Bu mektupları okumak TBKP'nin nasıl bir legalite hastalığına tutulduğunu, bunun için ödün politikasını hangi sınırlara kadar genişletebileceğini göstermek açısından ilginç oluyor. Legal bir komünist partisinin kurulması "çağdaş, yeni bir demokratik kültüre" katkı olacakmış. 'Çağ atladığımız bu dönemde ' legal bir partimiz olmazsa çağdaş sayılmayız, öyle ya!... Üstelik AET'ye de gireceğiz ve bütün çağdaş 'AET ülkelerinde legal parti var. "demokratik kültürümüz" eksik olarak nasıl AET'ye gireriz. Böylece bir sınıfın siyasal partisi bir çırpıda "çağdaş kültüre katkı" haline getiriliyor. Legal bir komünist partimiz olursa "halk saflarının 'ilerici-gerici' gibi nitelemelerle bölünmesi" önlenirmiş. 'Halk' sözcüğünden sırıtan popülizm bir yana bırakılırsa, ne zamandan beri MSP'ye, Erbakan'a gerici demek halk saflarını böler oldu. Ve na zaman 'ilerici-gerici' siyasal tanımları 'farklı kültür yaklaşımları' haline geldi. Ve açıkca, 'bizi 141-142 konusunda desteklerseniz, sizi 163 konusunda destekleriz" mesajı verildiğine göre, ne zamandan beri bir sınıfın siyasal savaşımı gerici-dinsel örgütlenme ve çalışma ile aynı kategoriye kondu. Üstelik bundan hemen bir adım sonra Anayasamız ve yasalarımız faşist partiyi de yasakladığına göre onun da aynı kefeye konma tehlikesi yok mu? Ülkemizde, tarihsel geleneğin de etkisi ile tüm ilerici-aydın demokrat kesimler laikliğe aykırı bir dinsel tutuma karşı çıkarken, TBKP birarada olacağı 'en geniş demokratik güçlere' bu tavrını nasıl açıklayacaktır?

Politika bir güç sorunudur. Güç sorunu ittifaklar politikasını gündeme getirir. Marx'ın öngörüsünün aksine devrim, çok çeşitli sınıf ve tabakaların, bunların çok çeşitli çıkar ve eğilimlerinin bulunduğu, üstelik bu çıkar ve eğilimlerin farklı tarihsel anlarda değişik biçimlerde ortaya çıktığı ülkelerde gerçekleşmek zorunda kalınca, gerek iktidarı almak için ve gerekse taktik hedefleri için işçi sınıfının tutarlı bir ittifaklar programı olması gereği doğdu. Ancak bu ittifaklar içinde yer alacak güçler gösterilmezse, bunların hangi sınıfların, hangi eğilimlerinin, hangi çıkarlarını temsil ettiği gösterilmezse, ittifaklar bu güçlerin belli bir tarihsel andaki politikalarının özünden hareket etmeden kurulursa ve bunu yaparken de salt ittifak için işçi sınıfı ekseninden uzaklaşırsa, her şeye bir aracın, örgütlenme biçiminin, 'legalite'nin gerçekleştiril-

mesi açısından bakılırsa bu ittifak değil sınıf uzlaşmacılığı, sınıf savaşımı teorisinin reddi olur.

"Tek bir burjuva demokratik hareketin 'iki kutbuna' değinmekle yetinirsek, önemli bir konuda hiçbir şey söylememiş oluruz. İki 'uç', iki 'kutup' her zaman ve her konuda söz konusu edilebilir. Bir ölçüde geniş olan her toplumsal harekette, her zaman böyle 'kutuplar' vardır ve bir de az çok 'güzel' olan bir orta vardır. Burjuva demokrasisini böyle nitelendirmek, Marksist bir temel ilkeyi, **Rusya'da** partilerin değişik **tiplerinin sınıfsal** köklerinin tahlili için kullanacak yerde, bu temel ilkeyi hiç bir şey söylemeyen bir söz derekesine indirmek demektir. Menşeviklerde burjuva partilerin sosyalist eleştiriden geçirilmesi yoktur, çünkü tüm proleter olmayan muhalefet partilerini burjuva demokratik diye adlandıran kimse, sosyalist eleştiri yapmaktan çok uzaktır. Hangi sınıfların çıkarlarının ve özellikle belirli bir anda hangi üstün çıkarların çeşitli partilerin ve bunların politikasının özünü belirlediğini göstermezseniz, gerçekte marksizmi uygulamamış, uygulamada sınıf savaşımı teorisini fırlatıp atmış olursunuz. (...) Sınıf savaşımı öğretisini uygulayan kimse, sürekli olarak 'burjuva demokrasisi' sözü ile ıstavroz çıkarır gibi uğraşan değil, ilgili partilerin burjuva özünün nerede dile geldiğini pratikte gösteren kimsedir.

"'Burjuva demokrasisi' kavramı yalnızca, gerek oportunizmin, gerek devrimciliğin uçlarını mahkum etmek için bir çağrı ise, o zaman bu kavram marksist öğretiyi bayağı bir liberal derecesine indirir.."(Burjuva Partilerine Karşı Tutum, Lenin, 1907, Toplu Eserler, cilt 12, s. 492-493)

TBKP'nin ittifak önerdiği partilerin sınıf özü nedir? Bugün hangi sınıfsal çıkarları savunuyorlar? Bunlarla ittifak işçi sınıfının savaşımına ne kazandıracaktır? Sosyalist hareketin bugünkü taktik hedefleri ile bu partilerin temsil ettikleri politikalar hangi temelde ve nereye kadar çakışmaktadır? Bu soruların hiçbirine tutarlı bir cevap bulamıyoruz. Kaldı ki, TBKP'nin böyle bir niyeti de yok, o sadece 'legalleşmek' için yardım istiyor o kadar...

Ülkemizdeki sınıf savaşçıları tarifi, burjuvazi ve tüm egemen sınıflar açısından tek tek sınıfsal çıkar ve eğilimleri net olarak savunan ayrışmış partilerin oluşumuna yol açmadı. AP, CHP, DP vb. temelde ülkede kapitalizmin, burjuvazinin gelişmesine yönelik politikacı savunmalarına karşın, hep farklı çıkar ve eğilimleri bünyelerinde barındıran partiler oldular. Egemen sınıflar tek tek güçsüzlükleri nedeniyle işçi sınıfına karşı bir bütün olarak savaşım vermek zorunda kaldılar ve kendi iç hesaplaşmalarını tamamlayamadılar. Bugünler aynı zamanda bu iç hesaplaşmanın tamamlanma günleridir. Yıllarca kendi içlerinde egemen sınıfların eğilimleri arası savaşın geçtiği bu eski partiler, bu nedenle artık büyük sermayenin bugünkü kaçınılmaz istemlerine cevap veremez yapılar haline geldiler; etkinliklerini büyük ölçüde yitirdiler. Önce bu gerçeği görmek gerek. Daha da önemlisi bu partilerin demokratlığının sınırının büyük sermayenin istemlerinin izin verdiği sınırı aşamıyacağını kavramaktır. İstemler ise, demokrasinin sınırının daha uzun bir süre dar kalması gerektiğini gösteriyor. Eski partiler çıkmaz içinde, büyük burjuva tarafından kabul edilebilir alternatif bir ekonomik politika sunamadıkları için, demokratlığa soyunmak zorunda kalıyorlar. Sadece bu zorunluluklan bile artık ülkemizde işçi sınıfı hareketinin, devrimci-demokrat hareketin gücünü gösteriyor. Sonra da bu gerçeği görmek gerek...

TBKP yöntemsel yanlışı sürdürüyor. Örgütlenme biçimi ön plana çıkarılıyor ve herşey onun yerine inşa ediliyor. 'Legal' bir TBKP'nin varlığı tüm sorunları çözecekmiş gibi 70 yıllık illegalite fetişizmi simdi legalite fetişizmine dönüşmüş görünüyor. Tek doğru tutumun legal ve illegal örgüt ve savaşım biçimlerinin sıkı bir birliği olduğu, özellikle günümüz koşullarında bunun vazgeçilmez bir gereklilik olduğu unutuluyor.

Bir taktik olarak demokrasi savaşımı ve legal örgütlenme ayrı şeydir, bir 'Demokratik Özgürlük Partisi' ayrı şey. Üstelik demokrasi için savaşım, salt

Legal' bir TBKP'nin varlığı tüm sorunları çözecekmiş gibi 70 yıllık illegalite fetişizmi simdi legalite fetişizmine dönüşmüş görünüyor. Tek doğru tutumun legal ve illegal örgüt ve savaşım biçimlerinin sıkı bir birliği olduğu, özellikle günümüz koşullarında bunun vazgeçilmez bir gereklilik olduğu unutuluyor.

dönemsel bir araç değil, savaşımın zorunlu bir yanı, parçasıdır ve siyasal hedefimize yönelmişse anlam taşır. İşçi sınıfı ile bağ kurmak için, propaganda ve örgütlenme koşullarını sağlamak için taktikler saptanmaz. Sosyalist hareket her koşul ve anda örgütlenme ve propaganda faaliyetini sürdürebilmelidir. Zaten ancak böylelikle her türlü taktik ve ittifakı gerçekleştirebilecek güç ve esneklik kazanır.

TBKP, kendilerinin halkı anlamadığını, halkın da kendilerini anlamadığını saptayarak şikayet ediyor. 'Legal' ve diktatörlük' gibi halkın sevmediği yanlarını törpülemiş bir parti, bu sayede en geniş demokratik güçleri etrafında toparlamış bir parti yığın-

larla bağ kuracakmış. "İşçi hareketinin daha yüce ve yüksek hedeflerine ilişkin her konuşmayı, yığınlar üzerindeki etki derecemizin yetersizliğine işaret ederek" erteleyen, *kölümserliğe yılgınlığa kapılan* bir anlayışın ifadesinden başka birşey olabilir mi, bu yaklaşım? "Yığınlar üzerindeki etkimizin, kılı kılına Marksist propaganda ve ajitasyonumuzun, işçi sınıfının ekonomik savaşımı ile bağlantımızın vb. derinleştirilmesi ve genişletilmesinin, genişletilmesi ve derinleştirilmesinin her zaman, kesinlikle zorunlu olduğuna işaret etmekten daha haklı bir şey yoktur. Ama asıl böyle uyarmalar sürekli olarak ve her zaman, her türlü koşullar altında ve her durumda haklı olduğu için, özel sloganlar haline getirilemezler, üstlerine sosyal-demokraside herhangi bir özel akımın kurulması girişimlerini haklı çıkaramazlar. Burada bir sınır vardır, eğer bu sınır aşılırsa bu tartışma götürmez doğru uyarmalar görevlerin daraltılmasına ve hareketin canlılığının engellenmesine, çağımızın *ivedi görevlerinin doktriner yoldan savsaklanmasına* götürür..." (Politika ile Eğitimbilimin Birbirine Karıştırılması Üzerine, Lenin, Haziran 1905, Toplu Eserler, cilt 8, s. 450-453)(*)

TBKP legal bir komünist partisi için bugünkü sınırların çok dar olduğunu, bu sınırların ancak, işçi sınıfının, devrimci-demokratların ve sosyalistlerin örgütlü ve zorlu bir savaşımı ile genişletilebileceğini görmüyor. Bu nedenle de siyasal ve ideolojik yönden bağımsız olması gereken işçi sınıfı partisinin sağını solunu budayarak bu sınırların içine sığdırmaya çalışıyor. Bu da işçi sınıfına güvensizlik, hareketi 'meşru'luk sınırları içinde sınıf uzlaşmacılığı yörüngesine sokmak oluyor.

Oysa işçi sınıfının eylemi her geçen gün yükseliyor. Koşullar her gün bu eylemin yükselmesinin ortamını hazırlıyor. Hayat pahalılığı, reel ücretlerin düşmesi vb., kronikleşen ekonomik krizin doğal sonuçları olarak somutlaşıyor. Bütün bunlar işçi sınıfı eksenine oturmuş bir sosyalist hareketin oluşması için en elverişli koşulları yaratıyor. Birincisi: Yığınla deneyim var. Sosyalist ve devrimci-demokrat hareket geniş bir örgüt ve mücadele biçimleri dağarcığına sahip oldu. Sosyalizmin bir bilim olarak giderek daha derinden kavranması ve ülkenin yapısal çözümlemesi ileri bir teorik çalışma ile sığlık ve yüzeyselliğin aşılmasına doğru güçlü bir birikim oluşuyor. Her türlü yanlışına, teorik sığlığına karşın devrimci hareket savaşçı bir gelenek yarattı. İkincisi; Küçük burjuva-reformizmi ve radikalizminin yenilgisi, tutarlı arayış çabalarının önünü tıkayan, donmuş, kalıplaşmış, katılaşmış eğilimler olarak ortadan kakmaları, ya da en azından etkisizleşmeleri, sosyalist hareketin yeniden yapılanması için elverişli bir ortam yaratıyor. Üçüncüsü: Artık en ufak devrimci faaliyet bile 70 öncesinin ve 74'lerin 'kolaylığını' taşımıyor. Koşullar artık 'kolay' yollara izin vermiyor. Hep arayış ve yenilenme içinde olmak, yeni yollar ve yöntemler bulmak gerekiyor. Bu da zor ama sağlıklı bir süreç demektir. Dördüncüsü: Ülkemiz egemen güçlerini oluşturan sınıflar, ekonomik kriz sonucu, artık bu ittifaklarını sürdürememe tehlikesi içine düşüyorlar. Bugüne kadar ekonomik ve siyasal istemlerine bağlı olarak, farklı ve esnek politikalar uygulama şanslarını yitiriyorlar. Büyük sermaye, ekonomik zorunlulukları nedeniyle ihracata yönelik bir ekonomik modeli, dış kaynaklara daha bağımlı bir ekonomik politikayı, sermayenin merkezileşmesini ve büyük mülkiyetin güçlendirilmesini istiyor. Bu, bir yandan -açıklanması bu yazının çerçevesini aşan- Türkiye kapitalizminin yapısal özelliklerinden, diğer yandan ülkemize ihraç edilen dünya kapitalizminin bunalımından ve bunalımını çözmek için uyguladığı ekonomik politikalardan kaynaklanıyor.

Sonuçta eğilim olarak siyasal çözüm terkediliyor, ekonomik çözüm ön plana çıkıyor. Egemen sınıf ittifakı bozulduğu gibi, orta sınıfların yedeklenmesi de zorlaşıyor. Ülke içinde bağlaşıklarını yitirme dönemine giren büyük sermaye siyasal güç sorununu dış sermaye ile bağlarını daha da sıkılaştırarak çözmeye çalışıyor. Ülke emperyalizme daha bağımlı kılınıyor. İçte de, her türlü demokratik özgürlüğün yok edildiği, ekonomik-siyasal şiddetin eşlik ettiği bir gericilik dönemi yaşanıyor. Her türlü ekonomik-demokratik istem karşısında devleti buluyor ve siyasal bir nitelik kazanıyor. Hiç bir reformcu çizginin başarı şansı olmuyor.

ANAP bu politikanın uygulayıcısı olarak yeni tipte bir parti görünümü veriyor. Bir yandan 12 Eylül döneminden daha geri uygulamaların partisi olur, yeni bir ideoloji şekillendirmeye çalışırken; diğer yandan işçi sınıfına karşı mücadele repertuarı çok geniş Türkiye burjuvazisinin en sağ olduğu anda sol görünme geleneğinin sürdüğünü gösteriyor.

Bütün bunlar, bir yandan işçi sınıfının mücadelesinin gittikçe yükselmesinin, diğer yandan her türlü teslimiyetçi-reformcu siyasi hareketin oluşmasının nesnel koşullarını oluşturuyor.

Günümüz, sosyalist hareketin olgunlaşması, işçi sınıfı ekseninde bağımsız siyasal hareketin oluşması, savaşımın teorik ve pratik yanlarının bütünleşmesi, mücadeleci geleneğin teorik derinliğe kavuşması dönemi. Tercih bize ait ve her şey üç sözcükle özetleniyor:

Studieren, Propagandieren, Organisieren. (Liebknecht).

İnceleme, Propaganda, Örgütlenme.■

(*) Alıntıları aktaran, İşçi Sınıfı Partisi Üzerine Sol Yayınları.

YENİ DÜŞÜNCELER ÜZERİNE

Muzaffer ARABUL

Gerçek bir sanatcı duyularını düşünceye vuran insandır. Çünkü duyu çoğu kez çoşkuyla dolup taşarken, akıl kuruluğa değin de olsa hep ağır başlı gider.

Nitekim Fransız klasiklerinin güzeli olan doğruyla, romantiklerin doğru bulduğu güzeli birleştiren bu akıl, toprak, su, hava ve ateşten oluşan, renkli, sesli, kokulu güzelim dünyamızın, insanın ve tanrının dışındaki gerçeğine ancak 18. yüzyılda varabilmiştir.

Bununla birlikte aklın rönesansın etkisini bile geciktiren ağır aksaklığına karşın, insan doğa kaynaşması gerçekten coşkulu olmuştur ve olmaktadır.

Bizim de doğanın "nitelik" dışındaki canlı varlık anlamını cumhuriyetimizle birlikte kavradığımızı burada belirtmek yerinde olur.

Parnascı Fransız ozanı Andre Chenier ise yeniden:

"Yeni düşünceler üstüne eski dizeler yapalım."

diyerek klasiklere dönmeye çalışmaktadır.

Bu dizedeki "yeni dizeler" diye çevrilen "Des vers anti ues" sözü aslında sağlam, ölümsüz anlamındadır.

Eski yunan kültürüyle yetişmiş, 1789 Fransız büyük devrimine gerçekten katıldıktan sonra 16. Lui'yi koruduğu için, gencecik yaşta başını giyotinde yitiren ozanın acıklı sonunun da bize gösterdiği gibi, yeni düşüncelerle, düşünsel dolayısıyla şiirsel alanlarda eskiye sağlam bir yer oluşturmak öyle pek olası değildir. O sıralarda yeni düşüncelerin ereği, kurucu meclisin saptadığı evrensel insan haklarının bütün fransız halkına yaygınlaştırılmasıdır. Kralın yaşamını kapsamaz. Yoksa Fransa Cumhuriyeti 1870'lerdeki ebedi kuruluşuna değin 80 yılı aşkın bir süre bocalar durur muydu?

Chenier'nin bu dizesi bizi ister istemez antikiteye, Atina demokrasisine, dolayısıyla onun düzenleyicisi ve kurucusu, yeryüzünün gelmiş, geçmiş en büyük düşünürlerinden biri olan filozof Platon'a da götürür. Platon aristokrat bir aydındır. Onun için en yetkin devlet düzeni aristokrasidir. Atina demokrasisi hem yöneticiye, hem halka yukardan bakan işte bu aristokratca, ama gerçekten büyük bir yetkinlikle kuramlanmıştır. Bu soyluların ve aydınların yönettiği ülkede yunan ulusunun ve seçkinlerin yararlandığı katıksız bir demokrasidir. Ama köleler, savaş tutsakları, barbarlar bu yetkin kavramın dışında bırakılmışlardır. Yine de o yetkin demokrasinin soylu ve aydın yöneticileri, o maraton v.b. generalleri, eski büyük utkularına karşın (Themistocles, Miltiadis, Kimon gibi, 525-460 i.ö.) birbirlerini sürüp dururlar, ya da hapse atarlar ve tarihte "Ostracisme" denilen on yıllık sürgün ve siyaset dışı bırakma dönemleri açarlar. Öte yandan o yetkin demokrasinin dışında kalanlar, içerideki demokratik haklardan yararlanmak için ne yapacaklarını bilemezler. Bir de bakarsınız hiristiyanlık gelir ve doğrusu iyi bastırır.

Bu konuda antik dizeler yine Fransız ozanı Jose Maria Heredia'nın olsa gerektir:

"Ve ölüm, mermerden tanrıçaları ve
tunçtan kahramanları
Bu yabanıl toprakta karıştırdı."

Onun için herhangi bir ülkede demokrasiyi i.ö. 5. yüzyıldan başlatmanın hiçbir antik değeri yoktur. Ama Platon ve Shakespeare iyi ki aristokrat kişilermiş, yoksa o dehalarıyla bile bize hiç ulaşamazlardı.

Bu bakımdan koca Tevfik Fikret sis şiirini yazarken, Abdülhamidi yerine uygun bulmak oldukça antik bir düşünce sayılmalıdır. Çünkü tanzimatcı aydın kafanın düzeni bunu gerektirir.

Yenibütüncü genç ozanlarımızın bildirgelerinde belirttikleri üzere, insansal özün ereği olarak Hamlet'in yaratılması konusu ise bana doğayı biraz çokca zorlamak gibi geliyor. Biz olmak ya da olmamak gibi çekişli bir ikilem içinde değiliz ki. Kişi ve işçi sınıfı olarak varlığımız kesin bir gerçektir.

Şimdi yine başa geliyor, ben de bütün ozanlarımızın antik dizeler üretmelerini diliyorum.■

Socialism: Theory and Practice dergisinin Kasım ve Aralık 1987 tarihli sayılarında SBKP Merkez Komitesi eski üyelerinden Boris Ponomaryov'un kapitalizmin genel bunalımını ele alan bir yazısı iki bölüm halinde yayınlandı. Birinci bölümü arkadaşımız Nur Ulaş'ın çevirisiyle sunuyoruz;

KAPİTALİZMİN GENEL BUNALIMI-I

Boris PONOMARYOV

Sosyalizmin genç, ileriye bakan dünyasının karşısında kapitalizmin sömürücü dünyası var; hala güçlü ve tehlikeli, ama doruk nokta-sını geride bırakmış durumda. Kapitalizmin ge-nel bunalımı derinleşiyor.

'SBKP Programı'dan

Günümüzde, kapitalizmin genel bunalımının temeli nereye dayanmaktadır? Bu bunalımın görüntüleri, belirli özellikleri ve kapitalist ülkelerdeki çalışan insanlar ve dünyanın genel durumu için, sosyal yansımaları nelerdir?

GENEL ÇERÇEVE

Kapitalizmin genel bunalımına, Birinci Dünya Savaşı ve Rusya'daki Sosyalist Ekim Devriminin zaferi yol açmıştır. Gittikçe artan boyutlara ulaşan ve günümüz kapitalist toplumlarını tüm boyutlarıyla saran bu bunalımı kaçınılmaz bir şekilde, şiddetlenmekte ve kötüleşmektedir. Dünya sosyalist sisteminin artan baskısı, emperyalizmin sömürge sisteminin çıkmazı, pek çok bağımsız devletin varlığı, bağlantısızlar hareketinin kurulması ve gelişmesi, kapitalizmin genel bunalımının altında yatan temel faktörlerdir.

Genellikle, bunalımın analizinde, başvurulan yol, sorunun ekonomik yönüne, tüm ekonomiye bakmak olmuştur. Bunun kadar önemli olan diğer bir konu da, sorunu daha kapsamlı kavramlarla incelemektir. Yani, sadece ekonomik temelde değil, üstyapıda, günümüz kapitalist toplumunun bütün alanlarında gerçekleşen süreçleri, kendi bütünlüğü içerisinde dikkate almak gerekmektedir.

27. Parti Kongresinde, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (SBKP) Politik Raporu, kapitalizmin genel bunalımının etraflı bir değerlendirmesini yapmaktadır: "... Bilimsel ve teknolojik devrimin etkisi altında ve dayanağı karşısında, üretici güçlerle özel mülkiyet sahipliği arasında dev boyutlara ulaşan çelişki, hala şiddetini korumaktadır. İşsizlik ve bütün sosyal sorunlar büyümeye devam etmektedir. Bütün alanlara yayılan militarizm, ekonomiyi canlandırmada en etkili araç olarak kullanılmaktadır. Politik kurumların, bütün manevi değerlerin bunalımı gittikçe artmaktadır. Karşı hareket, bütün alanlarda -iç ve dış politika, ekonomi ve kültür ve insan dehasının başarılarının kullanılması- şiddetli baskı getirmektedir. Tutuculuğun geleneksel şekilleri, otoriter eğilimlere olanak sağlamaktadır."

ULUSLARARASI SAHNEDE

Kapitalizmin bunalımı, uluslararası alanda, savaşlar, askeri çelişkiler ve bazı devletlerde askeri çatışmalar yaratmaktadır.

Emperyalizm, iki tane dünya savaşının doğmasına yol açtı. Aslında bundan da fazlasını yaptı. 1945'de Alman nazizmi ve Japon militarizmi karşısında kazanılan zaferden sonra, insanlar ferahlayıp iç çektiklerinde ve savaşsız bir dünya yaratma ola-

sılığı ortaya çıktığında, çok sayıda savaş birbirinin ardısıra patlak vermeye başladı: Vietnam ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ne karşı Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) savaşı, Dominik Cumhuriyeti ve Granada'ya silahlı müdahale, 1961-63 de Küba'ya silahlı müdahale, Libya, Nikaragua ve Angola'da ilan edilmemiş savaşlar ve daha bir çoğu. Savaş sonrası dönemde, emperyalizmin tertiplediği, 81 savaş ve 74 askeri çatışma yaşanmıştır. Bunların bedeli 10 milyon insanın hayatıdır.

Bölgesel askeri düşmanlıkların önemli bir bölümü, dünyanın temel stratejik bölgelerinde gerçekleşmektedir. Hemen hemen her yerde baş kışkırtıcı, dünya gericiliğin bekçisi olan ABD'dir. Bölgesel çelişkiler kuşağı, ABD emperyalizmin saldırgan güçleri için savaş alanı görevini üstlenmiştir. Bu güçler, ABD diktasına boyun eğmeyen ve istedikleri şekilde kendi toplumlarını ve hayatlarını kurmak isteyen insanlarla savaşmaktadır.

ABD, dünyanın değişik bölgelerinde tahakkümünü kurabilmek için açıkca bölgesel çatışmaları kullanmaktadır. Bu amaçlara hizmet eden yeni-globalizm doktrininine sığınarak, hiç kimse tehdit etmediği halde, Washington "ABD'nin hayati çıkarlarını korumak" adına etkin operasyonlara girişmiştir. Dünya kamuoyu, ABD emperyalizminin Libya'ya hücumu ve Nikaragua Demokratik Cumhuriyetine karşı durmadan süren saldırısından oldukça etkilenmiştir.

Ne var ki, "yeni-globalizm" politikası şu anda bir ya da birkaç bölgede ciddi gerilemeler yaşamaktadır. Birkaç küçük savaş gemisi, bütün devletlerin itaatini sağladığında, aslında kaybedilen sadece zaman olacaktır. Bugün emperyalizm ne zaman sağlam bir karşı çıkışla karşılaşsa, geri çekilmek zorundadır.

MİLİTARİZM VE SİLAHLANMA YARIŞI

Yükselen militarizm, kapitalizmin genel bunalımının ayırt edici özelliğidir.

Lenin, modern militarizmin kapitalizmin bir ürünü olduğunu yazmıştı. Militarizm, kapitalizm tarafından dış saldırgan güç olarak ve proletaryanın ekonomik ve politik hareketlerini bastırmak üzere bir silah olarak kullanılmaktadır. Militarizmin şiddetlenmesini, dev askeri techizat donanımı, benzersiz silahlanma yarışı, askeri bütçelerin büyük oranda artması, askeri amaçlar için ülkelerin ekonomik potansiyelinin önemli bir bölümünün kullanımı yeterince yansıtmaktadır. Militarizme has bir özellik de, bütün uluslararası sorunların çözümünde ve ayrıca savaş ve şiddetin propagandası için, silahlı güçlerin kullanımıdır.

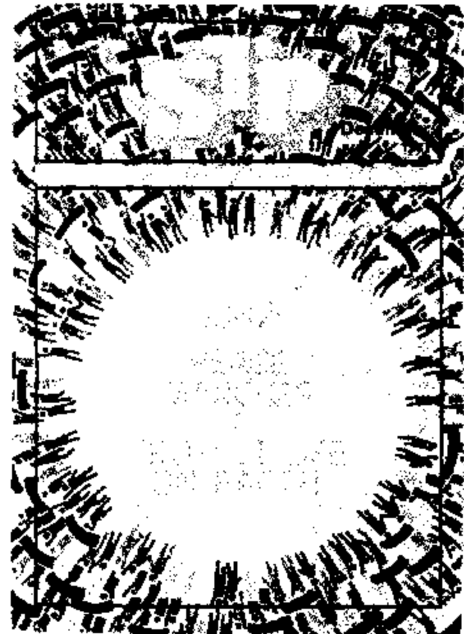
Özetle söylemek gerekirse, emperyalizmin uğursuz sürgünü olan militarizm, kapitalizmin genel bunalım koşullarında, ulusal bağımsızlığını kazanan bütün ülkeler ve yeni, özgür demokratik toplumlar kuran, barışsever uluslar için tehdit edici unsurdur.

II. Dünya Savaşından sonra, askeri-endüstri kompleksleri, militarizmin yeni görüntüsü haline geldiler. Bu kompleksler ABD'de önemli ölçüde güç ve faaliyet alanı kazandılar.

Bir askeri-endüstri kompleksi, askeri imalat tekellerinin, yüksek rütbeli subaylar, hükümet liderleri ve yasama organlarıyla içiçe girmiş şeklidir. Daha da önemlisi, 1961'de ABD eski Başkanı Eisenhower, askeri-endüstri komplekslerinin gayrımeşru gücünün artmasına karşı uyarıda bulunmuştu.

Eisenhower haklıydı. ABD Başkanı, militarizmin tekellerle içiçe girmesindeki özü ve gizli gerekçeyi sezmişti. Askeri-endüstri kompleksi, silahlanma yarışının ana mekanizması durumundadır ve büyük ölçüde hükümet politikalarını belirler. Kuşkusuz, büyük paralar tekelcilerin ceplerine dolmaktadır ve yüksek rütbeli subaylar bu mekanizmada önemli rol oynamaktadır.

Genel bunalımın esas bölümünü, nükleer silahları da kapsayan silahlanma yarışı ve büyük boyutlara ulaşan askeri harcamalar oluşturmaktadır. Böylelikle, ABD askeri harcamaları, 1982'de 193 milyar dolardan 1987'de 294 milyar dolara yükselmiştir. NATO'ya üye ülkeler silah ve teçhizat için 9 trilyon dolarlık, hayret verici miktarda harcama yapmışlardır. Söz konusu paralarla imal edilen silahlar, her yıl, gittikçe artan oranda etkili olmaktadır.

1945'den itibaren, ABD askeri güçleri, kendi ülkelerinden uzakta pek çok sayıda askeri üs oluşturdular. Temel olarak, bu gelişme, kapitalizmin genel bunalımına has bir nitelik taşır. Ayrıca ABD 32 ülkenin sınırları içerisinde, 1500 askeri üsse ve donanıma sahiptir. Bunlardan 360 tanesi, yarım milyondan fazla Amerikalı askerin bulunduğu büyük birimlerdir.

Dahası, ABD, İngiltere, Federal Almanya Cumhuriyeti, Fransa ve Japonya'da yaşayan hiç kimse, çılgın orduların hareket ettiğinde ne zaman duracaklarını söyleyemez. Bu aynı zamanda, bütün insanlığı tehlikeye atmak demektir.

BUNALIMLARIN ÇIKMAZI

Ekonomik bunalımlar, kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçasıdır. Emperyalizm çağında, bunalımlar özellikle şiddetlenmiştir. Bu anlamda 1929-33 bunalımı, burjuva toplumuna, mali ve sosyo-politik alanlarda görülmedik biçimde altüst oluşu yaşatmıştır.

Bunun sonucunda, kapitalizmin "bunalımlar hastalığını" tedavi etmek için düzinelerce reçete ortaya çıktı. Ancak bu reçetelerin hiç bir faydası olmadığı defalarca ispatlandı. Bunalımın esas nedeni olarak, üretimin sosyal niteliği ile, onun ürünlerine sahip olmanın özel kapitalist şekli arasındaki çelişki hala mevcuttur. Kapitalist ekonomi, her zaman piyasa anarşisine dayanmıştır. Kapitalist üretim tarzının en önemli dayanağı, en yüksek karı elde etme dürtüsü, belirli bir dönemde pazarlanamayan mallar yığınının varlığına ve bunalımına yol açar.

Zamanla, 20. yüzyılda, üretim olanakları ile yığınların sınırlı satın alma güçleri arasındaki açık büyümektedir. Üretim anarşisi, piyasa durgunluğu kapitalist ekonomide, hala hüküm sürmektedir. Kapitalist tekellerin patronları, onların üst yönetim kademelerindeki temsilcileri ve burjuva bilim adamları ise inatla sosyalist planlamaya karşı çıkmaktadırlar.

II. Dünya Savaşından sonraki yıllarda, ekonomik, parasal-mali çalkantılar ve uluslararası tekellerin rekabeti gittikçe arttığından tekelci devlet kapitalizminin işadamları ve ideologları, mümkün olan her şekliyle, bu gelişmeyi yumuşatmaya çalıştılar. Böylece, "Reagan ekonomisi", "Thacherizm" ve diğer reçeteler, ekonomideki tekelci özel sektörlere devlet yardımı esasına dayandırıldı. Ancak, bu tür manevralar beklenen sonuçları vermedi. Ekonomik bunalım halen sürmektedir.

1970-71, 1974-75 ve 1980-82'de olmak üzere, bir tek asırda üç ekonomik bunalım dönemi yaşandı. Her biri, bütün büyük kapitalist ülkeleri etkisi altına aldı. Söz konusu devresel bunalımlar, kapitalist ekonominin daha büyük oranda parçalanmasına yol açan yapısal bunalımlarla içiçe girdi.

1980'lerin ortasında, dünya kapitalist ekonomisinin özelliğini, istikrarsızlık ve sürekli üretim düşüşleri oluşturmaktadır. Ekonomi uzmanları, 1987-88'de daha ciddi bir bunalım beklentisi içindeler.

Bütün bunalımlar, kaçınılmaz bir şekilde, daha büyük oranda işsizlikle sonuçlanmıştır ve bu eğilim sürmektedir. Geçen yüzyılda, işsizlik oranı emsalsiz bir şekilde yüksek bir düzeye erişmiş, sürekli ve geniş yığınları kapsayıcı nitelik kazanmıştır.

Üst yönetici tabaka, üretim düşüşleri ve kendine has çalkantılarıyla birlikte, ekonomiyi bunalımdan kurtarabilmek için, kontrol altında tuttuğu devletin ve aygıtlarının işlevini artırmaya çalış-maktadır. Kapitalizm, tekelci devlet kapitalizmine dönüşmüştür. Tekelci devlet kapitalizminin resmi işlevi, sosyal yeniden üretimi düzenlemektir. Aslında, kendisi tekelleri zenginleştirmek için çalışan bir mekanizmaya dönüşmektedir. Pek çok şeyle birlikte, bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi bu amaçla ve çalışan sınıfların hareketini bastırmak için kullanmaktadır.

Tekelci sermayenin çıkarları doğrultusunda, devlet, tekellere yardım etmek üzere değişik yollar denemektedir. Sık sık, bazı sektörleri özel sektöre devretmektedir. Geçmiş yıllarda millileştirilen girişimlerin ve organizasyonların (örneğin, bir Fransa televizyon şirketi) tümü özel sektöre verilmiştir.

Ancak, tekelci devlet kapitalizmi, ekonomiyi istikrara kavuşturma ve bunalımları önlemede başarılı olamadı. Kapitalist sistemin doğasını farkedilir ölçüde değiştiremedi. Önceden olduğu gibi üretim araçlarının tekelci mülkiyeti, ücretli emeğin sömürüsü ve en yüksek kar dürtüsü, sistemin temel unsurlarıdır. İşgücü ile sermaye, yani nüfusun çoğunluğu ile tekeller arasındaki ayrılık artmaya devam etmektedir. Burjuva toplumuna has bütün çelişkiler, ortadan kalkmanın aksine, şiddetlenmiştir.

Kapitalizmin genel bunalımının şid-detlenmesi, kapitalist toplumun diğer sosyo-ekonomik alanlarındaki bunalım süreçlerine bakılarak da ayırt edilebilir. Çevre sorunları, hammadde darlığı, parasal bunalımlar ve enerji bunalımı, fazlasıyla ipuçları vermektedir. Bu sorunlar üzerinde özel olarak tartışmaya değer sorunlardır. Ancak, kısaca şöyle söylenebilir: Endüstrilerin gelişimi, şehirlerin büyümesi ve diğer etmenler iç atmosferi, bütün çevreyi gittikçe daha çok kirletmektedir. ■

12 EYLÜL YAZICILARI ve SERVER TANİLLİ

İlhan AKALIN

12 Eylül'le birlikte, 12 Eylül yazıcıları piyasayı doldurdular. Geriye doğru bakıldığında, bilimden sanata, politik araştırmadan günlük politikaya kadar pek çok yazın ve yazıcı görebiliyoruz. İsim belirtmeye gerek duymuyorum. Bunların büyük bölümünün gazeteci ve gazete köşe yazarı olduğunu belirtmem gerekiyor. Büyük bölümünün dışındakiler birkaç roman-öykü yazarı ile çevirilerden oluşuyor. Büyük bölümün dışında kalanlar için kapsamlı yazılar yayınlandı. Önemli iki araştırma Yalçın Küçük imzasını taşıyor. Birincisi Küfür Romanları, diğeri Estetik Hesaplaşma.

Birinci bölümü oluşturan çoğunluğun çoğunluğu da Cumhuriyet gazetesi muhabir ve köşe yazarlarına ait. Çoğunluğun çoğunluğu geçmiş yazıların derlenmesi türünden. Cumhuriyet gazetesi toplumumuza bir de kültür kazandırdı. Ben bu kültüre kısaca Cumhuriyet Kültürü diyorum. Ve devam ediyorum: Cumhuriyet gazetesi, imaj olarak ilericiliği temsil ediyor. Cumhuriyet okuyucularına da ilerici olarak bakılıyor. Bu gazetede yayımlanan haberlerle köşe yazarlarını okuyor iseniz, bunların çizdiği çerçevedeki ilerici olacaksınız. Tartışırken bu gazetede yazılan makalelerden söz edeceksiniz, örnekleri bu yazardan vereceksiniz. Burada bir nokta daha var. Ben, Cumhuriyet'i günlük gazete olarak görmüyorum, günlük Dergi olarak niteliyorum. Bu görüşümü ilettiğim bir kaç Cumhuriyet çalışanı da benimsediler.

Yukarıda yazdıklarımın devamı şöyle: Bayatlamış haberlere ya da günlük haber niteliğinde olmayan bilgilere dayalı günlük derginin köşe yazarlarını aynı kefeye koymak doğru olmayabilir. Ama hepsinin ortak özelliğinden söz etmek gerekirse "kemalist" oldukları söylenebilir. Bütün ilericilikleri buradan kaynaklanmaktadır. Lokantada menü sıralamasında "menemen" görünce gözleri dolanlarla, Türk Dil ve Tarih Kurumları'nın tasfiyesinden gözleri dolanlar aynı çatı altınta toplanmışlardır. Atatürk'ün kurduğu CHP'nin kapatılışını "kemalizm"e ihanet olarak değerlendirmektedirler.

Server Tanilli'ye geçiyorum. Tanilli'nin Nasıl Bir Demokrasi İstiyoruz kitabına geçiyorum. Ve bu kitabın Cumhuriyet gazetesi kültürü ile yazıldığını söylüyorum. Kanıt olarak, kitabın dipnotlarının onlarcasının bu gazetede yazılanlara dayandırılmasını göstermiyorum. Daha ciddi kanıtların kitabın hemen her sayfasında olduğunu söylüyor ve göstermeye başlıyorum.

KİTABIN BİRİNCİ BÖLÜMÜ

Kitabın birinci bölüm başlığı Demokrasinin Anlamı. Devamında batı demokrasisinin, marksizme göre demokrasinin ve faşizmin tanımları var. Tanımlardan sonra gelinmek istenilen yer kitabın 15inci sayfasında kayıtlı. Aktarıyorum: Komünist Parti, demokrasinin 'onsuz olmaz koşuludur.'

Bu sözlerden sonra isterseniz kitabı okumayabilirsiniz. Bana göre bu kitap bir tek amaca yönelik yazılmıştır: TBKP'nin yasallaşması. Bu amaca bir itirazım olamaz. Ancak temellerinin 'kemalizm'e oturduğunun kanıtlanması açısından okunmaya devam edilmesi görüşündeyim. Arka arkaya iki alıntı yapacağım.

"Demokrasi, geri kalmış ülkelerde, halkların gerçek çıkarlarının bilincine varmalarını sağlayan en güvenli yoldur. İktisadi bağımsızlığı elde etmede, giderek sanayileşmede bu bilinç şarttır. Böylece demokrasi, geri kalmış ülkelerin, iktisadi bağımsızlığı elde etmelerinin, giderek gerçekten sanayileşmelerinin zorunlu bir güvencesi oluyor!" (sayfa 25)

Şunları öğreniyoruz: Geri kalmış ülkelerde demokrasi mücadelesi şarttır. Halklar gerçek çıkarlarını bu yolla öğrenirler. İktisadi bağımsızlığı elde ederler. Giderek sanayileşirler. İkinci alıntı ile öğrendiklerimizi zenginleştirmemiz mümkün olacak.

"Emperyalizm ise, çıkarlarını tehlikede gördüğü her an, demokrasiyi ayaklar altına almaktan çekinmiyor. Geri kalmış ülkelerin iktisadi bağımsızlıklarını elde etmelerini önlemek, onları sürgit kendi çıkarlarının yörüngesinde tutmak için çoğu askeri

cuntalar yoluyla faşizm ihraç ediliyor, bu ülkelere."

Bu alıntı ile öğrendiklerimize şunları ekliyoruz: Emperyalizm çıkarlarının tehlikede görmezse, demokrasimiz işleyecek. Tehlikede görürse demokrasimiz ayaklar altına alınacak.

"Ne efsunkâr imişsin ah didar-ı hürriyet
Esir-i aşkın olduk, gerçi kurtulduk
esaretten."

Kitabı okumaya devam etmek gerekiyor. İkinci bölümün başlığı Çağdaş Tarihimizin Mirası. Bu mirasta 'kemalizm' var. Sonra 'kemalizm'den sapmalar var. Daha sonra 'kemalizm'in kurduklarının yıkılmasından dolayı gözyaşları var.

Tarihin kaydettiği ilk ulusal bağımsızlık savaşı'ndan sonraki uygulamalar için yapılan tesbiti aktarıyorum: "Daha doğrusu o günkü koşullarda, kapitalizmden başka bir sistemin uygulanmasına olanak olmadığına göre, şöyle ortaya konulabilirdi sorun: Nasıl bir kapitalizm uygulanacaktı? 'Liberal'mi, yoksa 'devlet müdahaleciliğine açık' bir kapitalizm mi?"

"Tarihin kaydettiği ilk ulusal bağımsızlık savaşını anti-emperyalist olarak niteledikten sonra "kapitalizmden başka bir sistemin uygulanmasına olanak olmadığını" ekleyebilmek büyük çelişkidir. Bu çelişkiye düştükten sonra yanlış yapmamamız mümkün değildir. Yanlış yapmaya devam etmek zorundasınız. Server Tanilli de yanlışlarına devam ediyor. Ben de alıntıyla devam ediyorum: "Ne var ki, devletçilik politikası, bütün yanlış tutumlarına karşın dış yardım ve borçlanma olmaksızın, bir ülkenin kendi kaynaklarıyla kalkınabileceğini tanıtlamıştır." (sayfa 40)

Servet Tanilli, "kemalizm"i yepyeni bir sistem olarak gördüğü ve inandığı için tastamam uygulanmadığından başarıya ulaşmadığını düşündüğü için hayıflanıyor.

Tanıtlanan nedir? Kalkınmanın boyutu nedir? Var olan kalkınma ne pahasınadır? Dış yardım ve borçlanma olmamıştır: Doğru. Kalkınma denilen ise olsa olsa Sovyetler Birliği'nden devletten-devlete ilkesiyle gerçekleştirilen yardımlarla yapılan demir-çelik ünitesi, bir-iki şeker ve çimento fabrikası, merinos dokuma tesisleri ve "demirağlarla ördük anayurdu dört baştan" sloganı ile belirtilen demiryollarıdır. Eğer kalkınmaysa, "tanıtlanan" bu kadardır. Bu kadarcık kalkınmanın pahası nedir? Tüm emekçilerin ezilmesi değil midir? 1924'de çıkarılan Takrir-i Sükun, işçilerin ekonomik ve politik örgütlenmelerini engellemek için çıkarılmamış mıydı? Daha doğrusu sınıf mücadelesini engellemeye, hatta yoketmeye yönelik değilmiydi? Bu yazdıklarım doğru ise, kapitalizmin uygulamasından başka bir şey olmayan "devletçiliği" göklere çıkarmak nasıl nitelenebilir? Bir başka kaynaktan aktarma yapıyorum: "1932-1939 döneminde uygulanan politikayı diğer unsurlarıyla birlikte milli bir sanayileşme çabası olarak yorumlamak, fakat, 1920 lerde benimsenmiş olan kapitalist gelişme stratejisinin alternatifi olarak düşünmemek gerekiyor. Özel şartların zorladığı devletçilik, aslında kapitalist gelişme stratejisinin içinden türetilmiş bir politikadır." (Yön Hareketi, Hikmet Özdemir, Bilgi Yayınları, 1986) İlericilik adına, sosyalizm adına kapitalist uygulamaları övmeyi anlamanın mümkün olamayacağını düşünüyorum. Server Tanilli de bu düşünceme katılıyor, aktarıyorum: "Böylece, 1931-1945 yılları arasında uygulanan devletçilik politikası, Türkiye'nin son 150 yıllık yarısömürgeleşme tarihinde, emperyalizme karşı yürüttüğü en ciddi ve tutarlı başkaldırı olmuştur." Server Tanilli, bu alıntısında bana katılmıyor. Tamamen tersi. Benim bu görüşlere katılmam mümkün değil. Bu alıntıyı, şimdi yapacağım alıntı ile ilişkisinden dolayı almak zorunda kaldım. Bu yanlışlıktan sonra beni doğrulaması çok ilginç. Alıntının devamı şöyle: "Ancak, öyle de olsa, Türkiye'de emperyalizme yarayış ortam kökünden sökülüp atılamamış, emperyalizmin yerli ortakları ortadan kaldırılamamış, ulusal ve bağımsız bir ekonomi tastamam gerçekleştirilememiştir." (Sayfa 40) Aynı noktaya geliyoruz. Servet Tanilli hayıflanıyor, ben hayret etmiyorum. Servet Tanilli, "kemalizm"i yepyeni bir sistem olarak gördüğü ve inandığı için tastamam uygulanmadığından başarıya ulaşmadığını düşündüğü için hayıflanıyor. Ben, uygulanan kapitalizmden başka bir şey olmadığı, kapitalizmin emperyalist aşamaya ulaştığı bir dönemde, sıfatı ne olursa olsun, sosyalizm dışında bir sistemle gelişmenin ve sanayileşmenin mümkün olmayacağına inandığım için hayret etmiyorum. İnancımın ise bilimden kaynaklandığını biliyorum.

Konuyu bugüne bağlamak istiyorum. Alıntı yapmak zorunluluğu var: "Türkiye'de ticaret ve maliye burjuvazisinin sözcüsü olarak ortaya çıkan, toplumun en geri ve kapitalizm öncesi kesimleri, yani tefeci, ağa şeyh ve dinci ideolojiyle bağlaşıklar kurarak onların sömürü ağı içindeki geniş halk yığınlarını arkasından sürükleyip iktidara gelen Demokrat Parti, 10 yıllık iktidar döneminde, Türkiye'nin yeniden emperyalizme bağımlı bir ülke haline gelmesine yol açtı." (sayfa 40)

Görüşlerimi belirtmem gerekiyor:

-Kemalizm'in gerçekleştirdiği pek çok 'devrim'in gücü, kapitalizm öncesi gerici kesimleri ortadan kaldırmaya yetmemiştir.

-Demokrat Parti'yi iktidara getiren güç, "onların sömürü ağı içindeki geniş halk yığınları" değil, kemalist devrimlerin bir arpa boyu ilerleme pahasına sırtında boza pişirdiği emekçi yığınların bilinçsiz tepkileridir. Bilinçsizlik, olumsuz anlamda anlaşılmamalıdır. Belirtmek istediğim tepki, örgütsüz sınıf içgüdüsüdür.

DÜNÜ BUGÜNE BAĞLAMAK

Dünü bugüne bağlamak gerikiyor. Dün'e bakış, bugün'e bakışı belirtiyor. "Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak" için "kemalizm"i rehber seçmişseniz şunları söylemek zorundasınız: "Ancak, unutmamak gerekir ki, çağımızda, bir ülkeyi kalkındırmak, giderek kurtarmak için, Batı sermaye çevrelerinin zorladığı modelden başka modeller de var. Hele ekonomiyi düze çıkarmanın bedeli, mutlaka demokrasiden ve özgürlükten vazgeçmek olamaz. Ama bunu tanıtlayacak olanlar da Türkiye'de bugünkü modelin uygulayıcıları değildir. Tanıtlama külfeti, hem emeğin hakkına, hem de özgürlüğe ve demokrasiye sahip çıkmayı becerecek olanlardır. İlerici, demokrat ve devrimci güçler kısacası."

Server Tanilli, batı demokrasisi özlemini bir kez daha sergiliyor.

"Batı sermaye çevrelerinin zorladığı modelden başka modeller de var" derken de istediği, "batı demokrasisi" yönteminde "kemalist" devrimlerinin uygulanmasından başka bir şey değildir.

Yanlışlıkta durmak mümkün değil. "Emperyalizme karşı" verilen kurtuluş savaşından sonra "kapitalizmden başka" kalkınma sistemi göremezseniz ve ideolojisine inanırsanız, "demokratik" toplum özleminin gerçekleşmesi için, öznel niyetlere tapınmanız gerekir. Yetmez, "laik"liği göklere çıkarmamız gerekir. Bu ve bunun gibi "devrim" lerin ancak ve ancak "tek parti" yönetimi ile gerçekleştirilebileceğine inanmanız gerekir. Gerekliliği ise savunmak zorunluluğu ortaya çıkar ve dersiniz ki: "Kemalizm, aslında çok partili demokrasiye inanıyordu." (Sayfa 43) Asıl zorunluluk nihai hedefinizle ilgili. Yani Batı demokrasisi ile. Batı demokrasisinde çok partililik var. Pekiştirmek için devam edeceksiniz: "Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak bir "tek parti" yönetimine gidilmişse, büyük reformlar için gerekli görülmüştür de ondan." (Sayfa 43) Bir pekiştirme daha gerekecek ve diyeceksiniz ki: "yoksa asıl amaç, 'çağdaş uygarlık' düzeyine varmak, Batı'ya karşın Batılı olmak ve Batı'nın en büyük özelliği olan 'çok partili demokrasi'ye geçmek." (Sayfa 43)

"Kemalizm", çok partili demokrasiye geçmeyi amaçlıyordu. Server Tanilli de 1988'de çok partili demokrasiye geçmeyi amaçlıyor.

"Kemalizm" devrimleriyle çağdaş uygarlığa ulaşamadı. Server Tanilli, çok partili demokrasi ve "kemalizm" le yeniden denemek istiyor.

Özal ne yapıyor?

Özal, "Batıya karşın Batılı olma"nın mümkün olmadığını biliyor. Kapitalist kuralların uygulanmadığını iddia ettiği yılları, kaybedilmiş zaman olarak görüyor ve süratle sisteminin gereklerini uygulamaya koyuyor. Ben Özal'ın "çağ atlama" nitelemesini böyle algılıyorum. Oyun, kurallarına uygun oynanırsa başarıya ulaşılabilir. Özal, oyununu, oyunun kurallarına göre uyguluyor. Eğer batı demokrasi ise, bunun için Server Tanilli'nin öğütlediği savaşıma gerek yok. Çünkü, oyunun belirli bir aşamasında batı demokrasisi de var. Zamanı geldiğinde uygulanacaktır.

Demokrat Parti'yi iktidara getiren güç, "onların sömürü ağı içindeki geniş halk yığınları" değil, kemalist devrimlerin bir arpa boyu ilerleme pahasına sırtında boza pişirdiği emekçi yığınların bilinçsiz tepkileridir. Bilinçsizlik, olumsuz anlamda anlaşılmamalıdır. Belirtmek istediğim tepki, örgütsüz sınıf içgüdüsüdür.

Özal'ın oyununda, daha geniş anlamda kapitalizm oyununda yeri olmayan sosyalizmdir. Biz, bugünden yarına sosyalizmi hedefliyor ve bu hedef için mücadele etmek istiyoruz. Sosyalizmi kurmak ve o düzende yaşamak için.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMDEN ONUNCU BÖLÜME

On bölümden oluşan 219 sayfalık "Nasıl bir demokrasi istiyoruz" kitabında değinilmeyen konu bırakılmamış. Bu yoğunluk "Cumhuriyet Kültürü" ile anlatılınca ortaya çıkanlar şaşırtıcı oluyor. Bu bilgi ile 27 Mayıs'ı 12 Eylül'e bağlayabilir; 1960'lı yılları burjuvazinin sanayie yönelmesi ve 1961 anayasasının getirdiği demokratik ortama indirgeyebilir; 1970'li yılları ise "cephe hükümetleri"ne gelişte CHP-MSP ortaklığının bozuluşuna yükleyebilirsiniz. Bu bağlantılardan sonra 12 Eylül'e gelişin son tablosunu çizmek kolaylaşır. Şunları yazarsınız: "Başta gelen iki sorun vardır ki, ivedi çözüm beklemektedir: İktisadi sorun ve terör sorunu." (Sayfa 69)

En sonunda dövünmeye başlarsınız: "Olan demokrasiye olmaktadır."

Biz Server Tanilli'yi bu yapıtı ile anmak istemiyoruz. Biz Server Tanilli'yi 1 Mayıs 1987'de İstanbul'da Emek sinemasında "Merhaba 1 Mayıs" şenliğinde kendi sesinden dinlediklerimizle anmak istiyoruz.■

ŞEYH SAİT AYAKLANMASI "DİNSEL İRTİCA" MI?

Behram ARDA

Toplumsal Kurtuluş dergisinin Eylül 1987 tarihli sayısında, Rasih Nuri İleri'nin "Demokrasi Softalığına Hayır, Sınıf Savaşımı Aracı Olarak Demokrasi" başlıklı bir yazısı yayınlandı. Hiç kuşkusuz R.N. İleri'nin yazısında her Kürt ve Türk sosyalistinin, devrimcisinin hemfikir olduğu kimi görüşler vardır, ama bunların yanında yazıda, bilimsel sosyalist tutumla bağdaşmayan görüş ve suçlamalar da mevcuttur. Bunlardan birisi de Şeyh Sait Ayaklanması'na ilişkindir.

Onyıllardır hemen hemen tüm Türk sosyalist ve devrimcilerinin de savundukları, R.N. İleri'nin de sözü edilen yazısında savunduğu temel bir yanılgıya, yani 1925 Şeyh Sait Ayaklanması'nın "dinsel irtica" olarak değerlendirilmesi yanılgısına ilişkin tarihsel bazı gerçekleri belli yönleriyle de olsa gözler önüne sermeyi bir görev saymaktayım.

TÜRK SOLUNUN TARİHSEL BİR YANILGISI

R.N. İleri, yazısında Türk Ceza Kanunu'nun 163. maddesinin kaldırılması istemlerine karşı çıkarken, "dinsel irtica"nın dünden bugüne oluşturduğu tehditleri sıralıyor ve M. Kemal'ın söylevinden aktardığı bir alıntıyla kendi görüşlerini doğrulamaya çalışıyor. R.N. İleri, devamla şunları söylüyor:

"İstiklal savaşımızdaki Konya isyanı, Şeyh Sait, Nakşibendi ayaklanmasından tutun da 18-26 Aralık 1978 Maraş katliamına kadar Cumhuriyetimiz, hep bu tehdit ("dinsel irtica" tehdidi -BA) altında kaldı. Konumuz din özgürlüğü konusu değildir. Sünni Müslümanlar için Türkiye'de din özgürlüğü her zaman olmuştur. Sorun bir uygarlık sorunudur, bir şeriat devleti kurma gayretkeşliği sorunudur, yani Devletimize, Cumhuriyetimize karşı yapılan ciddi bir girişim sorunudur." (1)

Genel olarak tüm devrimciler, dinsel gerici tehditlere karşı çıkmak durumundadırlar. Ne zaman ki, sosyalizm ve devrimcilik adına esasında dinsel gerici olmayan hareketler de "dinsel irtica" kapsamına alınırsa o zaman olaylara devrimci bakış yöntemi gündeme gelir ve değerlendirmeler farklılaşır. İşte R.N. İleri'nin Şeyh Sait Ayaklanmasına ilişkin değerlendirmesi bu ikinci kategoriye yani dinsel gerici olmayan bir hareketi "dinsel irtica" kapsamına alma kategorisine giriyor.

Gerçi R.N. İleri yeni bir şey söylemiyor. O, bununla Türk sosyalist ve devrimcilerinin öteden beri savunageldikleri tarihsel bir yanılgıyı sadece tekrarlamış oluyor. Bilindiği gibi o ünlü "Takrir-i Sükun Kanunu"nun kabul edilmesinden bir gün sonra, yani 5 Mart 1925'te Orak-Çekiç gazetesinde yayımlanan "İngilizlerin Oynattığı İrtica Kuklası" başlıklı bir başyazıyla Türk komünistleri Kemalist yönetimin yanında yer aldılar. Kemalistlerle aynı dili kullandılar. Birkaç gün geçmeden yönetimin kendilerine ve burjuva muhalefete yönelmesinden de komünistler ders çıkarmadı. Yanlışlarını 3. Enternasyonale de taşıdılar ve ayaklanmaya ilişkin olarak yanlış kararların çıkmasına önayak oldular. Bu yanılgı diğer Kürt isyan ve direnişlerinde de sürdü ve ne yazık ki günümüze kadar da ağırlıklı bir biçimde sürüyor.

Sosyalist ve devrimci bilim adamı ve araştırmacılar açısından da durum içaçıcı değil. Türk yönetiminin "dinsel gerici" suçlaması, ancak mahkeme kürsülerine kadar sürerken devrimci parti ve örgütler, bilim adamı ve araştırmacılar iddialarını hala sürdürüyorlar. Mete Tunçay ve Yalçın Küçük araştırmalarında (2) bazı perspektifler sundular, ama onlar da yanılgının bir yönünü savundular. Her iki araştırmacı da ayaklanmanın emperyalizmin kışkırtması olmadığı konusunda ciddi veriler sundular. Ne var ki hareketin "gerici" olduğunu vurgulamayı ihmal etmediler. Oya Baydar 1982 yılında yurtdışında yeniden yayımladığı "Türkiye İşçi Sınıfı Tarihi -I-" adlı eserinde hala o 1925'ten kalma kof suçlamaları savunuyor. Son zamanlarda bazı sol çevrelerde Şeyh Sait Ayaklanmasının "ulusal bir hareket" olduğu yolunda bir görüş oluşuyor, ama bunlar hala

yanlışları savunanlar yanında küçük bir azınlıktırlar.

Tabii ki, bu türden tarihsel yanılgılar tıpkı R.N. İleri'nin de yaptığı gibi "sınıfsal bakış açısı"yla savunuluyor. R.N. İleri, Şeyh Sait hareketini, gerici faşist odakların ve arkalarındaki karanlık güçlerin tezgahladıkları 1978 Maraş katliamıyla aynı kefeye koyarken bu değerlendirmesinde de kullandığı "ölçeğinin" ne olduğunu da hemen belirtiyor: "Sosyalist devrimciler için ise tek bir ölçek vardır: o da sınıf açısıdır. Her sorun ele alınırken bunlar soyut olarak değil bu açıdan ele alınmalıdır..." (3)

Ne yazık ki, her sosyalistin tartışmasız kabul ettiği bu "ölçek", her zaman doğru sonuçlara varmanın garantisi olmuyor. Bunu Türkiye koşullarında bir sosyalist için düşünecek olursak görülecektir ki, Asya, Afrika veya Latin Amerika'daki ezilen halkların sorunlarına ilişkin durumlarda "ölçek" bazen kimi eksikliklerine rağmen genelde doğru kullanılıyor; ama sıra Kürt sorununa gelince genellikle sınıf ölçeğinden sapmalar meydana geliyor, Kemalizm ve genel olarak sömürgeci burjuvazinin etkileri şu veya bu ölçülerde ölçeğe yansıyor. Kürt sorununda bazı eksikliklere rağmen temel yaklaşımda ölçeği doğru kullananların çok az olması da bu gerçeği gösteriyor. Öte yandan Kürt ulusal ayaklanmalarında sürekli bazı emperyalist güçlerin "parmaklarını arama" hastalığı da Türk solunun önemli bir kesiminde vardır.

AYAKLANMAYA NASIL GELİNDİ?

Şeyh Sait Ayaklanması'na yol açan nedenler, ulusal talep ve beklentilerin Kemalist yönetimce reddedilmesi, verilen sözlerin yerine getirilmemesi, Sevr Anlaşması ve Wilson prensipleri sonucu oluşan umutların boşa çıkması ve benzeri etkenlerde aranmalıdır.

Bilindiği üzere, M.Kemal Kürt aşiret reisleri ve aydınlarının desteğini kazanmak için değişik zamanlarda çeşitli vaatlerde bulundu. Kurtuluştan sonra Türkler gibi Kürtlerin de ulusal haklarına kavuşacağını söyledi. Özerklik vaadinde bulundu. O zamanki Osmanlı devlet sınırlarının Türk ve Kürtlerin topraklarından oluştuğunu kabul ediyordu. 20-22 Eylül 1919 tarihlerinde Amasya'da dönemin Bahriye Nazırı Salih Paşa ile "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Hey'et-i Temsiliyesi" üyelerinden M.Kemal, Rauf (Orbay) ve Bekir Sami arasında yapılan görüşmenin tutanağında şöyle deniyor: "Beyannamenin (Sivas Kongresi'nin sonuç bildirisi -BA) birinci maddesinde Devlet-i Osmaniyenin tasavvur ve kabul edilen hududu Türk ve Kürtlerin meskun olan araziyi ihtiva eylediği ve Kürtlerin Camia-i Osmaniyeden ayrılması imkansızlığı izah edildikten sonra bu hududun en asgari bir talep olmak üzere te'min-i istihsali lüzümu müştereken kabul edildi." (4)

1920'de Ankara'da oluşturulan ilk mecliste 72 Kürt milletvekili vardı. Erzurum milletvekili Hüseyin Avni'nin meclis toplantılarının birinde söylediği "Bu kürsüde konuşma hakkı iki millete aittir: Kürtlere ve Türklere" sözleri bütün meclis üyeleri tarafından desteklenmişti. (5) Yine Lozan Konferansı mecliste tartışılırken, konferansta gündeme gelen Kürtlerin Türklerden ayrılmak isteyip istemedikleri sorunu konusunda M. Kemal Kürt milletvekillerinin görüşlerini sormuştu. Dersim (Tunceli) milletvekili Hasan Hayri bu konuda şöyle diyor: "Ben söz aldım ve Kürtlerin Türklerden ayrılmayacaklarını kati bir lisanla beyan ederek, bu sözlerimi Hazreti Muaviye'den bugüne kadar cereyan etmiş olan hadiseleri sayıştırarak tarihten ispata çalıştım. Bu sözlerimden son derece memnun olan Mustafa Kemal sevincinden ayaklarını yere vuruyor ve beni çılgınca alkışlıyordu. Hatta ertesi gün Kürt milli kıyafetiyle meclise gelmekliğimi benden rica etti. Ben ve diğer Kürt mebus arkadaşlarım ertesi gün Kürt milli kıyafetiyle meclise geldik ve Lozan Konferansı'na telgraflar çekerek Kürtlerin Türklerden ayrılmayacağını bildirdik." (6)

Lozan Anlaşması'nın imzalanmasından sonra alelacele seçimlere gidildi. Seçimlerle, Lozan Anlaşması'nı onaylayacak mecliste sorun olabilecek tüm Kürt milletvekilleri tasfiye edildi. 1924 Anayasası'na Türklük egemen kılındı. Resmi dil Türkçe olarak benimsendi. Yani kısa bir süre önce "Kürt ve Türklerin olan meclis" Eylül-Ekim 1923'te artık sadece Türklerin oluyordu.

Bu ve benzeri daha birçok siyasal, toplumsal ve ulusal gelişme Kürt aydınları, aşiret reisleri ve şeyhler arasında bir ayaklanma düşüncesini doğurdu. Daha Mayıs 1923'te kurulan "Kürt İstiklal (Azadi) Cemiyeti" ulusal bir ayaklanma hazırlıklarına girişti. Cemiyetin başkanı Cıbranlı Halit Bey'di. Cemiyet, ulusal harekete meyilli mahalli idareci ve aşiret reislerini çalışmalarına ortak etmeye çalıştı. Cemiyet 1923 yazında eski Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya'yı görevli olarak Hınıs'a Şeyh Sait'in yanına gönderdi. Görüşme sonunda ayaklanma için alınacak önlemlerin birleştirilmesi konusunda görüş birliğine varıldı. Kürt önderleri 1924 kışında Palu'da yaptıkları toplantıda ayaklanma çalışmalarını güçlendirme kararı aldılar. 1924 baharında, İran Kürdistanı'ndan İsmail Ağa Sımko ve Irak Kürdistanı'ndan Şeyh Mahmut Berzenci'nin yardımlarıyla aşiretlerin silahlandırılması, Suriye üzerinden Cemiyet-i Akvam'a bir mektubun gönderilmesi kararlaştırıldı. Kürt liderlerinin girişimleri işbirlikçi "Hormik" aşiretinin ileri gelenleri tarafından hükümete ihbar edildi. Bunun üzerine bizzat M.Kemal'ın emriyle Halit Bey ve Yusuf Ziya

yakalanarak askeri mahkemede yargılanmak üzere Bitlis'e gönderildi. (7)

Cemiyetin iki liderinin tutuklanmasından sonra Şeyh Sait cemiyet başkanlığına seçildi. Şeyh Sait'in oğlu Ali Rıza 1924 Kasım'ında ayaklanmaya ilişkin görüşmeler yapmak üzere Diyarbakır ve Halep'e gitti. Bazı Irak ve Suriye Kürtlerinin de katılımıyla Halep'te yapılan toplantıda, Kürt halkının ulusal haklarını almak için silahlı mücadeleden başka yolun olmadığı sonucuna varıldı, ayaklanmanın önderliği seçildi ve ayaklanmanın tarihi olarak da Kürt halkının ulusal bayram günü (Newroz) olan 21 Mart 1925 günü tesbit edildi. (8) Ali Rıza Ocak 1925 tarihine kadar Seyit Abdulkadir dahil birçok aydın ve aşiret reisiyle görüştü. Tüm bunları Ocak 1925 başlarında Palu'da yapılan toplantıya sundu. Dersim aşiretleri Şeyh Sait'in çabalarına rağmen ayaklanmaya katılmak istemediler. Şeyh Sait de birçok yöreyi gezdi ve en son olarak Piran (Dicle)'da iken meydana gelen beklenmeyen bir gelişme ayaklanmanın erken başlamasına yolaçtı. Şeyh Sait kardeşinin evindeyken bir teğmen ve 15 jandarma köye gelerek, köyde saklanan cinayetten sanık 10 köylünün teslim edilmesini istedi. Şeyh Sait kendisi köyden gittikten sonra sanıkları alabileceğini söyledi. Teğmen ısrar etti. Bunun sonucu 8 Şubat 1925'te halkla jandarma arasında çatışma çıktı. Bazı askerler öldürüldü, bazıları da esir alındı. Şeyh Sait olayın diğer yerlere de sıçramaması için Genç'e giderken Şeyh Sait'in kardeşi olayı duyunca 10 Şubat 1925'te Lice postahanesine el koydu. İşte bu iki olay, ayaklanmanın erken ve hazırlıksız başlamasına neden oldu. Ayaklanma birkaç gün içinde geniş bir bölgeye yayıldı. (9) Ama ayaklanmanın erken başlaması, tüm Kürt aşiretlerinin desteğinin alınamaması, güçlü bir orduyla karşı karşıya olunması, dost dış desteğin sağlanamaması, cemiyetin varlığına rağmen sağlıklı merkezi bir örgütlenmenin gerçekleştirilememesi vb. daha birçok nedenden dolayı ayaklanma kısa sürede kanla bastırıldı.

Şeyh Sait hareketinde de ulusal taleplerin yanında dini motifler de işlendi. Bazı yerlerde bazen dini görünümler ön plana çıktı. Ancak harekete damgasını vuran ulusal taleplerdi. Hareket, Şeyh Sait'in önderliği ele aldığı dönemde bile Kürt İstiklal Cemiyeti'nin damgasını taşıdı.

ŞEYH VE MOLLALARIN DA KATILIMI HAREKETİ GERİCİ YAPMAZ

Dünyanın birçok yöresinde olduğu gibi Kürt halkının ayaklanma ve direnişlerinde de dini şahsiyetler yer almışlardır. Bazılarında da bizzat önderlik etmişlerdir. Şeyh Sait örneğinin yanında geçen yüzyılın sonlarında "bağımsız büyük Kürdistan" şiarıyla hemen hemen tüm Kürdistan'a yayılan ulusal ayaklanmanın lideri Şeyh Ubeydullah hatırlardadır. Dersim isyanının lideri de bilindiği gibi tanınmış dini bir şahsiyet olan Seyit Rıza idi. Bugün bile İran Kürdistanı ulusal hareketi içinde önemli konuma sahip Şeyh İzzetin Hüseyni vardır. Irak ve İran Kürdistanı'ndaki ulusal hareketin belli kademelerinde birçok dini şahsiyet yeralıyor. Çünkü ezilen Kürt halkının kurtuluş mücadelesine yurtsever şeyh ve diğer dini şahsiyetlerinin katılması doğal bir olaydır.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bir ayaklanma ve direnişin önderleri arasında dini şahsiyetlerin olması o hareketleri her zaman dinsel gerici kılmaz. Faşist Mussolini'ye karşı kahramanlıklar yaratan Ömer Muhtar, Hinduizmi kurtuluş mücadelesiyle birleştiren Mahatma Gandi, Nikaragua devrimci hükümetinde yer alan bir papaz bakan, Güney Afrika'da ırkçılığa karşı yasal platformda verilen mücadelenin öncülerinden D. Tutu ve A. Boseak, Latin Amerika'daki faşist diktatörlüklere karşı verilen mücadelede yer alan papaz ve rahibelerin örnekleri ortadadır.

Dini şahsiyet ve talepler, Türk "istiklal savaşı"nda da yer etmiştir. Şeyh Sait ayaklanmasını "dinsel gerici"likle suçlayıp Kemalist hareketi ulusal kurtuluşçu olarak kabul edenler bilmiyorlar ki, M. Kemal başlangıçta "Hilafeti ve Sultanlığı" kurtarma amacıyla mücadeleye koyuldu. Sivas Kongresi, tıpkı Erzurum Kongresi gibi Sultana sadakat beyanında bulundu. Sultan da 20 Eylül 1919'da teşekkür etti. (10) M. Kemal, "Bagilerin... nası kerim mucibince katl ve kitalleri meşru ve farz olduğuna" dair Şeyhülislam Dürrizade tarafından verilen fetvaya, Mehmet Rifat tarafından hazırlanan "Halife-i Müslimin'i istihlas ve Memaliki Osmaniye'yi düşmandan tathir etmek" fetvasıyla cevap verdi. (11) İlk meclis cuma namazının toplu kılınmasından sonra açıldı. 1924 Anayasası'nın 2. maddesi "TC devletinin dini islamdır" şeklindeydi. Örnekleri çoğaltmak mümkün.

Şeyh Sait hareketinde de ulusal taleplerin yanında dini motifler de işlendi. Bazı yerlerde bazen dini görünümler ön plana çıktı. Ancak harekete damgasını vuran ulusal taleplerdi. Mahkemelerde haykırılan sözler incelendiğinde görülecektir ki, taleplerdeki dinsel etki bırakalım Kemalist hareketteki kadar, yok denecek kadar azdır. Hareket, Şeyh Sait'in önderliği ele aldığı dönemde bile Kürt İstiklal

Cemiyeti'nin damgasını taşıdı. Çünkü Şeyh Sait'i harekete kazandıran, cemiyetin ilk yöneticileri Halit Bey ve Yusuf Ziya idi. İkisi de yakalanınca Şeyh Sait önderliği üstlenmek zorunda kalmıştı. Amaçlanan, Diyarbakır'ın alınmasından sonra bağımsızlığın ilanıydı. Nitekim Diyarbakır'a giren ilk müfreze "yaşasın bağımsızlık, yaşasın Kürdistan" sloganlarını söylüyordu. (12)

Demek ki, bir ayaklanma veya direnişi değerlendirirken esas alınması gereken, hangi taleplerin harekete damgasını vurduğudur. Çeşitli sınıf ve tabakaların katılmasından kaynaklanan kimi talepler genel karektere ters gelebilir, ancak ağırlıkta değillerse hareketin niteliğini belirleyici etken olarak tayin edemezler. Şeyh ve seyitler eğer ulusal kurtuluştan yana iseler ulusal harekete katılabilecekleri gibi önderlik de edebilirler.

"İSTİKLAL MAHKEMESİ"NDE DİLE GETİRİLEN GERÇEKLER

Başlangıçta ayaklananları "eşkiyalık"la, "dini gerici"likle suçlayan hükümet çevrelerinin görüşleri, iddianameyle bir nevi "tekzip" edilmişti. Sınırsız yetkilerle donatılıp yüzlerce Kürt'ü idam ettiren, ayaklanmayla doğrudan ilişkileri olmayanları bile cezalandıran Diyarbakır "İstiklal Mahkemesi"nin savcısı tarafından hazırlanan iddianamede şöyle deniliyordu:

"Ebedi Türk vatanının doğu vilayetlerinde patlak veren son isyanın sebebi ve menşeyleri, pek uzak olmayan bir geçmişte, üç taraftan Türk ve islam olmayan ırklarla çevrili Bosna Hersek'i, beş asırlık kardeşliğine rağmen Arnavutları, Balkan Savaşları sırasında vatandaşlıklarına her zaman en büyük sevgiyi göstermiş olan Türkleri arkadan vurmaya sevkeden sebepler var. Kürt ihtilalini doğuran ideal ve gaye, Suriye ve Filistin'i şımartmış olanlarla aynıdır.

"Aranızda bazıları, hükümetin idari yolsuzluklarını isyan bahanesi yaptılar, diğerleri de hilafetin müdafaasını sebep olarak gösterdiler. Fakat hepiniz bir noktada birleştiniz: Bağımsız bir Kürdistan yaratmak. Yıkılan ocakların ve dökülen kanların hesabını darağaçlarında ödeyeceksiniz. (28 Haziran 1925) " (13) Bosna Hersek'ın, Arnavutların, Suriye ve Filistin'in amaçlarının dinsel olmadığı, aksine ulusal talepler taşıdığı herkesçe bilinmektedir.

Dahası idam edilenlerin son sözleri de ayaklanmanın temel hedeflerinin bağımsız bir Kürdistan olduğunu ortaya koyuyor. 27 Mayıs 1925'te Diyarbakır'da idam edilenler arasında bulunan Haci Ahli, idamdan önce "yaşasın Kürtlük ideali, yaşasın Kürdistan" diye bağırdı. (14) Önceki yüzyılın sonundaki ulusal isyana liderlik eden Şeyh Ubeydullah'ın oğlu olan Seyit Abdulkadir de, idamının, Kürt hareketinin ulusal kurtuluşu yolunda verilen mücadelenin güçlenmesine hizmet etmesini diledi. Nisan 1925'te idam cezasına çarptırılan Dr. Fuat, idam edilmeden önce "yaşamımı bir gün vatan yolunda adamaya aht etmiştim. Bağımsızlık bayrağının, üzerinde idam edilmekte olduğumuz bu topraklar üzerinde bir gün dalgalanacağından hiç kuşkum yok" diye haykırdı. (15)

Şeyh Sait ve ayaklanmanın diğer liderlerinden oluşan 47 kişiye 29 Haziran 1925'te verilen idam cezası ertesi gün infaz edildi. (16)

Mahkeme, ayaklanmanın başlangıcında Dersim halkına sakin olmalarını tavsiye ettiği halde, "meclis toplantılarına Kürt milli kıyafetiyle" gittiği gerekçesiyle Hasan Hayri'yi (halbuki M.Kemal, Kürt milli kıyafetiyle gelmesini istemişti) idam cezasına çarptırdı. H. Hayri gerçeği geç gördü, ama yine de idam edilmeden önce "Yaşasın Kürt Milleti! Ey Kürt şehitleri işte Hasan Hayri de sizlere kavuşuyor" diye seslendi. (17)

Diğer yandan ayaklanmaya değişik ulusal azınlıklardan; Asuri, Çerkez, Ermeni vb. (18) katılanlar olduğu gibi Kızılbaş, Yezidi diğer değişik dini inançları olan Kürt aşiretleri de katıldılar. (19) Ulusal azınlıkların ayaklanmaya katıldıklarını Türk basını bile yazmıştır. Örneğin "Hakimiyeti-i Milliye"nin 2 Mart 1925 tarihli sayısına göre "sadece Asuriler değil, Ermeniler de Kürdistan'la birleşecek bağımsız bir Ermenistan için Kürt Ayaklanması'na gönüllüce katılmışlardır." (20)

Ayaklanmanın hazırlanış süreci, harekete damgasını vuran talepler, mahkemenin iddiaları, idam edilenleri idam sehpalarında söyledikleri, müslüman olmayan Kürtlerin yanında Kürt olmayan ulusal azınlıkların da ayaklanmaya katılmış olmaları, yer yer kimi dinsel motiflere rağmen hareketin "dinsel irtica" hareketi olmadığının açık eçik kanıtlarıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki, ayaklanmanın hazırlanış süreci, harekete damgasını vuran talepler, mahkemenin iddiaları, idam edilenlerin idam sehpalarında söyledikleri, müslüman olmayan Kürtlerin yanında Kürt olmayan ulusal azınlıkların da ayaklanmaya katılmış olmaları, yer yer kimi dinsel motiflere rağmen hareketin "dinsel irtica" hareketi olmadığının açık seçik kanıtlarıdır. Ayrıca hareketin emperyalizmle ilişkisi olmadığı, hatta İngilizler tarafından kuşkuyla karşılanıp "Türk kışkırtması" olarak değerlendirildiğine ilişkin ciddi belgeler vardır. (21) Fransa ise, ayaklanmanın güneyden sarılması için Türk

askerlerine demiryoluyla geçiş izni vermiştir. Ayaklanmadan sonra Cemiyet-i Akvam'a, iki Kürt tarafından gönderilen mektuba ilgi gösterilmemiştir. (22) Sivas Kongresi'nde Türkiye'yi Amerika'nın "manda"sı yapma genel eğilimi (23), açıkça işgalciler isim belirtilerek hedeflenmeyip her eylem ve işgalin "Ermenilik ve Rumluk meselesini yaratma" olarak

Kemalist hareketin "anti-emperyalistliği"ne övgülerin dizilip Kürt ayaklanmasının emperyalizmin "kışkırtması" olarak değerlendirilmesinin sosyalistlikle bağdaşmayacağı açıktır.

değerlendirildiği (24) gerçekleri ortadayken Kemalist hareketin "antiemperyalistliği"ne övgülerin dizilip Kürt ayaklanmasının emperyalizmin "kışkırtması" olarak değerlendirilmesinin sosyalistlikle bağdaşmayacağı açıktır.

Kemalist suçlamaların etkisinde kalınmadığı ve baştan beri aktarmaya çalışılan somut kanıt ve gelişmeler gözardı edilmediği takdirde her sosyalist ve devrimcinin Şeyh Sait ayaklanmasını ulusal nitelikli bir hareket olarak değerlendirmemesi için herhangi bir neden yoktur. Dün Kürt ulusal ayaklanmalarını bastırmak için "dinsel irtica" suçlamasında bulunan Türk burjuvazisinin bugün helikopterlerle dağıttığı, duvarlara, kahvehane ve lokantalara astırdığı "Allah için cihat", "Allah'a itaat" benzeri çağrılar, dün de bugün de Türk burjuvazisinin esas sorununun Kürt ulusal demokratik muhalefetini bastırmak olduğunun, bu amaçlarına hizmet ettiği ölçüde din öğesini suçlama veya destek unsuru olarak kullandığının kanıtıdır.

Şeyh Sait Ayaklanması'nın 63. yıldönümünün yaklaştığı bugünlerde, yazı konuya ilişkin tartışmalara katkıda bulunursa, demokrasi softalığı yanında başka softalıkları da açığa çıkarabilmeye hizmet edebilirse, yazıdan beklenen amaç gerçekleşmiş olacaktır.■

(1) Toplumsal Kurtuluş, Eylül 1987, s.74

(2) Yalçın Küçük, Türkiye Üzerine Tezler, cilt 2, Tekin Yayınları, s. 195-6-7, Mete Tuncay, Türkiye Cumhuriyetinde Tek Parti Yönetiminin Kurulması (1923-1931), s. 130-131

(3) Toplumsal Kurtuluş, Eylül 1987, s.73

(4) B.S.Baykal, Heyet-i Temsiliye Kararları, TTK Y., s.25

(5) Dr. Baheç Şirgo, Geçmişi ve Bugünüyle Kürt Sorunu, Arapça, s.25-27 aktaran Prof. M.A. Hasretyan, Dr. K.M. Ahmad, M.Cıwan, 1925 Kürt Ayaklanması, Jina Nû Y., s.37

(6) M. Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim, Suriye (1952), s.120

(7) Prof. Petrosyan, age, s. 7-8, (1925 Martı'nda Cibralı Halit Beg kurşuna dizildi, Yusuf Zıya da idam edildi)

(8) M.N. Dersimi, age, s.8

(9) Prof. Petrosyan, age, s. 9-10-11

(10) Gotthard Jaeschke, Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri, TTK Yayınları, s.14

(11) G.Jaeschke, age, s. 153

(12) Petrosyan, age, s.13

(13) L. Rambout, Çağdaş Kürdistan Tarihi, s.27

(14) "Jornal d'orient", 29.5.1925, aktaran Petrosyan, age, s.26

(15) "İstanbul" 19.5. 1925, aktaran Petrosyan, age, s. 26

(16) Petrosyan, age, s.27

(17) M.N. Dersimi, age, s.188-190

(18) M.N. Dersimi, age, s.186

(19) Petrosyan, age, s.32

(20) Petrosyan, age, s.28

(21) Bak. Dipnot (2)'ye

(22) "Gazet", 29.6.1925, aktaran Petrosyan, age, s.29-30

(23) Uluğ İğdemir, Sivas Kongresi Tutanakları, TTK Yayınları, s. 46-75

(24) U. İğdemir, age, s.34-5-6

DİYARBEKİR DESTANI'ndan

Zeynel ABİDİN

"Diyarbekir güzel bağlar" diyende,
Alipaşalı kızlar;
Harran'a özendirdi Balıkçılarbaşı.
Ve gün ta orta yerinden vururdu Yedikapı'ya.
Mayısın külüne karışırken dört can umarsız,
Dört can alev isterdi o suskun yoldaşlardan.
Gayri kilitlemiş kapısını mengenedeki yürek,
"Çekse de sürgüsünü karetmiyor jandarma"
Ve dinlemiyor güleç bir kız gibi,
Gözlerinin içinde o sadık ölüm.
Dört can daha eksiliyor bu bahar.
Dört can daha yumruk oldu gömütsüz dağlara devran.
"Kavlince yaşamalı" demiş bir şair,
Açlık başakta onur,
Sevmeli ve hatta ölmeli kavlince insan.
Pimler çekilmeli, ölüm en yakın ülke.
Ey aydın müsvetteleri loş ışıklı kentlerin,
Kimi pembe, kimi kara "şiir"ci saksağanlar,
Siz rahatınıza bakın, şayet rahatsanız.
Gün olur, nazik bedenlerinize gelince sıra,
İlmik ilmik yapışınca yakanıza o "dokunmayan" yılan:
"Kırk Bahar" da sizindir heyecanlanmayın...
Sana Direkhane'den bin ışık hızı inanç,
Bin yaraya baskın gelen bir sevgi.
Ki manyelö altında;
Dininden geçti burada peygamberler.
Bir kutu bisküviye
Onurunu fit eden kimileri,
Dost kanı içtiler öte koğuşta.
Bilirim, sıcaktır,
Yanar boş ilikleri direnenin türküsü.
Uzaklarda avuçları tutuşurken kenar semt kızlarının,
Tüter burnunda Gültepe'nin rakı ziyafetleri.
Kastına vurgun canlar,
Dipdiri kuruyor zindanlarda,
Hiç bilinmez mi?
Analara yalan gülücükler dağıtmak zor.
Ama onlar çoktan ezberlediler seni,
Nemli yastıklarında.
Daha haberlerim bitmedi,
Ferhat'ı duydu, sancıda öksüz kalan bebeler
Ve bildi düşman,
Böyle "yalnızlıklarla" solmaz bu mevsim...

İHANET BELGELERİNE KARŞI ÇOĞALIYORUZ...

Zihni T. ANADOL

Sendikaya gerekli doktor ve avukatı bulduktan sonra üyelerimizin en önemli bir ihtiyacını tamamlamış oluyorduk. Bu bakımdan işçilerimizi sendikaya daha kolay ve daha çabuk çağırabilme imkanımız doğmuş oluyordu. Çünkü o günlerde toplu sözleşme yoktu, sigorta yoktu, en ufak ihtiyacı için kendini savunabilecek bir avukatı, çoluğunu çocuğunu parasız muayene ettirebilecek bir doktoru yoktu. Bunlar temin edildikten sonra sendikamıza akın akın işçiler gelmeye başladı. Artık sendikamızın neler istediğini, işçi sınıfının istemlerinin neler olduğunu anlatan bir bildiri hazırladık:İnşaat işçilerinin bir çatı altında toplanması, tüm işçilerin sigortaya bağlanması, işsizlik sigortasının uygulanması, grev hakkının tanınması, işverenlerin işçileri insan pazarlarından değil, sendikalardan temin etmesi, 1 mayıs işçi bayramının yasallaşması, üç kişi çalıştıran yerde sigortanın uygulanması...

Ve daha buna benzer günün şartları icabı işçi sınıfının lehine en ileri istekleri de ilave ederek bastırdığımız binlerce beyannameyi İstanbul'un en kalabalık işçi kesimlerine dağıttık. Bu bildiriler işçiler arasında büyük ilgi gördü ve sendikamıza daha çok insan gelmeye başladı. Bunlar arasında yirmibeş kişilik belediye kaldırım işçileri grubu sendikamıza üye oldu. Kendilerine ne ücretli izin ne de tatil günleri için fazla mesai veriliyordu. Süreli çalıştıkları halde geçici işçi niteliğine konuluyor, tüm haklardan yoksun bırakılıyordu. O zamanlar toplu sözleşme yerine Tahkim tüzüğü adıyla Çalışma Bakanlığı bir yasa hazırlamış, bunu sendikalara dağıtarak haklarınızı bununla arayacaksınız demişti. Biz de işçilerimizin kayıtlı bulunduğu Fatih Kaymakamlığına giderek durumu anlattık. Bu tüzüğe göre kaymakam patron durumunda bulunmuş oluyordu. Kendisine: "Efendim tüzüğün bu maddesine göre sizinle işçilerimiz arasındaki anlaşmazlığı çözmek için geldik" deyince adamın tepesi atmış gibi yerinden fırladı: "Ama siz bu tüzüğe göre patronsunuz. Olmaz efendim. Ben de sizin gibi hakkını aramaya çalışan bir memurum. Onlar Belediyeye bağlıdır, oraya gidin." deyip bizi başından savmak istedi.

Hamdi Çapa, Celal Caz işin peşini bırakmıyorduk. Bu defa Belediye başkanlığına gittik. Orasıyla da aynı anlaşmazlığa düşünce bu sefer vilayete gittik. Bizi yasal bir kurumun insanları olarak hatırı sayılır bir saygıyla karşıladılar. Bu ilgi arkamızdaki işçilerimizden aldığımız kuvvetten geliyordu. Artık baldırı çıplak amele tayfası gözüyle bakılan işçi temsilcilerine daha saygılı, varlıkları kabul edilen bir kuvvet olarak itibar göstermeleri buhdandı. Bu ilgi direncimizi artırıyor, bir zafer kazanmanın hazzını, ısmarladıkları kahvemizi yudumlarken damla damla bunun zevkini çıkarıyorduk.

Biraz sonra bizi Vali bey kabul etti. Ondan da aynı yanıtı aldıktan sonra: "Bizim işçilerimiz memur değildir. Bu bakımdan kendilerine iş saatleri haricinde mesai yaptırılıyor, memur olmaları gerekince de fazla mesailerinin bedeli ödenmiyor pazarları bile aynı tutuluyor. Böyle olduğu halde memur paralı iznine çıkıyor, pazarları çalışmadığı halde parasını alıyor, sigorta bağlı olduğundan ondan yararlanıyor. Aynı hakları işçilerimiz isteyince "sen memur değilsin, işçisin, bu haklar sana verilmemiş." deniyor. Bu durumu nasıl düzelteceğiz Vali bey!.. İşçilerimizi hangi sınıfa sokacağız?"

Vali de bu durumdan çıkamayınca işi belediye meclisine götürecekleri sözünü verdi. Başkaca elimizde bir kuvvet yoktu. Nasıl arayacaktık hakkımızı? Grev yasaktı, grevin adını anmak bile vatan hainliğiyle, komünistlikle eş anlamda kullanılıyordu. Sendika kongrelerinde bir gün işçilerden biri şöyle konuşmuştu:

-Ben gemici olmam dolayısıyla birçok yabancı memleketleri dolaştım. Oralarda işverenlerle işçiler arasında anlaşmazlık çıkınca işçiler greve gidiyor,

patronu istekleri doğrultusunda dize gelinceye kadar iş başı yapmıyorlar. Ve böylece de haklarını alabiliyorlar. Bizim memleketimizde niçin onlar gibi grev olmasın, biz onlardan aşağı insanlar mıyız? Neden biz de onlar gibi haklarımızı alıncaya kadar direnmeyelim?

Arkadaşımızın bu konuşması işçiler arasında eller acıyıncaya kadar alkışlandı. Ancak Sarı sendika liderleri ona cevap olarak "Grevin bizim şartlarımıza uygun olmayacağını arkadaş bilmiyor, belki de bunu kasten yaparak işçilerimizi tahrik ediyor. Onun bu sözlerini nefretle reddediyoruz" deyince adam, orada bulunan görevlilerce apar topar alınıp karakola götürüldü, nice işkencelerden sonra komünizm propagandasından bir yıl hapse mahkum edildi.

Burada görüldüğü gibi sarı sendikaların başında bulunan sarı itler, kendi çıkarları için parçalanmak üzere kendi arkadaşlarını bile kurda teslim etmekten asla geri kalmıyorlardı. Bunlar bizim devrimci sendikamızın ilerlememesi için ellerinden geleni yapıyor, bizim komünist bir sendika olduğumuz, buraya girenin başına türlü belalar geleceğini durmadan işçi çevrelerine yayıyorlardı. Bizim çalışmalarımız ise bu köpek ulumaları karşısında sırat köprüsünden geçmek kadar zordu. Ama yenecektik, bu köprüyü erinde gecinde aşacaktık.

Sendikamızın kaldırım işçilerinin davalarıyla canla başla çalışmamız sendikamızın itibarını artırıyor, işçiler sarı sendikalarda görmedikleri ilgiyi bizde görünce daha çok bağlanıyorlardı. Her olayı açık açık tartışıyor, ne yapmamız gerekeceğini birlikte karara bağlıyorduk.

O yıllarda Hilton oteli inşaatı başlamıştı. Geniş bir alana yayılan bu bütün otelin yapımı için yabancı memleketlerden de işçiler getirilmişti. Bunların bizim işçilerimizle çelişkileri oluyor, onlara sömürgelerindeki gibi ağır hakaretlerde bulunuyor, daha az çalışıp daha çok para alıyorlardı. Bunlarla çalışan işçilerimizden kalabalık bir grup sendikamıza müracaat edip bizden çare istemeye gelmişlerdi: "Bizim aldığımız yevmiyenin üçbeş mislini aldıkları halde bizden daha az çalışıyor, küfürlerle karışık emirler verip duruyorlar. Kendi yurdumuzda bize hükmetmelerine artık tahammülümüz kalmadı. Biz de onlarla eşit koşullarda çalışmak istiyoruz. İşverene şikayet ettik tüyü kıpırdamadı. Bunun çaresi yok mudur? Sendika buna bir çare bulamaz mı?"

-Vardır ve de bulur. Onun için evvela sendikamıza üye olacaksınız. Ondan sonrada biz işe el atacağız; deyince Muharrem Usta "öyleyse hemen bizi sendikaya yazın" dedi. Yirmiyedi kişinin kaydını yaptık.

Bol sakallı, sırtında gocuğu, gözlerinde iri kalın camlı gözlüğü, sağlam yapılı Muharrem usta, onların öncülüğünü yapıyordu. "Tahkim Tüzüğü'nde, bir işverenin kendi bölgesinde çalıştırdığı işçilere en az onbeş gün içinde işçi temsilci seçimlerini yaptırmak zorunluluğu getirilmekteydi. Halbuki bu işyerinde aylar geçtiği halde seçim yapılmamıştı. Buna göre Hilton Oteli işverenine bir uyarı yazısı gönderdik ve bunu kendimiz cevap gelmezse bizzat takip edeceğimizi söyledik. Uzun muhabbetlerden sonra sevinçle sendikadan ayrıldılar. Neki, aradan bir hayli zaman geçmesine rağmen, yazımıza yanıt gelmedi. Orada çalışan üyelerimiz iş bitiminden sonra her gün sendikaya geliyor, durmadan acele durumlarına çare istiyorlardı. Haksız da değillerdi. İşveren bunu duyunca sebepsiz işten adam çıkarıyor, kendilerinden çıkmalarını adeta zorluyordu. Bunun üzerine yazımıza yanıt gelmeyince bu yazıyı Çalışma Bakanlığı'na gönderdik. Buna da cevap gelmeyince işçilerimiz doğrudan direnişe geçtiler, bir sabah iş başı yapmayıp gelenleri de çalıştırmadılar. Ortalık birden karıştı, polislere haber salındı, otel inşaatı ablukaya alındı. Ne kadar ısrar edilip çalışmaları için işçilerimiz zorlandıysa da seçim yapılmadan iş başı yaptıramadılar. Bu hal tam beş saat sürdü. Bu suretle Hilton Oteli'nde ilk kez greve gidilmiş oldu, bundan sonra işverenin hatalı olduğu anlaşıldı hemen seçime gidildi. Eğer biz o gün direnip grev yapmasaydık bizim haklarımızı askıya alıp belki de hepimizi işten atacaklardı. Bereket versin arkadaşların hepsi birlik olduk da onun için bizlere el süremediler. Seçim zamanı onlar kendi adamlarını işçi mümessili olarak aday gösterdiler. Ama biz onları biliyor ne yapacaklarını da kestirebiliyorduk. Aşağıda geniş yemekhane salonu vardı. Seçim sandığını kendi ellerimle çeğiz sandığı gibi bin bir özenle yaptım. Altı arkadaş bu sandığa sımsıkı sarıldık herhangi bir oyuna kurban gitmeyelim diye. Ellerimizi sandığın üstünden ayırmıyorduk. Çünkü sayımı kendi adamlarına yaptıracaklardı. Sonuçta seçimi yüzde doksanla biz kazanmış olduk. Tutanağı işverene imzalatıp onaylattıktan sonra şarkılar, havalara zıplamalar, halay çekmeler.. Sanki milletvekilliğini kazanmıştık. İşveren tarafı ise hırsından deli divane oluyor ama elinden şimdilik bir şey gelmiyordu. Biz kolları sıvayıp kendimize dört başı mamur güzel bir mümessilik odası yaptık. İçine bulabildiğimiz bir iskemle bir masa atıp işçi haklarını düzene sokan bildiriyi yazıp pencere camına astık.

-Bundan sonra bizim haberimiz olmadan işçi alınmayacaktır.

-Habersiz işçi çıkarılmayacaktır.

-İşçi ücretlerini işçi mümessilleri tayin edecektir.

-İşbaşı saat sekizde başlayacaktır, öğle paydosu bir saat olacaktır.

-Akşam paydosu saat beşte olacaktır bunun

dışındaki çalışmalar mesai olacaktır.
-Ücretler her cumartesi işten sonra verilecektir.

Bu bildiriyi okuyan patronlar deliye döndü. Şimdiye kadar işçilerden böyle baş kaldırı görmemişlerdi. İşçi ise bayram yapıyor, kendisinin bir değer taşıdığının zevkini çıkarıyordu." böyle anlatıyordu Muharrem Usta.

Daha buna benzer birçok yerlerde giriştiğimiz atılımlar sendikamıza ilgiyi çekiyor, yönetimin emrin-deki sarı sendikaların üyelerini git gide bilinçlen-diriyordu. Bu olumlu şartlar içinde ikinci kongremizi de yaptık. Artık Mustafa'nın medrese bozuntusu kubbeli kahvesine sığmıyorduk. Şehzadebaşındaki kocaman Kızılay salonunu kiraladık, bildiriler bastır-dık, kollarımıza pozubantler taktık, konuklarımızın göğüslerini sendikamızın armasıyla süsledik. Bu kongreden biraz daha kuvvetli, biraz daha çoğala-rak adımızı iyice duyurarak çıktık. Tüm ilerici öğren-cilerle birlikte şimdiye kadar yanımıza uğramaktan korkan işçiler, ustalar, kalfalar, sarı sendikalardan gelenler dikkatle sendikanın ne istediğini, iki yıllık yaptıklarını izliyordu. Bu durum sendikanın bir sınıf sendikası kimliğini yayıyor, karşımızdaki sarı sendika başkanları bundan çok rahaksız oluyorlardı; çünkü onların üyeleri de bildirilerimizi okuyor, bu bildiriler onları aydınlatıyor, onlar da aynı müca-eleyi vermeleri için başkanlarını sıkıştırıyorlardı.

İHANET BELGELERİ

Çalışma Bakanlığı'nın Tahkim Tüzüğü ile işi geçiştirmesi işçileri tatmin edemiyordu. Bu olsa olsa işçiyi oyalamak, işçinin asıl en büyük savunma aracı olan grev hakkını ertelemek, onu arka plana itmekti. Nedir ki patron gene bildiğini yapıyor, istediği zaman işçisini kaldırıp atıyordu.

Artık grev sorunu günün en acil sorunu durumuna gelmişti. Bunun işçiye bir lutuf değil bir hak olarak verilmesi gerektiğinin durmadan sol basın tarafından yazılıp çizilmesi, işçiler arasında kuvvetle kendisini duyurması iktidarı zorluyordu. Demokratik Parti nin çalışma bakanı Samet Ağaoğlu bu çıkışlar sonunda bir nabız yoklaması yapmak zorunda kaldı. Tüm sendikalara grev isteyip istemediklerini, isterlerse hangi şartlarda grevin yapılmasını uygun gördüklerini bildirmeleri için yazılar gönderdi. Artık onlar da bu genel istek karşısında ayak diremiyor, sendikalara sormak suretiyle bu işi zararsızca üstünden atmak istiyorlardı. Nasıl olsa sarı sendikalar kendi denetimleri altındaydı. Onların verecekleri cevap karşı tarafa okkalı bir yanıt olurdu. Nitekim de öyle oldu, onların istedikleri gibi hem de. Sendikalardan gelen yanıtlar gazete sutunlarında çarşaf çarşaf yayınlatıldı: "Bizim işçilerimiz hallerimizden gayet memnundur. Çalıştıklarının karşılığını tam olarak almaktadırlar. Bu bakımdan her hangi bir şikayetimiz yoktur. Bunun için bizim greve de ihtiyacımız bulunmamaktadır. Esasen grev yurdumuzun şartlarına da uygun düşmemektedir. Hulasa olarak bizler grev istemiyoruz." "Grev yurdumuzun şartlarına uygun değildir. Ayrıca da greve işçilerimiz ihtiyaç duymamaktadırlar. Şayet Devletimizin ali menfaatleri müsaitse verilsin." deniyordu sarı sendika başkanlarınca. Bunlardan Burhanettin Asutay adındaki bir işçi düşmanı özellikle bunları dile getiriyordu. Sonradan bu adam CHP milletvekili seçildi, oğluna kırk gün kırk gece saray düğünleri yaptıktan sonra gübre olup öteki dünyayı boyladı. Arkasında ne bıraktı: Binlerce işçinin nefretini...■

Nükleer Savaşı Önlemek için Hekimler Derneği'nin Aralık ayında Ankara'da düzenlediği panelde Dr. İldeniz Kurtulan'ın yaptığı konuşmayı sunuyoruz:

NÜKLEER SİLAHSIZLANMAYA DOĞRU

Dr. İldeniz KURTULAN

Her şey cismin bölünmez diye bilinen, en küçük parçacığının bölünebilir oluşu ve de bölünmesiyle başladı.

Bir cismin tüm özelliklerini taşıyan en küçük parçasıydı bu bölünen parça.

Binlerce yıl önce Hint filozofları, her hangi bir şeyi sürekli bölerek, her küçük parçayı tekrar, tekrar parçalayarak, artık kesilemeyecek daha küçük parçalara bölünemeyecek kadar küçültülebileceğini düşünmüş, "en küçük zerrecik" kavramını ortaya atmışlardı.

Daha sonra milattan önce V. yüzyılda Demokritus gibi kimi Yunan düşünürler de maddenin gözle görülmeyecek kadar küçük parçacıklardan oluştuğunu ve bu parçacıkların artık bölünmez olduklarını söylediler. Buna yani bölünmez'e Yunanca "atom" denir.

2.000 yıldan beri atomun yapısı tartışıldı. Demokritus'tan başka Bruno (1548-1600), Bacon (1561-1626), Descartes (1596-1650), Newton (1642-1727) gibi birçok düşünür ve bilgin maddenin yapısı üzerine düşünceler geliştirdiler.

Gerçeğe yakın ve ayrıntılı bir atom kuramını ilk geliştiren bilgin İngiliz kimya ve fizikçisi John Dalton oldu.

Neydi bu atom?

Atom bir ışık zarfına sarılı artı yüklü bir çekirdekle elektron adı verilen ve çekirdeğin yörüngesinde devinen, eksi yüklü parçalardan oluşmuş karmaşık bir sistemdir. Atom kimyasal bir elementin en küçük parçacığını meydana getirir.

Çekirdeğinde de karmaşık bir yapı vardır; Nükleon diye adlandırılan nötronlarla proton'lardan oluşmaktadır bu çekirdek.

Atomun boyuna posuna gelince:

Atom, yaklaşık olarak, 1 santimetrenin 100 milyonda biri kadardır.

Peki nerden çıkıyor atomun yarattığı gürültü?

Cürmü kadar yer yaksa ya!...

Ne yazık ki öyle değil.

1930 yılında Alman fizikçiler, Bothe ve Becker, bor ve berlyum elementinin atomlarını alfa dalgası tanecikleriyle bombardıman ettiklerinde, girişim gücü çok yüksek bir ışının ortaya çıktığını gördüler.

İrene ve Frederic Joliot-Curie'ler de aynı ışını ortaya çıkaran başka deneyler gerçekleştirdiler.

Bu olaylar bilim çevrelerinde büyük heyecanlar yaratıyordu. Çünkü yüksek ışınım, büyük bir enerji kaynağı olabilirdi. Sınırsız nükleer güç mucizesi, enerjiye aç bir uygarlığa son derece çekici gelmekteydi. Ama kimse radyoaktif artıkların nasıl ortadan kaldırılacağını düşünmüyordu. Dünya kalıcı bir kirlilik sürecine giriyordu. Enerji vardı, ama bir de radyoaktif tehlike söz konusuydu.

Gerçekte yaşam, her zaman nükleer enerjiye dayanmıştır, nükleer füzyon güneşi ısıtır. Dünyada ise radyoaktiflik nedeniyle sıvı çekirdek ısınır ve kıta kaymasına katkıda bulunur. **Nükleer enerji** ya atom çekirdeğinin radyoaktiflik ve fizyon sonucu parçalanmasıyla ya da bir çift hafif çekirdeğin birleştirilmesi demek olan füzyonla elde edilir.

Atomun karmaşık yapısının keşfedilmesi, bir atomun başka bir atoma çevrilmesi, radyoaktivite vb. gibi modern fizik tarafından gerçekleştirilen başarılar, maddenin yapısı ve özellikleri hakkındaki eski kavramların yeniden gözden geçirilmesine ve maddeciliğin yepyeni boyutlar kazanmasına yol açan gerçek bilimsel bir devrim meydana getirmiştir. Özellikle, maddenin biribirinin karşıtı "dalga-parça-

cık" doğalarının birliğinde görüldüğü şekliyle, mikrokosmos'un nitel özelliklerinin keşfedilmesinin yanısıra, maddenin en basit parçacığının bile sonsuz sayıda özelliği olduğu da ortaya konmuştur.

Bütün bunlar, diyalektik maddeciliğin doğruluğunu gösteren en yeni kanıtlardır.

Atom enerjisinin pratikte kullanılması sorununa gelince... Ne yazık ki atom enerjisinin, başka bir deyimle nükleer enerjinin pratikte kullanılmasının ilk iki denemesi, insanlık tarihinin en korkunç kitle kıyımları ile sonuçlanmıştır... Hiroşima'da 340 binlik kent nüfusunun % 40 kadarı olan 130 bin kişi hemen ya da ilk üç ay içinde öldü. Yaşayanlardan 100 bin kişi ağır yaralandı, Nagazaki'de ölenlerin sayısı ise yaklaşık 150 bin idi.

Bu katliamda bilimin suçu yok!.. Kesinlikle yok!...

Kapitalist toplum öyle örgütlenmiştir ki, bilim adamı buluşunu ister istemez; gözü, çıkarından başka bir şey görmeyen emperyalistlere ve onların kuklaları durumundaki sorumsuz politikacılarına teslim etmek zorunda bırakılmaktadır.

Sonradan tıpkı Einstein, Oppenheimer ve Pauling gibi, kendi zeka ürününün ortadan yok edilmesini gene kendisi bağıra çağıra istemektedir. Taaa iki bin üç yüz yıl öncesinden, aynı dehşet içinde irkilerek haykırıyordu Platon:

"Fizik yasalarının bilgisi"... diyordu, "hiç şüphe yok ki insanın yaşama koşullarının düzeltilmesine ve daha yetkin kılınmasına yarayacak aletlerin gerçekleştirilmesini, yaratılmasını sağlamaktadır. Ama bu bilginin sadece o amaç yolunda kullanılabilmesi için, her şeyden önce, siyasal hayatın iyi örgütlenmiş olması gerekiyor. Yoksa bilimsel buluşların tek sonucu, halklar arasındaki çatışmaların doğurduğu yıkımları katkat daha arttırmak olacaktır..."

Ama bugün bu duruma, değişmiş gözüyle bakabiliriz, son günlerin olayları gösteriyor ki, insanlığın intihara niyeti yoktur. Kuzu postuna bürünmüş kurtlar artık kolayca tanınmakta...

Yine son günlerin olayları, yani INF'in imzalanması olayı gösteriyor ki, bazen en zeki ve en yetenekli siyaset adamları bile rahatça çağdışı bırakılabiliyor.

Maddenin en küçük bölünmez parçacığı atom parçalandı ve dünya başına büyük bir bela aldı.

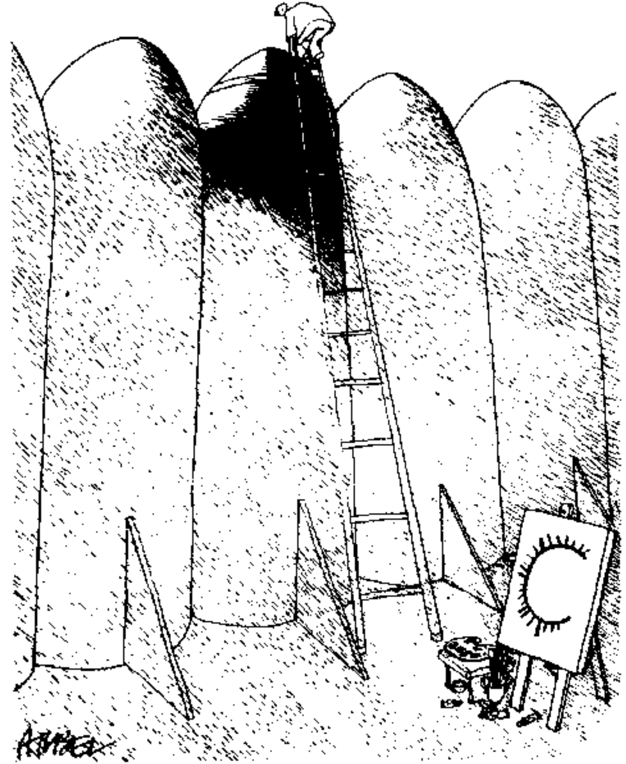
Atom parçalandı, bu parçalanmadan büyük bir enerji elde edildi ve bu enerjiden yok etme gücü çok yüksek bir silah yapıldı.

Atom çekirdeğinin parçalanması bilim dünyasında alkışlarla karşılanırken, ABD II. Dünya Savaşında bu önemli buluşu silah olarak kullanmayı tasarlıyordu. Bu amaçla yapılan çalışmalara, sonraları bundan büyük pişmanlık duyacak olan ünlü bilim adamları da katıldı.

16 Temmuz 1945'te Amerika'nın New Mexico eyaletinde Los Alomos'ta ilk deneme yapıldı.

Atom bombası yapılmış ve patlatılmıştı.

ABD savaşta üstünlüğü sağlamak gerekçesiyle, sonu karanlık bir hedefe yönelmekten çekinmedi ve önce 6 Ağustos 1945'te Hiroşima'ya,

buradaki olağanüstü korkunç etkisini göstermesine karşın üç gün sonra da 9 Ağustos'ta, Nagazaki'ye atom bambası attı. Bu bombaların gücü sırasıyla 14 ve 20 kilotondu. Sonuç: Hiroşima'da anında 80000 ölü, on binlerce yaralı. Nagazaki'de 40.000 ölü, onbinlerce sakatlık ve dört kuşak etkisini sürdürecek olan genetik bozukluk.

Olay tüm Dünya kamuoyunda çok büyük bir tepkiyle karşılandı. Özellikle bilimadamları olayı şiddetle kınadılar. Onlar atom bombasına, yalnızca bir anlık yok edici gücünden ötürü değil, patlama sonrası da etkileri yıllar boyu sürecek olan radyasyon yüzünden de karşıydılar.

ABD'nin Japonya'ya attığı bu iki Atom Bombası'ndan birisinde uranyum, diğerinde plutonyum patlayıcı olarak kullanıldı. Daha sonra, hidrojen atomunun parçalanmasıyla Hidrojen bombası, ardın-

dan Kobalt ve Nötron Bombası üretildi. Böylece nükleer silahların gücü, II. Dünya Savaşında kullanılan atom bombalarının 1 milyondan daha fazla üstüne çıktı.

Günümüzdeki nükleer bombalar, yalnızca bombardıman uçaklarından atılan bombalar türünde değildir; nükleer başlıklı ve çok başlıklı füzeler, denizaltılardan ve karadan karaya atılan stratejik nükleer silahlar, özel nükleer mermi fırlatan toplar, nükleer mayınlar ve benzerleri vardır.

İlk kez ABD'nin 1945 yılında kullandığı ve ardından geliştirdiği nükleer silahlara, 1949 yılında Sovyetler Birliği, sonra İngiltere, Fransa ve Çin Halk Cumhuriyeti de el attı. Bu 5 Nükleer Devlete geri bir teknolojiyle de olsa Hindistan da eklendi. Ayrıca, Brezilya, Güney Afrika ve Pakistan nükleer silah yapabilme aşamasına geldi.

Toplam 15 ülkenin, diledikleri takdirde nükleer silahlar üretebilecek bir teknolojiye sahip oldukları bilimsel araştırmalarla saptandı.

Nükleer denemelerin insan sağlığına ve doğal dengeye yaptığı zarar üstelik olası bir nükleer savaşta insan soyunun, hatta dünyanın yokolabileceği gerçeği, bu tür silahların yasaklanması için dünya kamuoyunun harekete geçmesine yol açtı.

Nükleer silahların sınırlandırılmasını, denetimini ve yasaklanmasını amaçlayan antlaşmalar imzalandı. Buna karşın hızla ve yeni teknolojilerle üretilen nükleer silahlar çoğalmaktadır.

Şu anda tüm dünyada 50.000 nükleer silah bulunduğu, bir tek nükleer denizaltının en az 160 büyük kenti yeryüzünden silebileceği, bir ağır bombardıman uçağının bugüne kadarki savaşlarda kullanılan ateş gücünden çok daha fazlasını taşıdığı saptanmıştır. Bu nedenle olası bir dünya savaşından sonra, yeryüzünde insanlık yok olacak ve Nükleer Kıyamet kopmuş olacaktır.

Henüz vakit varken gülüm... Ne yapmalı?

Nükleer Silahsızlanma!

Dünyada genel ve kalıcı bir barış ve güvenlik sağlamak amacıyla devletlerin silah gücünü denetleme, azaltma ve giderek ortadan kaldırma çabalarının tümü, insanlığın binlerce yıllık barış ülküsüyle bağlı olmakla birlikte, I. Dünya Savaşı sonrasında demokrat ve komünistlerce üzerinde yoğun biçimde durulur oldu. Özellikle II. Dünya Savaşını izleyen yıllarda silahların tüm yeryüzünü yokedici bir güce ulaşmasının yarattığı tehlike karşısında bu, yaşamsal ve güncel bir kavram olarak uluslararası ilişkiler literatürüne girdi. Gerek büyük silah gücüne sahip ülkelerin çeşitli toplantı ve antlaşmalarıyla, gerekse Birleşmiş Milletler ve dünya kamuoyunu en fazla ilgilendiren bir sorun oluşuyla yüzyılımızda önem kazandı. XIX. yüzyıl sonlarında Avrupa diplomasisi çerçevesinde ve Rusya, İngiltere, Avustralya, Fransa, Belçika gibi ülkelerde, silahların azaltılması doğrultusunda görüşler öne sürüldü.

1889 ve 1907 La Haye Konferanslarında konu ele alındıysa da, bir sonuca varılamadı. I. Dünya Savaşından sonra kurulan Milletler Cemiyeti'nde silahsızlanma amacını gözeten antlaşmalar imzalandı. Cenevre Konferansında 1932 yılında ve çeşitli antlaşmalarda yenilenen bu amaç, özellikle Almanya ile Fransa'nın silahlanmasıyla başarısız kaldı.

Atom bombası da içinde, birçok gelişmiş silahın kullanıldığı ve 50 milyon insanın öldürüldüğü II. Dünya Savaşı sonrasında, silahların yığınsal kırım gücüne ulaşması ve savaşlarda ölen sivillerin hızla yoğunlaşması ile silahsızlanma önem kazandı. Birleşmiş Milletler Anayasası'nda ve çalışmalarında baş konu oldu. Birleşmiş Milletler Atom Enerjisi Komisyonu (1946-1952), Birleşmiş Milletler Konvansiyonel Silahlar Komisyonu (1947-1952), B.M. Silahsızlanma Komitesi (1952) ve ABD, SSCB, Fransa, İngiltere, Kanada'nın katıldığı BM Beş-Devlet Alt Komitesi (1954) gibi organların çalışmaları Soğuk Savaşı sekteye uğrattı.

Genişletilen Alt Komite, 1959'da tüm BM üyelerini kapsamına aldı. BM kurulduktan bu yana, gerek bu örgüt bünyesinde, gerekse ABD-SSCB ve öteki devletler arasında yapılan başlıca silahsızlanma toplantıları girişimleri, tasarıları ve antlaşmaları geniş ölçülere ulaştı.

1985 yılının sonlarında gerçekleşen Gorbaçov-Reagan Doruk Toplantısı ardından 1986 Ocak ayında Gorbaçov, 2000 yılına nükleer silahlardan arınmış bir dünyada girilmesi konusunda kapsamlı bir öneride bulundu. ABD başkanı Reagan'ın da olumlu karşıladığı bu silahsızlanma programına göre, önümüzdeki 15 yılda dünyadaki tüm nükleer silahların yok edilmesi öngörülmektedir.

Programın birinci aşamasını hepimiz birlikte kısa bir süre önce yaşadık, Avrupa'daki balistik ve Cruise füzelerinden oluşan orta erimli füzelerin kaldırılması antlaşması imzalandı.

Bundan sonra ne olacak?

Eğer nükleer savaşı önleme işlevliğimiz güçlenirse ve biz bir dernek olarak yöneticilere yaptırımda bulunabilirsek, şunlar olacak...

En geç 1990 yılında başlayacak olan ikinci aşamada 5-7 yıllık bir zaman dilimi içinde, diğer ülkeler nükleer silahlarını donduracakları yolunda güvence verecekler ve başka ülkelerde nükleer silah bulundurmayacaklar. Giderek en geç 1995 yılında başlayacak üçüncü ve son aşamada da dünyada bulunan bütün nükleer silahlar yok edilecek ve bu silahların bir daha yapılmaması için evrensel bir antlaşma imzalanacak.■

Rasih Nuri İleri dostumuzun Yeni Gündem Dergisi'nin 5 Aralık 1987 tarihli sayısında TİP ve TKP Genel Sekreterlerinin Türkiye'ye gelişleriyle ilgili bir yazısı çıktı. Bu yazıyı yayın kurulumuzda görüştük; bizim değerlendirmemizin son derece dışında olan böyle bir yazının sahibinin sürekli yazarımız olup olamayacağını tartıştık. Olamayacağı sonucuna vardık. Ancak, Rasih Nuri Bey özgün bir yazar ve araştırmacı olduğu için ayrı düşünebileceğimizi de belirledik.

Bu değerlendirmeyi yaptıktan bir süre sonra, Rasih Nuri Bey "belki de son yazı"sını gönderdi. Her zaman yaptığımız imla ve anlatım düzeltmeleri dışında, virgülüne dokunmadan sunuyoruz.

"İhtiyar bir ağabey" olarak uyarılar yaptığını söyleyen Rasih Nuri İleri, "gökten inen kahramanlar"ın yapacaklarını beklemeyi öğütlüyor. Ağabeylerden bile gelse bu tür önerilere kulak vermenin mümkün olmadığı ortadadır.

Yine de, bu "son yazı"nın dostluğumuzun sonu olmayacağını umuyoruz.

GLASNOST

KONU: TOPLUMSAL KURTULUŞ

Rasih Nuri İLERİ

Toplumsal Kurtuluş Dergisi'nin bugüne dek altı sayısı çıktı. İlk beşinde yazılarım var, altıncısında yok. İkinci sayısında Reşat Fuat yazısının konusunu dergi önerdi, olayı güncelleştirdim. Aramızda ücret diye bir konu olmadı. Dergiden büyük bir hoşgörü gördüm; başka yerlerin aksine sansüre uğramadım; tahrifat ise söz konusu olmadı. Bu işbirliğinden çok mutluyum. Oysa altıncı sayıya yazı yazmadım.

Toplumsal Kurtuluş'la ilişkim gerçekten ilginç. Sayın dostum Yalçın Küçük "Aydın Üzerine Tezler III" kitabında bana ağır biçimde sataştı. Ben en ağır, hatta insafsız hücumlardan üzülebilirim; ancak, bunlar yazarın kanaatlarıdır, der geçerim. Eleştiriye açığım, oysa konu bu değildi. "Somut" dergisinde söylediklerimin tam tersi bana mal ediliyordu, Yeni Gündem dergisinin 15 günlük döneminde "İstemeye İstemeye" diye yanıt verdim. O yazıma genç bir öğretim görevlisi cevap verince onu da yanıtladım. "Aydın Üzerine Tezler"in dördüncüsünü bekledim, "Atatürk ve Komünizm" kitabı ile ilgili bir eleştiri yer aldığı halde ve tartışmanın konusu "Sabahattin Ali Olayı" işlendiği halde Yeni Gündem'deki tartışma kitapta geçiştirilmişti. Doğrusunu söyleyeyim, üzüldüm. İki yıl sonra, kırk yıllık dost Sayın Muzaffer Yurdakuler, Bilgesu Erenus'un senaryosunu yazdığı hayat hikayesinin galasına beni davet etti. Grup halinde Ankara'ya gittik. Sabahın köründe "Yalçın Küçük'e kahvaltıya gidiyoruz"dediler. "Rahatsız olmaz mı?" diye sordum. "Seni bekliyor" yanıtını aldım. Çok sert sataşmıştım, o bekledikten sonra sorun yoktu. Beraberce gittik. Soğuktan dondumsa da güzel bir sabah geçirdik. Uğur Mumcu hakkında yazdığım, yayımlatamadığım, yazımdan söz edince, "derhal yolla, dergimiz çıkıyor" yanıtını aldım. Zaten Birleşik Sosyalist Parti toplantısında anti-sovyetizme tek başına karşı geldiğinden dolayı kendisini kutlamıştım, bu konuda aynı paralelde idik. Sonra, ne yazık ki uzaktan, çok güzel bir insani dostluk başladı aramızda, karşılıklı hoşgörü ve saygıdan yoğrulmuş. Böylece Türkiye Solunda yeni ve çok gerekli bir çığırın öncülüğünü yapmıştık.

Aybar-Perinçek Parti girişimine karşı aynı paralelde idik, hatta gitgide böyle bir parti kurulursa, ona karşı anti-Leninist ve anti-Sovyetlik olmayan bir parti kurmanın zorunlu olduğu düşüncesinde birleştik sanırım. Konu her şeyden önce bir ön koşul konusuydu. Şüphesiz yirminci yüzyılın başındaki gizli bir partinin yöntemleri ile yirminci yüzyılın sonunda bambaşka bir ülkede kurulacak kanuni bir partinin yöntemleri çok değişiktir, doktrinin diyalektiğine göre bu böyledir. Şüphesiz bazı konularda Sovyetler Birliği en sert ve fakat dostca eleştirilebilir, oysa karşı tutum bu doğrultunun çok ötesinde idi. Bu da Yalçın Küçük'le ortak yanımızı oluşturuyordu.

Burada bir alıntı yapmak zorundayım. Türkiye İşçi Partisi'nin Üçüncü Genel Başkanı Sayın Mehmet Ali Aslan "Sosyalist Parti Tartışması" diye bir kitap yayımladı (Ekim 1986). Açtığı ankete yanıt veren 23 kişi arasında ben de vardım, diğerleri arasında Çağatay Anadol, Sadun Aren, Mehmet Ali Aybar, Behice Boran, Tarık Ziya Ekinci, Müşvik Erem, Fehmi Işıklar, Yalçın Küçük, Doğu Perinçek sayılabilir.

"Türkiye'nin bugünkü koşullarında, bir Sosyalist Parti'nin kurulması gerekli midir? Neden?" sorusuna verdiğim yanıtın uzunca bir paragrafının burada aktarmam gerek:

"Türkiye'de Komünist Partisi'nin yasal olarak kurulabilmesinin memleketimizde demokrasinin ön koşulu olduğunu yıllardır yazdım. O güne dek ancak demokrasiye doğru adımlar atılabilir, sonra da karşı devrimci atılımlar gelişir.

"Doğada boşluk diye bir kavram yoktur. İşçi sınıfının gerçek Partisi olmadan rejimimiz rayına oturamaz. Bu Parti yasal olarak kurulamıyorsa yasa dışına itilmiş bulunur, o kadar. Ankara'da 2, Trakya'da 1 ve bilmediğim başka T.K.P. davalarının varlığı bunun en belirgin kanıtıdır.

"T.K.P. açıkca kurulamayınca bir yönden bazı yozlaşmalar, diğer yönden de Partiler yelpazesinde Sol'da olanlara sürelice Komünistlik isnadında bulunulması doğaldır, hep böyle olmuştur. Bunun karşıtı olarak da Sol Partilerde bu gerekçe ile tasfiyeler, İhbara varan ihraçlar, demagoji yolu açıktır. Birinci T.İ.P.'de bunun acı gerçeğini yaşadık. Sıkıyönetim Mahkemelerine 13'ler hakkında sunulan M.İ.T. rapor özetleri bunun delilidir.

"Anarşizme ve anarşik hareketlere gelince bunlar yüzyıldır Komünizmin en sert şekilde savaştığı akımlardır. Kurulması gereklidir, ancak gerçek bir sosyalist partinin kurulması olanaksızdır gibisinden sözler laf ebeliğini aşamaz. Bu demek değildir ki, bazı şartlar altında -herşeyi göze alarak- zorlamalar yapmak zorunluluğu söz konusu değildir. Ancak alışverişte görülmek için sosyalist partisinin sahtesini kurmak ayrıca sakıncalıdır."

Yanıtlarımda ayrıca bugünün kanuni düzeyinde gerçek anlamıyla bir sosyalist parti kurulamayacağını savunmaktaydım.

Bu arada Aybar-Perinçek ortak girişimi sonuç veremedi, gitgide bir Perinçek partisine doğru kayma oldu. Yalçın Küçük'ün girişimi platonik olarak sürdü. Ve... 9 Eylül 1987 günlü Güneş Gazetesi'nde küçük bir haber yayınlandı: T.İ.P. ile T.K.P. Birleşti, diye!

Gelelim dergimize. Dergi aykırı tezleri büyük bir hoşgörü ile karşıladı, yine de esas çizgisine sadık kaldı, bir Parti girişimi organı niteliğini korudu. Burada da ben sürelice kontrpiyede kaldım. Ve de bu tutumum hoşgörü ile karşılandı. Anayasa referandumu konusunda beyaz oy taktiği önerildi, ben Evet taraftarı olduğumu belirttim. Seçimlerde müstakil sosyalist adaylar ve diğer seçim çevrelerinde boş oy önerildi, ben "kerhen S.H.P." formülünü benimsedim. Son günlerde Çağatay Anadol bu teze yaklaştı. Ben sosyalist adayları bir propaganda aracı olarak benimsiyordum, ancak son günü çekilmelerini arzuluyordum. Ecevit'e ise şiddetle karşı idim. Dergi ise en aşırı sloganların en sol bir davranış olduğunu savundu, bence aldandı. Nitekim belki referandum'da boş oylara "bizim" diyebilirlerdi, ancak seçimde 6 seçim bölgesinde sosyalist adayların toplam oyları 1800'ü pek geçmedi sanırım, oysa ilişkisiz bağımsız adaylar da buna yakın bir ortalamaya eriştiler. Bu yenilgi dergide değerlendirilmedi. Bence bu iki konuda "goşist" bir tavır süregeldi.

Derginin ilk dört sayısında: Mehmet Sert'in Yasal Sol Parti, M. Erdemir'in Yasal Partileşme, yazıları ve Veli Dolu-Kasımoğlu ile olumsuz bir röportaj yer aldı. Ancak T.İ.P+T.K.P=T.B.K.P girişiminden sonra durum değişti. Beşinci sayıda "Olaylar" bölümünde: "T.B.K.P. -Legalite Maymuncuğu: Solculuktan Tövbe Etmek" yorumu ile Çelik Bilgin'in "Avrupa Türkiye'sinde Dört Tarz'ı Siyaset" yazısı çıktı, Mihri Belli'nin eski röportajı yayımlandı ve buna ters düşen Mesut Odman'ın "Teslim Olmamış Bir Savaşcının Ardından" ile Behice arkadaşın eski bir yazısı. Altıncı sayıya yazı vermemenin nedenleri bu ilk iki yazı idi. Altıncı sayıda ise durum daha da keskinleşti, yanılgı derinleşti: "Sağ yanım çürüyor Sol yanım diri, Haluk Yurtsever -"Yasal Komünist Parti Tartışması, Bora Yıldırım"- Tekellerin eliyle gelen Komünizm de olsa reddederiz" gibi başlıklar. Nihat Sargın ile Behice Boran arkadaşların 1976 yılında "Yürüyüş" dergisinde T.K.P. eleştirileri: İlginç ve fakat zamansız. İki arkadaş işkence görürken, hatta ayıp. Ve en kötüsü "TöBe-KP için Açık Kapı" başlığı. Oysa aynı sayıda derginin yarısına yakın yerini tutan Gorbaçov'un 70.'ci yıl teorik demecinin metni yayımlanmada...

İyi ki bu sayıya yazı yollama gafletinde bulunmamışım.

Olay nedir? Tam Milletvekili seçimlerinden önce, T.B.K.P.'nin iki lideri T.İ.P. Genel Sekreteri Nihat Sargın ve T.K.P. Genel Sekreteri Nabi Yağcı, eski arkadaşlarım, Parti kurmak için Türkiye'ye döneceklerini ilan etmişler, Başbakan Turgut Özal'ın ikazlarına karşı, başlarına gelebilecekleri bile bile yurtlarına dönmüşlerdir. İşte o kadar. T.K.P. ismi varken T.B.K.P. ismini kullanmalarını ilk günden yadırgamıştım. Çok sözü edilen "Program Taslağı"nın bazı tümcelerini yanlış anlaşılabilir veya fazla yumuşak bulmuştum, ancak anladığım kadarı ile taslağın tümüne yakın kısmını tasvip etmiştim. Asıl Programda ise herhalde gereken tashihler yapılabilirdi. Kanuni zorunluluklarla da isim tümden değişik olabilirdi, veya olmayabilirdi. Bunlar Anayasa Mahkemesinin takdirine kalmış konulardı. Kaldı ki, bir Parti Programı kanunları zorlasa bile kanunlara uymak zorundadır. Ondandır ki, "1986'da Kanunlarımıza göre gerçek bir sosyalist parti kurulamaz" demiştim. Aynı yazımda zorlamalar yapmak'dan da söz etmiştim. Oysa olaylar hepimizi çok aştı, T.B.M.M. açılışında Cumhurbaşkanı T.K.P. Programından, kopuk tümceler okudu, bu da dönüş olayının eriştiği çapı kanıtlamakta.

Cumhurbaşkanımız ta 1980 Eylülünden beri kendisine sunulan rapor veya demeçleri kendisi kontrol etmeğe gerek görmeden okumakta, bunun sonucunda da, en iyi niyetle de olsa, yanlış şeyler söyleyebilmektedir. Örneğin, 1977 1 Mayıs gösterisinde Taksim'de Türk bayraklarının bulunmadığını, kızıl bayraklar olduğunu söyleyebilmişlerdir. Bütün fotografları, renkli fotoğrafları izledim; tek bir kızıl bayrak olmadığı gibi yüzlerce Türk bayrağının dalgalandığını gördüm. Yine "Atatürk diyor ki, Türk aleminin en büyük düşmanı komünistliktir" tümcesini kullanmışlardır. Oysa Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri resmi derlemesinde, Eskişehir nutkunda bu tümce yoktur. Bunu delilleri ile önce ben, sonra Çetin Altan 1969'da ispatlamıştık. Atatürk'ün sahte yazısını yazan kişi de bunu kabullenmek zorunda kalmıştı. Oysa Sayın Cumhurbaşkanı sahte raporlara dayanarak bu sözü doğru sanmış, yanıt yasağından dolayı da 12 Eylül döneminde kendilerini ikaz edememiştik. Ne yazık ki, Program Taslağı elinde değil. Ancak sayın Evren T.B.M.M.'de söyledikleri̇nde Doğu Anadolu'dan söz ederken Program taslağında "Misak-ı Milli" hudutlarının aleyhinde sözler olduğunu belirttiler. Önce hemen şunu belirtelim: Doğu sınırlarımız sözkonusu olunca Musul Vilayeti, yani Irak'ın büyük bir kısmı ve petrolleri Misak-ı Milli sınırları içindedir; Lozan'da petrol'den dolayı konu çözümlenememiş, bir referandum'a bağlanmış, o da politik ortam nedeniyle gerçekleştirilememişti. Hatırlayabildiğim kadarı ile de genel ayrılma hakkından söz eden Program taslağı, ak-

sine ısrarlıca Türk-Kürt birliğini vurgulamakta, o özlemi dile getirmektedir. Yine aynı şey olmuş olacak, bazı sorumsuz yetkililer, uzun bir bölümden, kırpık bir tümce alarak sayın Cumhurbaşkanına sunmuşlardır. Artık böyle konularda kendilerinin bu gibi belgeleri şahsen kontrol etmeleri şart olmuştur sanırım, hiç olmazsa bu metni hazırlayan danışmanlarını, olayın özünü inceledikten sonra, görevden almalıdırlar.

Gelelim "Toplumsal Kurtuluş" dergisine. Mihri Belli arkadaşımın çok ilginç bir sözü vardır: "Alman Sosyal Demokrat Partisinin programını Engels yazmıştı, en gerici parti oldu; Amerikan Sendikalar Konfederasyonu'-nunki de öyle, program o kadar önemli değil, uygulanışı önemlidir." derdi. Doğrudur, ancak şüphesiz yanlış bir programla doğru eylem olmaz, yine de keskin sirke kaba zarar getirir. Legal Parti programlarına bakılırsa bunların birer "asgari program" oldukları gözden kaçmaz. Programın son şekli yayımlansın, okuyalım, o zaman eleştiririz, gerekirse değişmesi de sağlanabilir. Asıl önemli olan, bence işin bu yönü değil.

Öz nedir? Öz Türkiye Cumhuriyeti tarihinde görülmedik bir durumdur. Eylül yasaları dururken, yüzde otuzaltı oyla üçte iki çoğunluk sağlanabilirken, iki sorumlu kişi Türkiye'ye geliyor, Tercüman'dan Hürriyet'e kadar bütün Türk basını dergileri ile birlikte bunu manşet yapıyor, manşetler bir aydır sürüyor. Ne Seçimler, ne zirve toplantısı olayı unutturamıyor. İşkence yapılıyor, iftiralar süregeliyor, ifadeler bile açıklanamıyor, video bandları gösterilemiyor. İki avukat görev başında gözaltına alınıyor; öyle bir tepki oluyor ki, derhal serbest bırakılıyorlar. Yüzlerce avukat buna rağmen vekalet kuyruğuna giriyor, Sayın Ahmet Tahtakılıç başta olmak üzere. Şölenler yapılıyor, demeçler veriliyor, bütün dünya harekete geçiyor. Ve T.B.M.M. açılışında manşet konu yine T.K.P. oluyor, Türkiye tarihinde ilk kez olarak. Demek ki, insanların iradesi dışında bazı toplumsal güçler ve bunları harekete getiren kıvılcımlar var. Ve bu arkadaşlar işkence edildiler ve bu arkadaşlar konuşmadılar ve bu arkadaşlar Ankara Merkez Ceza Evinde tutuklu olarak en ağır cezaların gelmesini veya sosyal dengeler sonucu serbest bırakılmayı, partilerini kurmayı bekliyorlar. Oysa Toplumsal Kurtuluş bunlardan hiçbirini görmüyor. "TöBe-KP"gibi kendisi küçülten girişimleri yeğliyor.

Bu belki dergimize yollandığım son yazıdır. Dergiye bir yönden öylesine güveniyorum ki, bu yazının eksiksiz basılacağını umuyorum. Ve asıl umuyorum ki, -o derecede safım ki bunu da umuyorum- dergi yöneticileri bu yazının aynasında, bugünün Türk devrim konjonktüründe tutumlarını değiştirecekler, ihtiyar bir ağabeyin uyarılarını kabulleneceklerdir. Aynı şeyi Birleşik Sosyalist Parti kurucuları için de umuyor ve öğütlüyorum. Beklesinler, önce gökten inen bu iki kahraman arkadaşın girişimlerinin sonuçlarını görsünler. Yepyeni bir düzeyde ve bilinçlenme aşamasında, 1962-1965'lerin birlik ortamı bakalım gerçekleşebilir mi? Böyle bir olanağı kaçırmak bence en büyük bir ihanet olur.■

SOSYALİZME AÇILIM

KARL MARX'ın iktisat incelemelerine başlama dönemi, 1851 yılında Avrupa'da devrim umutlarının söndüğü, sol politikanın bir durgunluk aşamasına girdiği zaman kesitine denk düşüyor. Türkiye'nin bugünkü somut zaman noktasında, durum terstir; Türkiye'nin yeni bir devrimci yükselişin eşiğine, başlangıç noktasına, yanaştığı bir zamanda iktisada bakmak zorunlu oluyor.

RASTLANTI değil; 1978-1988 arasında durum açıktır ve politika ortada duruyor. Somut gözler önündedir; öz'e inmeye gerek duyulmuyor. Bugün öz ve derindeki yeni oluşumu bulabilmek için iktisada ve fiziksel gelişmelere bakmak gerekiyor; iktisat bakışının yeni dönemi başlıyor.

BİR: Arap dolarlarının altın çağı arkada kalıyor. Artık Türkiye tekelleri için Arabistan'a hücum ve Arapça'yı öğrenme dönemi bir tarihtir. Petro-dolara dayalı Arap yenilenmesi, yüksek ihracat hacmi ve Arabistan ülkelerinde inşaat yatırımcılığı parlak dönemini bitirmiştir; Türkiye ekonomisinin klasik imkanları arasına giriyor.

İKİ: Irak-İran savaşının, Türkiye mallarına yarattığı konjonktürel talep de önemini yitirmiştir. Bu iki yitişten geriye, uluslararası piyasalara çıkmaya hazır bir inşaat müteahhitliği sektörü ve bir de agresif olabilen ihracatçı firmaları topluluğu kalıyor.

HEMEN bir geçici sonuca işaret edilebilir; iki yitikten bir yeni durum doğuyor. Arap dolarları önemini ve Türkiye ekonomisi içindeki göreceli ağırlığını yitirdiği için, köksüz Türkiye burjuvazisi ile sığ Türkiye entelijansiyası daha "laik" olabilecektir; Arap parasının azalması, Türkiye tekelleriyle bunların güdümündeki basına ve uzlaşmacı Türkiye entelijansiyasına, "Allah Sevgisini" unutturacaktır. Hiç olmazsa azaltacaktır; durum bunu gösteriyor.

DÜNYA kapitalizminin Birinci Dünya Savaşı öncesine özgü sağ çözümlere ve bu anlamda, sağda daha radikal bir konuma girdiği bir zamandan sonra, her ülkenin ekonomisi Keynezyan reçetelerin tuzağına girmek üzeredir: Burjuva iktisatın "gap", Türkçesi ile "açık" çözümlemeleri kendisini ön plana itiyor. Türkiye'de tekelci ekonomi, "tasarruf açığı" ile "ödemeler dengesi" açığının kıskacı içine girmeye başlıyor. İç ekonomide talebin toplam arzı geçmesi, bütçe açığı bunun göstergelerinden biridir, ve döviz harcamalarının döviz gelirlerinden fazla olduğu bir duruma geliniyor. Dış borç ödemeleri ciddi dönemine giriyor.

YİRMİ dört Ocak ancak bir kez yaşanabilir; ekonomideki fiyat yapısını diğer tekelci ekonomilerdeki nispi fiyatlar düzenine uydurma operasyonu iki kez yapılamıyor. Ayrıca Turgut Özal'ın tedavi gerekçesiyle gittiği Amerika Birleşik Devletleri'nden bazı işaretler aldığı anlaşılıyor. Gelir dağılımını daha da bozacak girişimlerin Türkiye'de kurulmuş olan nispi istikrarı bozmasından, Amerikalı uzmanların, kaygılandıkları görülüyor.

AVRUPA, Türkiye için hiç bir zaman heyecanlı bir pazar olamaz. Tekelci Türkiye'nin Avrupa ile bütünleşmek istemesi, ekonomik olduğu kadar, siyasidir ve komünizm tehditine dayanıyor. Tekelci Türkiye, Avrupa ile özgürlükleri ya da pazarı için değil, tıpkı bir Fransa veya Batı Almanya türünden komünist bir yönetim tehditinden uzaklaşabilmek amacıyla bütünleşmek istiyor.

BÜYÜK sonuç çıkıyor: Başta Sovyetler Birliği olmak üzere sosyalist ülkeler hem bakir bir ihracat alanı ve hem de yeni iş kapıları bekleyen inşaat kesimi için büyük bir çekicilikle ortada duruyor. 1921 yılında Mustafa Kemal Paşa'nın, 1967 yılında Süleyman Demirel'in izlediği yoldan, Türkiye'nin sosyalizme açılımı gündeme giriyor.

BUNUN için, yaz aylarından beri, önemli adımlar atılmıştır; adımlar aradaki pürüzleri temizlemeye yöneliyor. Bir: Behice Boran'ın cenazesiyle birlikte Moskova'daki Türkiye Elçiliği'ne sığınmış Süleymanoğlu aynı zamanda Türkiye'ye geldi. İki: Türkiye'de Amerikan bakış açısının sadık savunucuları, İlter Türkmen'den sonra Vahit Halefoğlu da, Dışişleri Bakanlığı'nı bıraktılar. Bu, sosyalist sistemin, Türkiye ile ilişkilerinde, aracıları dışarda bırakma isteklerine uygundur. Aynı zamanda, Türkiye solu için pek etkin olamayan ancak Türkiye rejimi için önemli sayılan TKP Radyosu sustu. Üç: Sosyalist sistemin büyük diplomasi başarısıyla Garbaçov-Reagan anlaşması yeni bir yumuşamanın başlangıcına işaret ediyor. Turgut Özal takımı, Bulgaristan'dan bir genç kızı getirerek Bulgaristan ile yüksek tansiyonu soğutma yolunda bir adım atıyor. Genç kızın getirilmesi, İkinci Soğuk Savaş çığırtkanlıklarına son vermenin törenlerini de içeriyor.

SORUNLAR olduğu kesindir; yeni bir yumuşama ve sosyalist ülkelere açılmadan, yüksek komutanların hoşnut olmayacağını sezmek zor görünmüyor. Türkiye Ordusu, yalnızca iç sorunlarla ve Kürt silahlı hareketi ile karşı karşı bırakılmaktan memnun olmaz; Orgeneral Evren, bu açılımı yavaşlatıcı girişimlere sözcülük ediyor. TSK Komutanları da Ordu imajını düzelterek, daha "laik", daha "sol" bir görünüm için ölçülü davranışlara başlıyorlar. Eski sol/yazıcılar destek veriyorlar.

SOSYALIZME açılım, iktisadın fizik zorlaması olarak ortaya çıkıyor.